

WIJ SLAAN DE BRUG!

20 JAAR BRUGFIGUREN IN GENT SCHOOL, OUDERS EN BUURT DICHTER BIJ ELKAAR

Wij slaan de brug!

20 jaar brugfiguren in Gent

school, ouders en buurt dichterbij elkaar

Wij slaan de brug!
20 jaar brugfiguren in Gent
school, ouders en buurt dichterbij elkaar.

Een uitgave van Onderwijscentrum Gent.

© Oktober 2017 Stad Gent, Botermarkt 1 - 9000 Gent

(Eind)redactie: Jan De Mets, freelance schrijver

Vormgeving: Pjotr.be

Fotograaf: Eduardo Tardáguila

Druk: Lowyck Drukkerij

Alles uit deze uitgave mag, mits bronvermelding, worden vermenigvuldigd en openbaar gemaakt worden. Een digitale versie van deze uitgave is gratis te downloaden op: www.stad.gent/onderwijscentrum-gent/ouderbetrokkenheid/ouderbetrokkenheid-en-brugfiguren.

BRUGFIGUREN

Peter	Milena	Véronique	Christa	An	Naomi	Evelien	Magali
Ann	Erika	Daphne	Kaija	Nele	Semra	Lindsey	Sarah
Seher	Kelly	Miet	Sevnur	Sigrid	Stéphanie	Pieter	Ingrid
Gülsa	Karen	Katia	Robbe	Fatiha	Julie	Maudlin	Ingeborg
Nathalie	Tina	Zehra	Liesa	Kelly	Mieke	Joke	Pieter
Mieke	Delphine	Céline	Nezhlya	Cindy	Hava	Jo	Rukiye

COÖRDINATOREN EN COACHES

Samira	Diane	Mieke	Nathalie

ONDERSTEUNERS PUBLICATIE

Michiel	Frank

Voorwoord

Met handen en voeten, van vele markten, door weer en wind

Elke ouder wil het beste voor zijn of haar kind. Elke moeder, elke vader wil dat zoon- of dochterlief opgroeit met alle kansen.

Brugfiguren smeden de betrokkenheid van de ouders en de betrokkenheid van de school tot een succesvolle samenwerking. Directies, leerkrachten en ouders geven elke dag het beste van zichzelf, en brugfiguren verbinden deze inspanningen.

Scholen die zich afvragen hoe ze alle kinderen meekrijgen op zee- of bosklassen of ouders die zich afvragen waarom een kleuter al naar school moet: brugfiguren zorgen ervoor dat de vraag en het antwoord elkaar vinden. Hoe regel je een schooltoelage? Waarom komen die ouders nooit naar het oudercontact? Wat spoken onze kinderen eigenlijk de hele dag uit op school?

Brugfiguren verhogen de begrijpbaarheid en dus ook het vertrouwen in het onderwijs. Dat doen ze op school en op huisbezoek, met pictogrammen en tolken en koffiemomenten, met handen en voeten.

Toen ik als kersvers schepen op bezoek ging bij de Gentse scholen, kreeg ik overal hetzelfde te horen: versterk de brugfiguren, breid het project uit. Het Gentse stadsbestuur heeft ervoor gekozen om het project af te schaffen. Geen paniek: dat betekent dat we de brugfigurenwerking net zeer waardevol vinden en daarom permanent verankeren in de Gentse scholen. Want dat is een onmisbaar onderdeel van het succes: de brugfiguren zitten niet ver weg op een bureau maar werken op de school zelf. Andere succesfactoren zijn de netoverschrijdende werking en de intense samenwerking tussen Stad en scholen. Tegelijk blijven we de werking verder uitbreiden en vernieuwen.

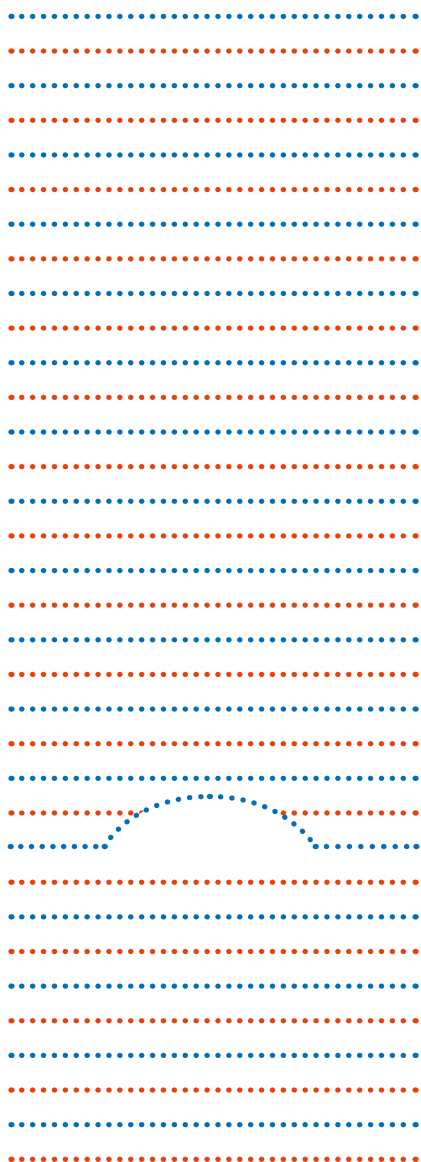
Stad Gent maakt voor de brugfiguren jaarlijks bijna twee miljoen euro vrij: zo investeren we in onze jeugd, in de verbondenheid tussen ouders en school, in een samenleving waar 'samen' werkt.

Deze uitgave zet de brugfiguren terecht in de kijker. Ik hoop dat het Gentse succesverhaal breed navolging krijgt, zodat ook elders in Vlaanderen leerkrachten en ouders nog beter kunnen samenwerken.

Elke Decruynaere

Schepen van Onderwijs, Opvoeding en Jeugd

INHOUD

VOORWOORD

3 **Met handen en voeten, van vele markten, door weer en wind**

DE BRUGFIGUREN ZULLEN
ALTIJD NODIG BLIJVEN!"

8 **Gesprek met de grondleggers van het brugfigurenproject in Gent**

HOOFDSTUK 1

DE REGISSEUR VAN
DE SOCIALE COHESIE

10 **Waarom brugfiguren zo belangrijk zijn**

12 **1** Ouderbetrokkenheid doet ertoe

16 **2** Werken aan beeldvorming over ouders bij het team

28 **3** Visie, beleid, mandaat

36 **4** Van ouderbetrokkenheid naar partnerschap

HOOFDSTUK 2

VIER KERNWAARDEN

40 **De drijfveren van onze brugfigurenwerking**

VERTROUWEN OPBOUWEN

42 **De Brugfiguur als Huis van Vertrouwen**

43 **1** Aanspreekpunt voor de ouders

53 **2** Aanspreekpunt voor het team

VERBINDEN

54 **De Brugfiguur als ingenieur van Bruggen en Wegen**

55 **1** Een school is een kruispunt

56 **2** Het hart van alle bindingen

VERSTERKEN

64 **De Brugfiguur als Duwtje in de Rug**

65 **1** We versterken de ouders

74 **2** We versterken het team

77 **3** We versterken de leerlingen

79 **4** We versterken onszelf

POSITIEF COMMUNICEREN

80 **De brugfiguur als Adviesbureau Communicatie & PR**

81 **1** Gericht op groei

84 **2** Professioneel communiceren

HOOFDSTUK 3

BRUGGEN SLAAN – EEN VAK APART

86 **Perspectief, werking en uitdagingen**

BRUGFIGUREN IN PERSPECTIEF

88 **Kris De Visscher** – Dēmos vzw

89 **1** Kiezen voor verbinding

92 **2** Types van bruggenbouwers

94 **3** Wat doen bruggenbouwers?

95 **4** Kenmerken en competenties

97 **5** Een goede (werk)context voor bruggenbouwers

DE BRUGFIGURENWERKING UITGEKLEED

UITDAGINGEN VOOR DE TOEKOMST

114 **TWEE DECENNIA BRUGGEN BOUWEN**

Voorwoord van het Brugfigurenteam

Op een bepaald moment begon het tot ons door te dringen dat de brugfigurenwerking haar 20-jarig bestaan naderde. De oorspronkelijke verbazing – de jaren zijn zo snel voorbij gegaan – veranderde in een ongelooflijke goesting om hier iets mee te doen en om dit te vieren. Het enthousiasme werkte zeer aanstekelijk. We hebben met z'n allen de koppen bij elkaar gestoken om te brainstormen. De ideeën ontsproten, groeiden en bleven maar groeien. Het eindproduct is een feestelijk en inhoudelijk evenement geworden met allerhande facetten waarvan deze publicatie er één is. We zijn dan ook bijzonder trots om u dit boek te mogen voorstellen waarin we willen informeren en inspireren. Niet alleen wij komen aan het woord maar we hebben ook zoveel mogelijk partners (ouders, scholen, diensten, ...) een stem of een beeld willen geven in het boek. Want zo denken we en werken we: samen staan we sterk!

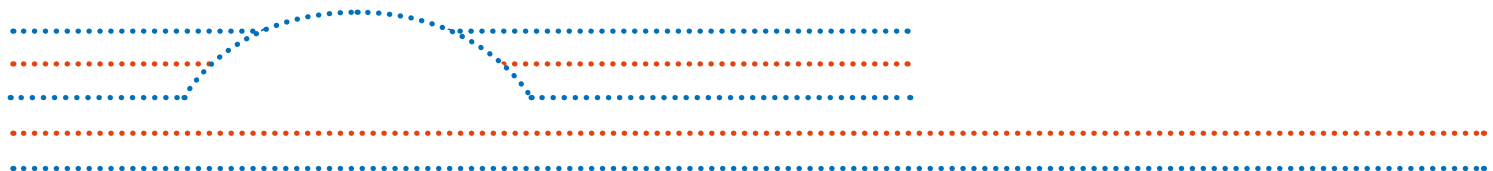
Brugfiguren Gent

Dankwoord

Wij willen graag een woord van dank richten aan iedereen die op één of andere manier een bijdrage heeft geleverd aan deze publicatie: ouders, leden van het schoolteam, partnerorganisaties, ... dank om mee te denken, tijd vrij te maken voor interviews of overleg, schriftelijk feedback te bezorgen, teksten na te lezen en voor alle dingen die we omwille van de veelheid niet kunnen opsommen. Er is zoveel bruikbaar materiaal binnengekomen dat het onmogelijk was om het geheel in de publicatie op te nemen. Alles samen vormt het stof voor een (lijvig!) boek op zich. Desondanks heeft elke bijdrage ons zeer veel deugd gedaan!

En in het bijzonder willen we de brugfiguren bedanken! Niet alleen omwille van de tijd, energie en creativiteit om het evenement 20 jaar brugfiguren vorm te geven! Ook omdat zij het werk dagdagelijks op de schoolvloer waarmaken. Het samenwerken met deze gedreven en idealistische mensen die een verschil maken voor onze stad, zorgt ervoor dat wij onze taak, weliswaar intensief, maar o, zo boeiend en aangenaam ervaren. Een dikke proficiat voor iedereen!

Coördinatoren en coaches Brugfiguren Gent

LEESWIJZER

We openen de publicatie met – ere wie ere toekomt – de grondleggers van het Brugfigurenproject, Luc Heyerick, Armand De Meyer en Carlos Haerens.

Hoofdstuk 1, van de hand van Piet van Avermaet en Jan De Mets, toont met wetenschappelijke bevindingen aan dat een partnerschap met ouders ertoe doet en belangrijk is in functie van de kernopdracht van het onderwijs: maximale leer- en groeikansen voor de kinderen. De auteurs wijzen verder op het belang van een weldoordachte visie op zo'n partnerschap en een helder mandaat voor de brugfiguur.

In **Hoofdstuk 2** nemen wij, brugfiguren, het woord. We hebben samen nagedacht over wat ons drijft. Zo kwamen we op 12 kernwoorden. We vertalen die voor deze publicatie in 4 kernwaarden: vertrouwen opbouwen – verbinden – versterken – positief communiceren.

In **Hoofdstuk 3** plaatst Kris De Visscher de Gentse brugfiguren in een breder kader van bruggenbouwers. Hij beantwoordt de vraag waarom ze worden ingezet en waarom dit een goed idee is. Hij gaat verder in op hun competenties, taken en vaardigheden. In het tweede deel beantwoorden de coördinatoren en coaches van het Gentse project alle mogelijke praktische en organisatorische vragen. In het derde deel lijsten ze op wat de uitdagingen voor de toekomst zijn.

We doorspekken het geheel met vele **citaten**, van onszelf, van ouders, directies, beleidsondersteuners, schoolondersteunende organisaties, stadsdiensten ... **Alle brugfiguren** hebben een belangrijke bijdrage aan deze publicatie geleverd. We konden niet iedereen hier een plaats geven, maar we geven duidelijk aan dat de geciteerde brugfiguren in naam van allen spreken!

We spreken in deze publicatie over de brugfiguur als 'zij'. 'Zij' staat hier voor zowel de mannelijke als de vrouwelijke brugfiguur.

De brugfiguren zullen altijd nodig blijven!”

Gesprek met de grondleggers van het brugfigurenproject in Gent

Aanvankelijk bedoeld als tijdelijk project is het brugfigurenproject uitgegroeid tot een structurele werking binnen de Stad Gent. Maar wie heeft nu eigenlijk dit concept bedacht en waarom? We spraken met de drie grondleggers, de mannen van het eerste uur: Luc Heyerick en Armand De Meyer, respectievelijk voormalig departementshoofd en adviseur van de Pedagogische Begeleidingsdienst van de Stad Gent, en Carlos Haerens, voormalig pedagogisch adviseur bij de Pedagogische Begeleidingsdienst van het Bisdom Gent.

De Aanleiding

ARMAND: Al in de jaren '70 was er aandacht voor de sociale ongelijkheid in het onderwijs, voor de kloof tussen ouders en school. We merkten dat leerkrachten soms lage verwachtingen hadden naar bepaalde groepen leerlingen en er hun handelen op af stemden. Zo bekwamen ze onbewust waar ze van uitgingen, met name 'zwakke' leerlingen.

LUC: Je voelde bij schoolteams een onzekerheid en soms een wantrouwen ten aanzien van kansarme of anders-talige ouders. De kloof tussen ouders en school was groot, de wederzijdse percepties matchten niet.

CARLOS: Schoolopbouwwerk probeerde die kloof een beetje te dichten. Maar de opbouwwerkers stonden 'buiten' de school en kenden veel personeelwisselingen. Toen ontstond het idee dat we dit anders moesten aanpakken en is er gekozen voor het brugfigurenproject.

LUC: Door de ervaring met schoolopbouwwerk wisten we dat zo'n brugfiguur lid van het schoolteam moest zijn, zodat zij die brug konden leggen, zich op termijn overbodig maken en hun rol door het schoolteam zelf laten overnemen.

ARMAND: We konden het project opstarten met middelen van het toenmalige Stedelijk Impulsfonds. De missie was: 'we moeten voor een brug zorgen tussen ouders en school'.

De echte start

ARMAND: Er is van bij de aanvang gekozen voor een netoverstijgend initiatief, met respect voor de autonomie van elk net. Gezien de context van toen – we waren elkaars concurrenten, we kenden elkaar niet – was dit echt vernieuwend.

CARLOS: Dit project heeft bijgedragen aan de wederzijdse erkenning en waardering. Onze scholen kenden immers dezelfde problemen.

LUC: De brugfiguren konden aan de slag in scholen die volgens de SIF-criteria in kansarme gebieden lagen.

CARLOS: Het project stelde op de volgende pijlers: werken naar ouders, werken naar het schoolteam en de buurt, werken met leerlingen. Als het ware een driehoek school-ouders-buurt waarin de leerlingen wonen.

ARMAND: Die pijler 'leerlingen' stond sowieso in functie van de twee andere pijlers. Het idee was: als je de leerlingen kent, kun je beter praten met de ouders en de leerkrachten. Op een bepaald moment is er echter voor gekozen om die pijler af te bouwen.

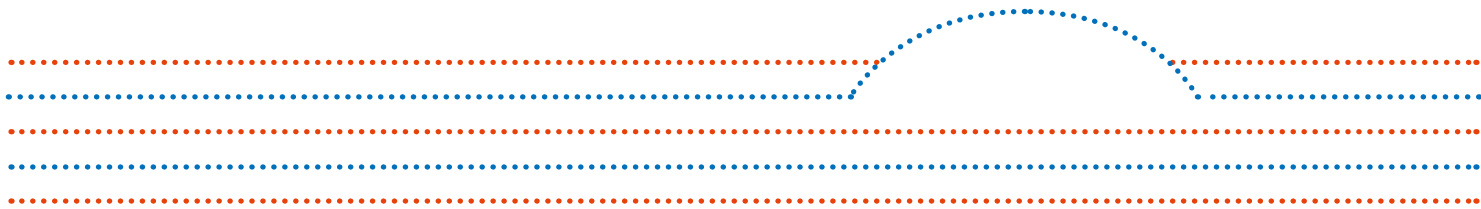
CARLOS: We stonden ook open voor een brede inzetbaarheid qua diploma. Er waren gedetacheerde leerkrachten basisonderwijs, maatschappelijk werkers, logopedisten ...

ARMAND: In totaal startten we met een 30-tal brugfiguren, weliswaar niet allemaal voltijds aangesteld.

De eerste jaren

ARMAND: Elke school moest een actieplan opstellen op basis van die drie pijlers, wat tegelijk als evaluatiemiddel werd gebruikt.

LUC: De brugfiguren hielden een logboek bij, zo konden hun activiteiten vergeleken worden met het actieplan. Dat hielp om te tonen dat dit een zinvol

project was. Dat bleek ook uit een onafhankelijk evaluatieonderzoek van Jean-Pierre Verhaeghe, UGent.

CARLOS: In alle scholen kregen ze de opdracht om de geplande oudercontacten te registreren, om te zien of kansarme ouders meer naar de geplande contacten kwamen.

LUC: Later werden er ook oudertevredenheidsonderzoeken opgezet. Zo werd de stem van de ouders systematischer gehoord.

ARMAND: De verleiding was soms wel groot om via de brugfiguur boodschappen aan de ouders door te geven.

CARLOS: De brugfiguren kwamen zowel netoverstijgend als neteigen samen. Daar werden inhoudelijk de lijnen bepaald die door de netoverstijgende stuurgroep vooraf waren uitgezet. Het doel was om te leren van elkaar.

Effect van de brugfiguren

LUC: Vooral de pijler ‘werken met ouders’ werd systematisch uitgebouwd. Dat had een groot succes. Bij de leerkrachten was de opluchting groot dat er iemand was die bijkomende tijd kon investeren in ouders. Zij konden niet altijd aan de schoolpoort staan, of waren niet altijd bereikbaar wegens klasbezigheden. Via de brugfiguur is de mentaliteit bij

de schoolteams – waar het allemaal om begonnen was – toch veranderd en verkleinde de culturele kloof. Er kwam meer wederzijds begrip, het empathisch vermogen bij de teams nam toe.

ARMAND: Doordat de brugfiguur lid van het team was, kwamen de thema’s van kansarmoede en anderstaligheid nu veel explicieter op de teamagenda terecht waardoor de school meer aan visie-ontwikkeling deed.

CARLOS: De brugfiguren stimuleerden een grote opkomst van ouders naar school en oudercontacten. Ze zorgden voor dat extra persoonlijk impulsje: ‘ge gaat toch komen vanavond?’. Bovendien maakten ze het mogelijk dat ouders activiteiten op school konden organiseren.

LUC: Dat was een groot verschil met het idee bij directies dat je ouders vooral moest proberen naar de formele vergaderingen te krijgen.

CARLOS: Het was een periode van zaaien. En dat zaad heeft zich verspreid, ook in scholen waar geen brugfiguur is aangesteld. Het project heeft dus ook effect gehad op andere scholen zonder brugfiguur.

LUC: Daarom vind ik ook het nieuwe spoor van de ‘trajectbrugfiguur’ die vooral mobiel zal werken, zo belangrijk. Net omdat er ook in die andere scholen een mentaliteit is gekomen dat

‘een brug slaan’ de moeite waard is.

De toekomst

LUC: De belangrijkste evolutie is volgens mij dat we het projectmatige idee hebben kunnen omzetten in een structurele aanpak. Dat is lang onduidelijk geweest.

ARMAND: Bij de aanvang was het de bedoeling dat de brugfiguren de schoolteams sterk zouden bijstaan in een goede communicatie met ouders en dan stilletjes zouden verdwijnen. Maar na enkele jaren is gebleken dat de noden blijven.

LUC: Er komen ook nu steeds nieuwe bevolkingsgroepen naar onze scholen, eerst de nieuwe EU-burgers, dan de Roma, dan de vluchtelingen. Dus blijf je iemand nodig hebben die de brug naar het onbekende kan slaan. Ook de stap naar brugfiguren in het secundair onderwijs is daarom van belang. Ook daar heb je structureel iemand nodig die werkt met ouders.

CARLOS: Bij het begin van het project werd er gesteld dat het project brugfiguren zichzelf overbodig moest maken. Deze doelstelling werd echter nooit bereikt. De brugfiguren zullen meer dan ooit nodig blijven!

De regisseur van de sociale cohesie

**Waarom brugfiguren
zo belangrijk zijn**

Piet Van Avermaet
& Jan De Mets

Brugfiguren worden soms omschreven als manusjes-van-alles, kameleons, maïzena, de regisseur van de sociale cohesie op een school, het centrum van het 'spinnenweb'. Het toont aan hoeveel facetten die job heeft en tegelijk dus ook hoe belangrijk zij is. De brugfiguur is een onmisbare schakel geworden in de vele verbindingen die in en vanuit een basisschool worden gelegd. Maar bovenal probeert de brugfiguur twee werelden dicht bij elkaar te brengen: de school- en de thuiscontext. De toenemende diversiteit zette immers druk op de scholen. Er moest 'iets' gebeuren. De brugfiguur was het antwoord. In dit hoofdstuk tonen we aan dat ouderbetrokkenheid belangrijk is in functie van de kernopdracht van het onderwijs: maximale leer- en groeikansen voor de kinderen. Dat zegt wetenschappelijk onderzoek, maar dat leren ook de verhalen van de brugfiguren zelf. Er kan ruis zitten op die kernopdracht als er een *mismatch* ontstaat tussen school en gezin. We gaan in op hoe brugfiguren werken aan een heldere beeldvorming over gezinnen bij schoolteams, en ook omgekeerd. We wijzen op het belang van een visie, een helder beleid en een stevig mandaat opdat de brugfiguur haar ding kan doen. We tonen een mooie driehoeksverhouding tussen buurt, school en ouders die de brugfiguur mag aanzwengelen, en hoe dat kan leiden tot een nieuw partnerschapsmodel tussen ouders, leerlingen en de school.

1 Ouder- betrokkenheid doet ertoe

De voorbije 15 jaar is door wetenschappelijk onderzoek voldoende aangetoond dat ouderbetrokkenheid ‘ertoe doet’, zij het niet op gelijk welke manier. Er zijn immers randvoorwaarden: een goede dialoog met de school over wederzijdse verwachtingen, een aanmoedigende ouder op het thuisfront en een beleid van de school om met de grote diversiteit van gezinnen om te gaan.

In dit deel gaan we nader in op wat onderzoek zegt en bekijken we wat de rol van de brugfiguur is of kan zijn om de kloof tussen school en thuis kleiner te maken.

De mythe van de ‘niet-betrokken’ ouder

Moeten we ouderbetrokkenheid stimuleren? Als je er dieper over nadent, is dat eigenlijk nonsens. Ouders zijn sowieso betrokken bij hun kinderen, bij hun schoolloopbaan, ook al leeft soms de hardnekkige mythe dat er ‘niet-betrokken’ ouders bestaan. Het taalgebruik over ouders en gezinnen zegt iets (en bepaalt mee ons denken) over de relaties tussen school en ouders. Kun je omgekeerd ook spreken van ‘niet-betrokken’ of ‘moeilijk bereikbare leerkrachten’, of zelfs ‘probleemscholen’?

We spreken hier wel degelijk over een ‘mythe’, wat vele onderzoekers ook bevestigen. Het is niet omdat je als ouder vele drempels ervaart die een goed contact met de school bemoeilijken, dat je niet betrokken bent. Je bent alleen ‘minder zichtbaar’. Dat is alvast een hele goede reden om brugfiguren in te schakelen: zij zorgen dat onder meer de zogenaamd ‘niet-betrokken’ ouders voor het schoolteam zichtbaar worden, een stem krijgen, gehoord worden.

Ouderbetrokkenheid werkt, doet ertoe ...

De belangrijkste reden om aan die brug te bouwen was en is het idee dat een hoge betrokkenheid van ouders bij de schoolloopbaan van hun kinderen tot een hoger welslagen leidt, meer kansen geeft tot schoolsucces. Dat idee is de voorbije 20 jaar wetenschappelijk stevig onderbouwd. We geven hier enkele voorbeelden van onderzoeken, of van onderzoeken die alle bestaande onderzoeken onderzoeken (ben je nog mee?). Die laatste heten ‘review’-studies.

We verwijzen om te beginnen naar “Gezin en School”¹, een boek van de Vlaamse Onderwijsraad (Vlor). Daarin geeft Hilde Colpin aan dat er “*vrij consistente, positieve verbanden aangetoond zijn tussen ouderbetrokkenheid op school en de schoolse prestaties van kinderen.*” In de reviewstudie van Bellens en De Fraine² lezen we: “*Uit de literatuur blijkt dat ouderlijke betrokkenheid (‘parental involvement’) een positieve samenhang heeft met leerprestaties en welbevinden van leerlingen.*”

Ook in het buitenland bevestigen tal van onderzoeken dat ouderbetrokkenheid loont. Een reviewstudie³ in de Verenigde Staten maakte duidelijk dat ‘*parental involvement matters*’ (ouderbetrokkenheid doet ertoe): “*Globaal bekeken komt uit deze studies een positieve en overtuigende relatie tussen*

1 Vlaamse Onderwijsraad (2011). *Gezin en School. De kloof voorbij, de grens gezet? Een verkenning*. Leuven: Acco. Colpin, H. *Bevorderen van Schoolse betrokkenheid van ouders*, p. 148

2 Bellens, K., De Fraine, B. (2013). *Wat werkt? Kenmerken van effectief basisonderwijs*. Leuven: Acco. p. 49, 51.

3 Henderson, A. T., Mapp K.L. (2002). *A New Wave of Evidence: The Impact of School, Family, and Community Connections on Student Achievement. Annual Synthesis 2002*. National Center for Family and Community Connections with Schools. Austin, Texas: Southwest Educational Development Laboratory (SEDL). p. 24. <http://www.sedl.org/connections/resources/evidence.pdf>

.....

“We proberen de betrokkenheid van ouders zichtbaar te maken t.a.v. de leerkrachten. Want die betrokkenheid is er wel degelijk. We merken dit aan kleine dingen. Alleen zien leerkrachten dit niet altijd. Betrokkenheid kan vele vormen aannemen. Het is niet omdat een ouder niet actief participeert, dat hij niet begaan is met het welzijn van zijn kind. We proberen dit dan aan de leerkrachten te verduidelijken.”

EVELIEN EN AN, BRUGFIGUREN

.....

4 Joyce Epstein, <https://www.youtube.com/watch?v=S20vdxfaXU>, toespraak tijdens het (Nederlandse) Nationaal Congres Ouderbetrokkenheid, georganiseerd door AVS (Algemene Vereniging voor Schoolleiders) en CPS Onderwijsontwikkeling en Advies, sept. 2012, Amersfoort. Deze toespraak is een goede samenvatting van haar kernideeën.

5 *Wat werkt?*, p. 50-51

6 *Idem*, p. 51

7 *Gezin en School*, p. 199

betrokkenheid van het gezin en voordelen voor de leerlingen, betere leerprestaties inbegrepen.”

Befaamd is het pleidooi van Joyce Epstein, professor aan de Johns Hopkins University en directeur van het *Center on School, Family, and Community Partnerships* in de Verenigde Staten. Zij is al decennia lang bezig met onderzoek en praktijk inzake de samenwerking tussen school, ouders en buurt (*community*). Zij pleit voor een hechtere band tussen deze drie partners. In een speech die op YouTube te zien is⁴, vat ze het als volgt samen: “*As soon as a child comes into your classroom, the family comes with it. (Van zodra er een kind in je klas binnenkomt, komt de hele familie mee.)*” We komen later nog terug op deze ‘driehoeksverhouding’ (zie p.36).

... maar niet om het even hoe!

Even belangrijk zijn de nuances die deze onderzoekers aanbrengen: niet elke betrokkenheid leidt per definitie tot een hoger welbevinden en betere schoolresultaten. Onderzoekers wijzen erop dat:

- “(...) voornamelijk de algemene ouderstijl, en meer bepaald enthousiasme en interesse tonen in het leren van het kind belangrijk zijn, in tegenstelling tot bijvoorbeeld de actieve deelname aan schoolactiviteiten. Op basis hiervan concluderen zij dat ook binnen lage SES-gezinnen [gezinnen met een lage sociaal-economische status] deze effectieve ouderstijl aanwezig kan zijn en op deze manier een positief effect heeft op de prestaties van leerlingen, wat de invloed van SES wat op de achtergrond plaatst.”⁵

Vooral de manier waarop ouderlijke betrokkenheid gestalte krijgt, is volgens Bellens en De Fraine van belang⁶. Wat niet goed werkt, bijvoorbeeld, zijn: externe beloningen, een controlerende disciplinaire ouderstijl, bestraffen van onvoldoende punten, ‘bewaken’ van huiswerk.

Wat werkt wel? Colpin vindt inzake de rol van ouderbetrokkenheid *thuis* positieve verbanden wanneer ouders hun kinderen intellectueel stimuleren. Dit stelde ze vast voor zowel kinderen uit middenklassengezinnen als kinderen uit gezinnen met laagopgeleide ouders van diverse etnische oorsprong. Het gaat bijvoorbeeld om lezen in de kleutertijd, wat tot betere leesvaardigheden in het lager onderwijs leidt.

- “Er komt een algemeen aanvoelen naar voren dat ouders in de feiten doorgaans erg betrokken zijn bij de schoolloopbaan van hun kind. Deze betrokkenheid uit zich niet noodzakelijk in zichtbare aanwezigheid van de ouders in de schoolcontext (...). De essentie van deze betrokkenheid lijkt zich vooral in de thuiscontext af te spelen. (...) [Op] basis van diepgaande case-studies van vijf allochtone gezinnen [blijkt] dat de bevroegde moeders hoge ambities hebben voor de schoolloopbaan van hun kinderen.”⁷

Merk op dat we hier een onderscheid maken tussen ‘ouderbetrokkenheid

op school en *'thuis'*. Met dit laatste bedoelen we dat ouders ook thuis met 'school' bezig zijn. Eén van de oorzaken van de *mismatch* tussen school en ouders bestaat er net in dat scholen vaak *impliciete verwachtingen* hebben over wat de ouder thuis al dan niet hoort te doen. Daar komen we later nog op terug (zie p.16).

Ouderbetrokkenheid doet er dus toe, zij het niet op om het even welke manier, én er gaapt een kloof tussen school en de diversere wordende groep van ouders. Een belangrijk deel van die ouders behoort tot een groep die we als kwetsbaar kunnen beschouwen: kansarm, generatie-arm, nieuwkomer, anderstalig,... Nogal wat gezinnen kennen problemen om aansluiting bij diverse levensdomeinen te vinden: huisvesting, gezondheidszorg, werk, opleiding, welzijn, ontspanning.

Van bij de aanvang was de kerntaak van de brugfiguur dan ook duidelijk: maak de kloof kleiner door die kwetsbare ouders een stem te geven, door het schoolteam bewust te maken van de moeilijkheden die zij ondervinden om aan de (impliciete) verwachtingen te voldoen.

De basisschool als ideaal werkterrein voor een brugfiguur

Waarom waren en zijn brugfiguren alvast voor het basisonderwijs een goed idee? Dat heeft te maken met enkele specifieke eigenschappen die ervoor zorgen dat dit type onderwijs er een goede uitgangspositie voor heeft. De kansen tot informeel en direct contact tussen ouders en school zijn groot. Informeel contact is een cruciale voorwaarde om tot wederzijds vertrouwen te komen.

In die vele kansen tot informeel en direct contact zit de kiem voor een hartelijke, constructieve houding ten aanzien van de gezinnen.

Op die manier kom je potentieel sneller tot goede verbindingen, wat zich uit in een warm en gezellig onthaalbeleid: een gekend en goed bereikbaar aanspreekpunt (de brugfiguur), de openklas- en koffiemomenten,...

De setting zit goed: de meeste kinderen blijven 9 jaar lang samen binnen eenzelfde context, idealiter in dezelfde klas- of leefgroep, met een grote kans tot intense kennismaking en opvolging door een relatief beperkte groep schoolmedewerkers (1 leerkracht voor een heel schooljaar, 2 of 3 leerkrachten voor een graadklas of leefgroep gespreid over 2 of 3 leerjaren, ...).

Nogal wat basisscholen hebben het grote voordeel van de kleinschaligheid en de nabijheid in de buurt, wijk, gemeente. De samenleving is nooit ver weg. Dat geeft mogelijkheden naar vrije tijd en ontspanning voor de kinderen, maar ook naar samenwerkingsverbanden met allerlei externe instellingen en organisaties die aan de slag kunnen met de genoemde kwetsbaarheden bij sommige ouders.

Dit alles geeft grote kansen voor een goede verstandhouding tussen alle partners, van bij de start van de schoolloopbaan.

.....

“Het feit dat wij als ouder zo betrokken zijn op school, betekent een ‘winst’ voor onze kinderen. Dit heeft een positieve invloed op hun functioneren op school.”

AYSEL, OUDER

.....

- "Als ik tijd heb, kom ik altijd naar school. Ik leer andere mensen kennen op het koffiemoment. Kinderen van andere ouders komen ook met mijn kinderen naar school. Dat is heel belangrijk anders heb ik geen contact met hen. Ik ken de Tsjetsjeense ouders maar de andere zijn ook belangrijk. Ja, ik maak dan kennis met Turkse mensen, met Belgische mensen. Het is goed om kennis te maken met ouders die kinderen hebben van dezelfde leeftijd als mijn kinderen. Als onze kinderen elkaar kennen dan is het beter dat wij ouders elkaar ook kennen. Het is ook heel goed voor mij, ik praat dan Nederlands. Ik ga naar school om Nederlands te leren maar dat is niet genoeg. Praten is belangrijk. Deze contacten zijn heel belangrijk voor mij."
ZAYMAN, OUDER

2 Werken aan beeldvorming over ouders bij het team

Ouders zijn betrokken bij de schoolloopbaan van hun kinderen, ook al is dat niet altijd zichtbaar. Tegelijk is ook het omgekeerde relevant: is er betrokkenheid van de school bij wat de ouders vinden en verwachten? Nochtans is die wederkerigheid van belang om een goede dialoog met ouders te kunnen voeren. Brugfiguren kunnen helpen om aan het schoolteam duidelijk te maken wie die ouders zijn, welke hun bekommernissen en zorgen zijn, hoe ze leven, waar ze tegenaan lopen. Werken aan de beeldvorming over ouders bij het team is een belangrijke kerntaak voor de brugfiguur. Het was één van de doelen bij het opstarten van het brugfigurenproject. In dit deel zoomen we in op de (*mis*)*match* tussen school- en thuiscultuur, op de potentiële kwetsbaarheden bij gezinnen en hoe brugfiguren hiermee aan de slag gaan.

De middenklassenouder als norm

In het vorige deel haalden we aan dat de taak van de brugfiguur er onder andere in bestaat om het schoolteam bewust te maken van de moeilijkheden die ouders ondervinden om aan de verwachtingen te voldoen. Vele van die verwachtingen worden als ‘evident’ beschouwd door het schoolpersoneel dat hoofdzakelijk bestaat uit blanke vrouwen uit de middenklasse (meer dan 8 op de 10 leerkrachten in het basisonderwijs is vrouwelijk). Het accent ligt hier op ‘middenklasse’ en ‘blank’, en daar bedoelen we mee dat het onderwijs in hoge mate gestoeld is op waarden en normen die met die blanke middenklasse gelinkt zijn. Voor sommige ouders ligt de thuiscultuur geheel in het verlengde van die schoolcultuur. Voor andere ouders staat de thuiscultuur ver af van die schoolcultuur. Voor hen is het veel moeilijker om in te schatten wat de verwachtingen precies zijn. Alle kinderen stappen met een rugzakje vol competenties de school binnen. Onderwijs bouwt op die competenties verder. In sommige gezinnen worden echter andere vaardigheden en kennis ontwikkeld waar leerkrachten niet direct aansluiting op vinden. De inhoud van het ene rugzakje past dus beter bij het referentiekader van de school en de leerkracht dan de inhoud van het andere. En dus zweeft het ideale clichébeeld van ‘de middenklassenouder’ boven ieders hoofd: deze ouder zorgt ervoor dat het kind laarsjes aan heeft als dat de vorige dag in de agenda gevraagd werd, geeft een krant mee, heeft iets op internet opgezocht, denkt aan gezonde voeding (en geeft op vraag van de school geen chocoladekoekjes mee), heeft kinderboeken thuis liggen en gaat regelmatig naar de bib, speelt spelletjes, komt naar de avondvergaderingen, zetelt soms in de ouderraad, legt bij voor een mooi cadeau voor de leerkracht aan het eind van het jaar, ... En bovenal: zorgt ervoor dat de schoolse cultuur een integraal onderdeel van de thuiscultuur wordt.

Een deficit-benadering

Voor ouders bij wie de thuiscultuur niet evident in de lijn van de schoolcultuur ligt, kunnen de wederzijdse verwachtingen en percepties danig botsen. Bij maatschappelijk kwetsbare ouders is de *match* tussen hen en de schoolcultuur dus minder evident. Deze ouders voelen dat scherp aan en worden daardoor onzeker over hun precieze rol en functie in het

begeleiden van de schoolloopbaan van hun kinderen. Het gevaar bestaat dat de school hier al te snel (en te neerbuigend) oordelen velt: doordat de leerlingen thuis niet altijd de ondersteuning krijgen die de school (impliciet) verwacht, wordt hun leerproces soms geassocieerd met achterstand (bijv. 'taalachterstand'), met 'wat ze nog niet kunnen'. En dan wordt er soms geconcludeerd dat 'die ouders hun werk niet doen'.

De school ziet haar 'gelijk' soms snel bevestigd wanneer zij (opvoedings)gedrag vaststelt dat afwijkt van de modale norm: kinderen die laat gaan slapen, 'verkeerde' voeding krijgen, zonder toezicht op straat spelen, 'sleutelkinderen',...

..... "Ik merk dat hier vaak ook, bijvoorbeeld over kinderen die laat gaan slapen. En ja, vanuit ons standpunt gaan die kinderen inderdaad te laat naar bed. Dat is iets waar je wel een keer iets over kunt zeggen, maar je kunt er niet over blijven doorgaan. Je kent ook niet de omstandigheden waaronder dat kind moet gaan slapen, wat er aan voorafgaat. Ouders kunnen of willen daar ook niet altijd open over zijn. Wie weet wat gebeurt er in het gezin, wie er 's avonds laat nog binnenkomt. Of misschien doet die ouder alles alleen en trekt die het amper."

DEMICY, BELEIDSONDERSTEUNER HENRI D'HAESE EN VOORMALIG BRUGFIGUUR

Een gekend en wetenschappelijk onderbouwd fenomeen is het 'pygmalion'-effect, waarbij een leerkracht handelt naar de percepties die hij/zij over een leerling heeft. De leerkracht laat dan bijvoorbeeld de leerling amper nog aan het woord omdat hij/zij ervan uitgaat dat die het antwoord toch niet weet. Of hij stelt alleen gemakkelijke vragen aan deze leerling. Op deze wijze bevestigt de leerkracht zijn persoonlijke opvatting over die bepaalde leerling.

Vooraf het 'nog niet kunnen', het 'deficit'-denken, dreigt in het taalgebruik van schoolpersoneel verankerd te geraken. In haar toespraak verwijst Epstein naar deze 'deficit'-benadering. Zij vreest dat daardoor de 'sferen' tussen school en gezin uit elkaar verwijderd raken. Zij merkt dat in uitspraken die ze in scholen hoort:

..... "Deed het gezin nu maar wat het moest doen, dan konden wij deze kinderen onderwijs geven", "Als ze ons nu kinderen stuurden die klaar zijn om te leren, konden wij onze job beter doen", "Hij of zij is een goede ouder want hij/zij is betrokken", "Ouders zouden moeten, zouden kunnen, zouden beter ...", "die (ouders) kunnen niet, willen niet, doen niet ..."⁸

Woorden als 'zorg', 'nog niet kunnen' en 'achterstand' dreigen het probleem enkel bij de leerling te leggen en verdoezelen het feit dat de oorzaken – en dus ook de oplossingen – vooral structureel moeten gezocht worden. Gezinnen – ouders en kinderen – starten dus niet gelijk aan de schoolpoort. Compenseren voor deze ongelijkheid zou een emancipatorische taak voor het onderwijs moeten zijn. Er is in Vlaanderen nog een hele weg af te leggen om deze *mismatch* weg te werken, maar brugfiguren helpen alvast om de randvoorwaarden hiervoor te creëren.

⁸ Joyce Epstein, <https://www.youtube.com/watch?v=SZ0vdxfaXU>, toespraak. "If the family would just do its job, we could teach these kids"; "If they would just send us children who are ready to learn, then we could do a better job"; "He/she is a good parent because he/she is involved"; "Parents should/could/would ..." - "those people can't, won't, don't..."

Waarom ouders moeilijk contact leggen met de school

Brugfiguren zijn zeer goed geplaatst om onzekerheden en twijfels, achtergronden en drempels van ouders te achterhalen. Ze werken er dagelijks aan. We sommen enkele van de drempels op die zij van ouders opvangen.

- Ouders kennen ons onderwijssysteem onvoldoende en hebben een andere onderwijsachtergrond (in een ander land met een heel ander systeem of minder onderwijs genoten);
- Ouders hebben negatieve schoolervaringen en staan wantrouwig t.o.v. onderwijs- en andere maatschappelijke instellingen;
- Ouders zijn onvoldoende of niet vertrouwd met de middenklassencultuur van op tijd komen, agenda's beheren en dus 'afspraken nakomen', vergaderen, ...
- Ouders zitten in een overlevingsmodus, hebben grotere zorgen aan het hoofd dan schoolzaken en leven daarom van dag tot dag;
- Ouders hebben niet door dat er allerlei 'taken' van hen verwacht worden: huiswerk begeleiden (hoe precies?), naar het ouderfeest komen (en ook liefst een helpende hand aanreiken), schoolagenda's nakijken en ondertekenen, ...
- Ouders spreken onvoldoende Nederlands, andere ouders voelen zich onwennig bij het schooljargon;
- Ouders voelen zich niet altijd welkom en worden niet altijd op hun gemak gesteld (er bestaan nog steeds scholen met een markering, een streep, een hek – 'tot hier mag je als ouder komen');
- Ouders in armoede lopen daar niet graag mee te koop, voelen schroom of schamen zich;
- Ouders hebben respect voor de school, beschouwen de leerkrachten als de professionals, vinden het niet gepast om dingen te vragen of te zeggen;
- ...

Door de input van brugfiguren over wat ouders bezighoudt, kan de school in de spiegel kijken: zijn we wel zo duidelijk en transparant in onze verwachtingen naar ouders? Welke extra inspanningen kunnen we leveren om hen welkom te heten? Hoe communiceren we best en welke wensen hebben de ouders zelf op dit vlak? Kortom: door wat de brugfiguren en de ouders inbrengen, krijgt de school een uitgelezen kans om aan visie-ontwikkeling te doen: hoe zorgen we voor een betere samenwerking met ouders? En hoe zien ouders dat zelf?

We graven dieper: de maatschappelijke kwetsbaarheid van ouders

De 'nulde lijn' is een mooie uitspraak om aan te tonen dat de brugfiguren heel dicht staan bij 'potentieel kwetsbare oudergroepen' zoals ouders in armoede en ouders met een (nieuwe) migratieachtergrond. We schrijven bewust 'potentieel' om aan te duiden dat niet iedereen in armoede of met een migratieachtergrond zich zal herkennen in de hieronder beschreven kwetsbaarheden. Veralgemeningen zijn deels onvermijdelijk en soms handig, als we maar steeds voor ogen houden dat we in het dagelijkse leven zeer diverse mensen met zeer diverse achtergronden ontmoeten. Ook spreken we liever over 'kwetsbare' ouders, omdat dit minder stigmatiseert dan 'kansarm' of 'met een migratieachtergrond', al zijn dat twee belangrijke

.....

“Je staat als brugfiguur in de ‘nulde lijn’. Je bent geen echte hulpverlener, je hebt de vrijheid om verschillende terreinen te exploreren om tot je doel te komen: teams en ouders versterken, en verschillende partijen verbinden.”

ANNE VERECKEN, DIRECTEUR HET KLIMREK

.....

kenmerken die in alle onderwijsonderzoeken als zwaarst wegende kwetsbaarheden naar boven drijven.

We vertrekken van de definitie van ‘maatschappelijke kwetsbaarheid’ zoals door Vettenburg en Walgrave⁹ omschreven: “*Maatschappelijke kwetsbaarheid is het risico om in contact met maatschappelijke instellingen vooral, en telkens opnieuw, de negatieve aspecten (controle, sancties) te ondergaan en minder te genieten van het positieve aanbod.*” Personen en gezinnen in precare levensomstandigheden (zoals ouders in armoede, nieuwe EU-burgers,...) worden geconfronteerd met een kluwen van problemen en hindernissen verspreid over diverse levensdomeinen: huisvesting, gezondheidszorg, tewerkstelling, welzijn, justitie, inkomen,... Mechanismen van uitsluiting en discriminatie houden dit spinnenweb in stand.

Dit alles heeft gevolgen voor hun zelfbeeld en toekomstperspectief. We geven enkele voorbeelden die rechtstreeks aansluiten bij de ontstaansreden voor het brugfigurenproject: ouders in armoede en nieuwe EU-burgers.

..... Ouders in armoede voelen zich vaak machteloos, gekwetst, schuldig, wantrouwig, uitzichtloos, afhankelijk, geïsoleerd, of ervaren een gevoel van controleverlies,... Dit is de vrij onzichtbare binnenkant van armoede. Ze hebben vaak een zeer lage inschatting over wat ze zelf willen, kunnen, durven en hebben. Een gebrek aan een sociaal netwerk zorgt ervoor dat ze voortdurend het gevoel hebben alles alleen te moeten oplossen. Ze ontwikkelen niet makkelijk de vaardigheden die nodig zijn om een vangnet te ontwikkelen. Er is ook een gebrek aan (kennis over en toegang tot) hulpbronnen en hulpmiddelen die hen kunnen helpen om deelproblemen aan te pakken. Ze hebben een ander of een gebrekkig sociaal/cultureel/economisch kapitaal, wat aansluiting met reguliere diensten bemoeilijkt. Door negatieve ervaringen is ook het wantrouwen t.o.v. het aanbod van hulpverlening en sociaal werk gegroeid.

..... Bij ouders met een recente migratieachtergrond zoals de nieuwe EU-burgers (in Gent vooral de Bulgaarse en Slovaakse gemeenschappen, waaronder een groot deel Roma) stellen we specifieke kenmerken van kwetsbaarheid¹⁰ vast:

- migratiepijn,
- gebrekkige kennis tweede taal/contacttaal,
- de confrontatie met nieuwe waarden, normen, levensstijl,
- wegvallen van eigen netwerken,
- stressvolle aanpassingsverschijnselen,
- meegebracht cultureel kapitaal telt minder mee,
- aangeleerde copingmechanismen bieden geen oplossingen voor problemen,
- individuele zoektocht om diverse referentiekaders te integreren (ieder op verschillende manieren en in verschillend tempo, wat dus generatieconflicten veroorzaakt),
- ...

⁹ Vettenburg, N. en Walgrave, L. *Maatschappelijke kwetsbaarheid op school*, in: WELWIJS, 20(3), p.3-8, 2009

¹⁰ Van Robaey, B. *Verbinden vanuit diversiteit. Krachtgericht werken in een context van armoede en culturele diversiteit*. Lannoo Campus, 2014, p. 19 e.v.

Wat beide groepen gemeen hebben, is dat zij dagelijks oplossingen proberen te vinden voor problemen op verschillende levensdomeinen tegelijk. Wie in maatschappelijke kwetsbaarheid leeft, vindt moeilijk aansluiting met maatschappelijke instellingen, en onderwijs is daar één van.

Verbinden en versterken

En dan komen brugfiguren in zicht. In diverse levensdomeinen krijgen ze soms een andere naam – mediators, (inter)culturele bemiddelaars, ankerfiguren, vertrouwenspersonen – maar hun rol komt telkens op hetzelfde neer: verbindingen maken of herstellen. Want om deze mensen (opnieuw) aansluiting te laten vinden met levensdomeinen als het onderwijs, is (herstel van) vertrouwen nodig. Zij hebben ondersteuning nodig om de verbinding met zichzelf, de anderen, de samenleving, de toekomst (opnieuw) te kunnen maken, en om hen te versterken. De brugfiguur neemt daartoe zelf, als ondersteunende kracht, het initiatief naar de kwetsbare ouders toe, stapt zelf naar hen toe. De brugfiguur werkt dus *outreaching*.

..... “Belangrijk is ook dat de brugfiguur het vertrouwen niet schaadt. Alles blijft privé, dat is wat ik zo tof vind. Het is discreet. Als we een probleem hebben met de juffen of de kinderen en we delen dat met de brugfiguur, dan blijft dat bij haar. Ze regelt dan die problemen, met de grootste glimlach.”

FARIDA, OUDER

..... “Als je op huisbezoek gaat begrijp je waarom een kind zijn huiswerk niet kan maken volgens de verwachtingen van de school. Er is bv. maar één kleine salontafel in huis waar vier kinderen rond zitten. Dergelijke informatie geven we op een respectvolle manier door aan de leerkrachten, zodat zij meer zicht krijgen op de thuissituatie en hier rekening mee kunnen houden. We werken eigenlijk tussen gezin en school in het belang van de kinderen.”

CHRISTA, BRUGFIGUUR

Doordat de brugfiguur ouders actief benadert, dicht bij hun leefwereld staat en heel wat tijd in het opbouwen van een vertrouwensrelatie steekt, kunnen conflicten of misverstanden vaak voorkomen worden. Als er echter toch iets voorvalt, kan de brugfiguur er vanuit haar vertrouwensrelatie mee voor zorgen dat de situatie ontmijnd wordt. Ze geeft alle betrokken partijen erkenning en plaatst standpunten of acties in het perspectief van ‘de ander’.

Het hoofd, het hart en de handen

Tegelijk zorgt de brugfiguur voor 'de andere oever', met name de school, het schoolteam.

Zij is de motor in de drie elementen die nodig zijn om de beeldvorming over de kwetsbaarheid van gezinnen bij het schoolteam bij te stellen, met name het hart, het hoofd en de handen.

Zij wordt door haar dagelijkse ontmoetingen met gezinnen 'ondergedompeld' in wat die kwetsbaarheid bij ouders en kinderen te weegbrengt en zij helpt het schoolteam om ook 'geraakt te worden'

– HET HART

..... "Je ziet zoveel situaties waarbij je betrokken bent, dat het goed is om soms dingen door te geven aan collega's om ze zo *ne keer* wakker te schudden, om hen bewust te laten worden van de bril waar zij altijd door kijken: 'Het is toch normaal dat je als ouder je kind eens opvraagt als het de volgende dag een toets Frans heeft'. Nu, dat is niet normaal als je zelf geen Frans kent. Zo stoten ouders die geen of onvoldoende Nederlands kennen nog steeds op onrealistische verwachtingen vanuit de school. Ik vind het dus heel belangrijk dat je je team ook versterkt door die zaken door te geven. Eigenlijk ook die armoede die in de wijk heerst zichtbaar te maken voor leerkrachten, die daar toch vaak minder voeling mee hebben. Huisvesting is één ding, maar de troosteloosheid van een wijk kan mensen ook echt parten spelen. Dat inzicht is in een team niet altijd aanwezig ..."

NATHALIE, BRUGFIGUUR

Zij reikt kennis en inzichten aan over kwetsbaarheid, armoede, migratieachtergrond

– HET HOOFD

..... "De contacten met de school zijn verbeterd omdat de brugfiguur hen meer inzicht biedt in het functioneren van andere culturen - breed gezien, van kansarme situaties tot vreemde culturen. In de toekomst zou de brugfiguur meer kunnen inzetten op het verwerven van inzicht in de schoolcultuur bij ouders wiens cultuur hier ver vanaf staat."

LEEN TACK, MEDEWERKSTER BIJ VCLB

..... "We hebben meer contact met gezinnen wiens kinderen naar deze basisschool gaan. We kunnen de kleuters beter volgen in hun thuissituatie, we hebben meer begrip voor hun opvoedingsstijl, we kunnen ons beter richten op de gezinnen en hun noden."

SCHOOLTEAM OLV VISITATIE

Zij houdt het team een spiegel voor, om zo het reflecterend en het empathisch vermogen van het schoolpersoneel omtrent maatschappelijk kwetsbare gezinnen te vergroten, en dat moet het handelen van het schoolteam bijsturen

– DE HANDEN

..... "Een voorbeeld is het melkgeld. We waren erover bezig hoe we ouders zouden aanspreken als ze nog facturen moeten betalen. En de brugfiguur raadde ons af om dat aan het prikbord uit te hangen. Ze zei, 'niet iedereen heeft de middelen en andere ouders merken dat dan op'. Zij maakt ons daarvan bewust. Zo maken ze ons wat wakker in de zin van, 'misschien moet je dat zo aanpakken'."

FATIMA EN LIZZY, KLEUTERLEIDSTERS VICTOR CARPENTIER

..... "De brugfiguur is belangrijk voor het contextueel denken, het begrijpen van heel veel dingen. Ze zet toch voortdurend een andere bril op. En mocht het zijn dat wij die vergeten opzetten, dan verruimt zij je blik op de maatschappij, op onderwijs geven. Ik was van veel zaken niet op de hoogte, zowel over mensen met een migratieachtergrond als mensen die opgroeien in kansarmoede.

De brugfiguur zit ook binnen in die gezinnen. Ik heb toch veel geleerd. Er is zoveel dat ze teweegbrengt. Je persoonlijkheid verandert daardoor. Ik ben bijvoorbeeld dit weekend voor het eerst naar een Suikerfeest geweest.”

**LIEVE STALPAERT, DIRECTEUR, ELS DOSSCHE, BELEIDSONDERSTEUNER
FREINETSCHOOL MANDALA**

.....

“We krijgen soms informatie over de klaswerking, en ook als er iets nieuws is zoals een project of zo. En ook bij een openklasmoment of een koffiemoment. Dan zegt de brugfiguur, ‘hallo, dag mensen, kom maar binnen’. Ze zegt dan altijd tegen iedereen, ‘kom maar binnen!’ Ze nodigt iedereen uit.”

.....

SEVDA, OUDER

Voor toekomstige en beginnende leerkrachten

Ook voor de studenten lerarenopleiding en beginnende leerkrachten kan de brugfiguur inspirerend zijn wanneer het gaat om inzichten omtrent thuiscultuur en levensomstandigheden die soms precair kunnen zijn.

..... “Laatst was er een afsluitmoment van het project ‘Voorlezen aan Huis’. Dit project houdt in dat studenten die voor leerkracht studeren, gaan voorlezen bij leerlingen thuis. Er participeerden maar liefst 45 studenten aan dit project! Velen onder hen hadden bij aanvang veel schrik om dit te doen. Achteraf bleek dit geweldig goed mee te vallen! Zij waren allen onder de indruk van de openheid, de gastvrijheid en de vriendelijkheid van de gezinnen. Hun beeld over ‘kansarme’ en/of anderstalige ouders was dan ook in positieve zin gewijzigd. Deze mensen zullen later zelf voor de klas staan. Het feit dat ik een invloed heb gehad op hun kijk naar ‘onze’ ouders, maakt mijn job de moeite waard!”

AN, BRUGFIGUUR

..... “Op die manier leer je ook anders omgaan met mensen want... Je leert hoe je les moet geven, je leert hoe je met kinderen moet omgaan. Maar je leert nooit hoe je met ouders moet omgaan. Dat is iets waar je in moet groeien. Je doet wel eens stage - ik heb hier vroeger stage gedaan - maar je leert dat niet. Ik vind wel dat je via de brugfiguur meer inzicht krijgt en leert hoe je best de dingen aanpakt...”

LIZZY, KLEUTERLEIDSTER VICTOR CARPENTIER

Ouders zijn ouders

De achtergrond, de ervaringen van ouders kunnen erg verschillen, zoals hierboven beschreven. Maar tegelijk zijn en blijven het ouders. Uit wat we hierboven beschreven, zou je kunnen denken dat er geen beginnen aan is om deze brede diversiteit tegemoet te treden. Maar bij nader inzien zijn er vaak een pak gemeenschappelijke kenmerken bij ouders te bespeuren.

Ouders zijn **loyaal** aan hun kinderen, tot het bittere einde. Soms tot ergernis van leerkrachten blijven ouders gedrag en handelingen van hun kinderen verdedigen. Dat komt over alsof de ouder de schoolregels in vraag stelt, alsof de ouder de leerkracht niet gelooft. Maar niets is minder waar: het is puur loyaliteit. Iedere ouder heeft het aangeboren instinct om voor zijn of haar kroost op te komen. Gelukkig maar. De brugfiguur kan helpen om dit eenvoudig en fundamenteel principe te duiden. Want eens je deze soms erg emotionele reacties begrijpt, kun je er professioneel naar handelen.

Ouders zijn **nieuwsgierig**. Iedere ouder wil weten hoe zijn of haar kind het doet in de klas: “ik zou graag eens een vlieg op de muur willen zijn”. Ouders gluren soms door het raam van de klas of zelfs vanuit de struiken om toch maar een glimp op te vangen. Vinden we die – zeer natuurlijke – nieuwsgierigheid vervelend of komen we eraan tegemoet? Brugfiguren gaan hierop in door open-klasmomenten te stimuleren en mee te organiseren, door nieuwe ouders rond te leiden.

Ouders zijn **onzeker** over hun positie ten aanzien van de school, de leerkracht¹¹: brugfiguren helpen om die onzekerheid weg te werken. Dat zit in hun DNA: een basishouding van verwelkoming, ondersteuning, stimulering. ‘Er bestaan geen domme vragen’.

..... “Ik stel heel veel vragen. Soms denk ik dat de school mij beu zal zijn omdat ik zoveel vragen stel! Ik zou niet willen dat ze denken, ‘goh, daar is ze weer’. Ik ben bang dat sommige vragen geen goede vragen zijn of onbenullige vragen zijn. Maar ze houden me wel bezig, die vragen. Soms wacht ik zo een paar dagen, een week. Ik hou me in, maar ze blijven door mijn hoofd spoken.”

HOLLY, OUDER

..... “Onze brugfiguur kan mooi antwoorden op al onze vragen. Ze luistert naar al je vragen. Niets is te onbelangrijk. Ze neemt ons erg serieus. Ook al is de boodschap minder leuk, ze luistert goed. Dan zegt Milena, ‘Het gaat wel in orde komen, we gaan het wel oplossen. Ge moet er echt niet mee inzitten. Ik ga mijn oog erop houden.’ Ze pakt haar tijd voor u. Ik vind dat echt wel belangrijk.”

PINAR, OUDER

.....

“Een paar maanden geleden stuurde ik mijn kinderen voor het eerst alleen naar school. Mijn dochter heeft nog geen gsm. Dus vroeg ik haar: ‘Als je op school aankomt, vraag dan alstublieft aan meester Peter dat hij mij een berichtje stuurt om te melden dat je goed bent aangekomen’. Dus ik maar wachten en wachten en wachten... Plots hoorde ik een ‘ping’; het was een berichtje: ‘Yasin en Sohaila zijn goed aangekomen! Groetjes, meester Peter’.”

MERYEM, OUDER

.....

Ouders zijn **ongerust, bezorgd**: draagt de school voldoende zorg voor mijn kind? Is er voldoende toezicht over de middag? Biedt de school mijn kind voldoende veiligheid? Wat doen ze als mijn kind valt of gepest wordt? Ze doen toch niet neerbuigend over het feit dat zijn/haar Nederlands nog niet goed is? Eet mijn kind wel voldoende? Brugfiguren zijn goed geplaatst om die bezorgdheden aan het team of aan individuele leerkrachten over te brengen en er begrip voor te vragen.

Wat opvalt: het is zó herkenbaar! Deze gemene delers staan los van klasse of herkomst. De signalen die brugfiguren van ouders opvangen, kunnen schoolteams versterken om de gezinnen beter te leren kennen, wat een basisvoorwaarde is om tot een goede dialoog te komen.

Bevraag de ouders

De relatie ouder-school wordt gekenmerkt door veel vragen (en soms fronsende wenkbrauwen) langs beide kanten. Iedereen wil in het belang van het welbevinden en de schoolprestaties van het kind een goede dialoog opzetten, maar dat blijkt complexer dan gedacht. Kent men elkaars verwachtingen en percepties? Hoe kom je dat te weten? En bovenal: wat doen we dan?

De eerste stap lijkt ons te zijn: voer een open dialoog. Stel je in de plaats van de ouders (het lijstje met gemeenschappelijke kenmerken kan al helpen) en ga na wat er bij hen leeft, wat hun dromen en noden zijn. Brugfiguren kunnen helpen om op een creatieve manier de mening van ouders te weten te komen: in ouderbevragingen tijdens de koffiemomenten, in ‘georganiseerde’ informele momenten aan de klasdeur of schoolpoort,... Maar ook schoolnabije en externe organisaties kunnen scholen bijstaan om ouders te bevragen.

¹¹ Deze insteek en het eerste citaat komen uit de presentatie van Katrien Van Laere, werkzaam bij het VBJK (Vernieuwingen in de Basisvoorzieningen voor Jonge Kinderen), 7 maart 2017, bij de kick-off van het AMIF-project ‘Kleuterparticipatie via ouderbetrokkenheid’

DOOR DE BRIL VAN OUDERS LEREN KIJKEN

Werken aan beeldvorming over kwetsbaarheden bij ouders is een voortdurend aandachtspunt van brugfiguren bij schoolteams. Signalen van de thuissituatie verbreden of corrigeren het beeld over gezinnen.

“Beeldvorming is uiteraard ook een belangrijke. Kansarme gezinnen hebben al vaak genoeg negatieve boodschappen gekregen. Terwijl het soms ook sterker en positiever kan door zaken anders te benaderen en verwoorden. Dat is iets dat je als brugfiguur ook kan bijbrengen aan het team. Ze staan vaak niet stil bij de manier waarop er gecommuniceerd wordt. In die zin is versterken naar het team ook wel belangrijk omdat je ze moet versterken in hun beeld over kansarmoede. Mensen weten vaak niet wat kansarmoede kan inhouden. En door de bril van kansarmoede te laten zien, ga je toch wel een aantal dingen versterken, zowel bij het team als bij de gezinnen. De verbondenheid tussen mensen is zeer belangrijk. Ouders ondersteunen in functie van de ondersteuning van hun kind. Ik vind het een zeer moeilijke, je kan niet zeggen tegen een ouder ‘je voedt je kind verkeerd op’. Je kan ouders wel benaderen: ‘je kind heeft nood aan dit of dat’, maar dit moet altijd ook wel aansluiten bij de ouders. Je kan ouders proberen de mogelijkheden te laten zien. Maar als het niet lukt, dan lukt het niet. Dan stopt het ook, daar moet je voor jezelf ook wel een lijn trekken. Ouders in kansarmoede vertrekken ook vanuit andere zaken: ze moeten overleven, voldoen aan dagelijkse zaken. Andere - voor hen bijkomende - zaken, waar de school extra mee afkomt, lukken daarom niet altijd. Ze leven in een totaal andere context dan deze die wij kennen. Door er met leerkrachten mee aan de slag te gaan, merk je dat ze toch vaak dingen zeggen en doen vanuit onwetendheid. Als brugfiguur moet jij die onwetendheid aanpakken.”

DEMICY, BELEIDSONDERSTEUNER HENRI D'HAESE
EN VOORMALIG BRUGFIGUUR

3 Visie, beleid, mandaat

Het project 'Brugfiguren intra-Europese migratie' (BIEM) kwam er ter versterking van de bestaande brugfigurenwerking en kaderde binnen een stadsbrede strategie om de integratie van intra-Europese migranten - waaronder veel Roma - in Gent te bevorderen. Sinds het schooljaar 2012-2013 waren er IEM-brugfiguren actief in vier lagere scholen waar reeds een reguliere brugfiguur actief was. Sinds 2013-2014 werkten de BIEM'ers zelfstandig in scholen met een hoog aandeel IEM in de leerlingenpopulatie. In 2015-16 werden zij in het reguliere brugfigurenteam opgenomen.

De kerntaken van een brugfiguur, zoals verbindingen leggen met kwetsbare ouders en het werken aan beeldvorming over kwetsbaarheid en diversiteit bij het schoolteam, kunnen slechts ten volle worden waargemaakt wanneer de schoolcontext dat ook toelaat, meer zelfs, volledig ondersteunt. Met 'schoolcontext' bedoelen we: het beleid, de visie, de directie, het voltallige schoolteam, de schoolcultuur.

In dit deel wijzen we op het belang van een degelijke visie binnen het schoolteam op ouderbetrokkenheid, op het omgaan met diversiteit. Aangezien de brugfiguur 'twee oevers overspant', kan zij slechts goed functioneren wanneer haar positie en mandaat voor alle actoren helder en expliciet zijn geformuleerd. Ten slotte gaan we in op enkele mogelijke spanningsvelden in de dagelijkse praktijk van de brugfiguren.

Vaststellingen uit de eindevaluatie IEM-brugfiguren

Dat een beleid en een visie omtrent ouderbetrokkenheid en omgaan met diversiteit erg belangrijk zijn, lijkt op een open deur intrappen. Bij nader inzien is het dat niet. Dat bleek onder meer uit de evaluatie van het project 'Brugfiguren intra-Europese migratie'¹² (ook wel IEM-brugfiguren of BIEM'ers genoemd). Er is een opmerkelijk verschil tussen scholen met een ruim gedragen en enthousiasmerende visie omtrent ouderbetrokkenheid en de rol van brugfiguren enerzijds, en scholen zonder dergelijke visie anderzijds. Bij gebrek aan visie en beleid merken ouders dat de schoolactoren uiteenlopende houdingen aannemen ten opzichte van hen.

..... "Vermits dit de context is waarbinnen relaties worden opgebouwd, kunnen scholen niet enkel de betrokkenheid van ouders versterken, maar ook beperken. Een gebrek aan openheid voor andere culturen en opvattingen kan er hierbij toe leiden dat bestaande sociale ongelijkheden worden gereproduceerd. Uit onderzoek blijkt immers dat de verwachtingen van scholen ten aanzien van ouderbetrokkenheid het meest in overeenstemming zijn met de cultuur en mogelijkheden van middenklassenouders. De schooldirectie heeft opnieuw een enorme impact op de manier waarop de relatie tussen ouders en de school wordt vormgegeven. Schoolhoofden kunnen bijgevolg zowel veranderingen faciliteren als verhinderen."¹³

Waar die visie er wel is, stelt de evaluatie vast, is het opmerkelijk dat er:

..... "(...) het minst over afwezigheden of problemen met leerlingen en ouders uit de doelgroep wordt gesproken. Tegelijkertijd rapporteren de ouders uit deze school ook het sterkst hun tevredenheid met de school en hun vertrouwen in de (IEM-)brugfiguur, maar ook in het schoolpersoneel. Dit bevestigt dat de schoolcontext een uitermate grote impact heeft op de werking van (IEM-)brugfiguren, maar ook op de samenwerking tussen ouders, leerlingen en de school in zijn totaliteit."¹⁴

¹² Didier Boost. *Eindevaluatie IEM-brugfiguren*. Centrum voor Migratie en Interculturele Studies (CeMIS), Universiteit Antwerpen, 2016. In opdracht van de Stad Gent.

¹³ *Eindevaluatie IEM-brugfiguren*, p. 24

¹⁴ *Eindevaluatie IEM-brugfiguren*, p. 85

We citeren een opmerking van een brugfiguur in de evaluatie:

..... “De directie doet er echt toe. Om iets verwezenlijkt te krijgen op school moet de directie achter haar brugfiguur staan en haar steunen. Eveneens moet zij de brugfiguur mee betrekken op alles wat er op school gebeurt met betrekking tot ouders, personeel, buurt, activiteiten en beleid. Dan is de brugfiguur op de hoogte van alles en kan ze vanuit de zijlijn mee helpen veranderen. Dit betrekken moet echter een gewoonte zijn, automatisch gebeuren. Hiervoor moet de directie het belang van de aanwezigheid van een brugfiguur op school inzien. De manier waarop de directie naar haar brugfiguur kijkt - verwachtingen en mandaat geven - heeft invloed op alles wat een brugfiguur gerealiseerd kan krijgen. Dit komt uit een kleine terugblik naar de voorbije drie jaar.”¹⁵

IEM-BRUGFIGUUR

Bij de aanbevelingen van de evaluatie lezen we dat de brugfigurenpraktijk moet gedragen worden door een schoolvisie op diversiteit en ouderbetrokkenheid die aansluit bij de kerngedachten en doelstellingen van het project.

..... “Wanneer de brugfigurenpraktijk, welke hoofdzakelijk draait om het betrekken van (kwetsbare) ouders, geen weerklank vindt in de manier waarop de directie en het bredere schoolteam deze groepen benadert en hun aanwezigheid waardeert, kunnen de resultaten van een individuele brugfiguur niet worden gegarandeerd.”¹⁶

Een helder mandaat

Dat de schoolcontext ertoe doet, ligt in de lijn van wat de meeste onderzoekers over ouderbetrokkenheid beschrijven. Het gaat niet om het eenrichtingsverkeer – ouders bij de school betrekken – het gaat ook om de spiegel oefening voor de scholen zelf: hoe gaat de school een visie en beleid omtrent diversiteit, kwetsbaarheid, partnerschap, communicatie gestalte geven? Epstein formuleert de uitdagingen voor de scholen als volgt¹⁷: “Als gezinnen zo belangrijk zijn bij de schoolloopbaan van de kinderen, als de manier waarop gezinnen betrokken worden ook bepalend is,

- dan behoort ouderbetrokkenheid tot het strategisch beleid van een school, is het niet ‘iets extra’s’;
- dan moeten we er als school voor zorgen dat we àlle ouders bereiken, niet alleen de gemakkelijkst te bereiken, niet alleen wie al geëngageerd is. De uitdaging hier is: hoe kunnen scholen zich zó organiseren opdat ze àlle ouders bereiken?
- dan moeten scholen nadenken hoe ze die resources, hulpbronnen van het gezin (én de gemeenschap) zo goed mogelijk kunnen mobiliseren zodat de schoolloopbaan van het kind maximaal ondersteund wordt.”

¹⁵ Eindevaluatie IEM-brugfiguren, p. 85

¹⁶ Eindevaluatie IEM-brugfiguren, p. 106-07

¹⁷ Joyce Epstein, toespraak

- "Het beleid moet het belang van ouders erkennen en er de korte- en langere-termijnvoordelen van durven zien: kinderen worden beter ondersteund, een school wordt sterker, ouders worden sterker, er ontstaan verbanden die lange tijd blijven voortbestaan,... Je komt door het betrekken van ouders veel beter tegemoet aan de noden van kinderen."

DEMCY, BELEIDSONDERSTEUNER HENRI D'HAESE EN VOORMALIG BRUGFIGUUR

De brugfiguur krijgt dus best vanuit het beleid en het voltallige schoolteam het expliciete mandaat om haar kerntaken uit te voeren. Dat mandaat bestaat erin dat ze de ruimte en het vertrouwen krijgt om die rol ten volle te spelen. Het eerste deel van het derde hoofdstuk (zie p.88) gaat meer in detail in op hoe dit mandaat er best uitziet. Het heeft onder meer te maken met volwaardige ondersteuning om in de brugfunctie te kunnen stappen: soms de stem van de ouders versterken naar de school toe en soms omgekeerd, soms leerkrachten ondersteunen naar ouders toe en soms omgekeerd, goed meedraaien in het schoolteam maar tegelijk een kritische stem kunnen laten horen, ... Zonder duidelijke afspraken met directie en team lukt die rol niet.

- "Brugfiguren zijn een onderdeel van het team maar je moet toch bewaken dat ze een kritische vriend blijven. Dat is niet altijd makkelijk. Dat vraagt ook tijd. Je mag niets forceren of bruuskeren. Je moet als brugfiguur ook een beetje de coach zijn van het team naar ouders toe. De brugfiguur weet namelijk welke stappen er naar ouders toe werken en welke niet. Zij kan daar advies in geven. Ze participeert ook aan het team dus moet ze ook haar mening kunnen zeggen wat ouderbetrokkenheid betreft. Ze moet dingen naar voor kunnen schuiven, maar op een manier die door het team aanvaard wordt. Die coachrol is belangrijk."

LIEVE STALPAERT, DIRECTEUR, ELS DOSSCHE, BELEIDSONDERSTEUNER
FREINETSCHOOL MANDALA

Bij gebrek aan een expliciet mandaat kan de brugfiguur tussen wal en schip terecht komen. We verwijzen opnieuw naar de evaluatie van het BIEM-project. In één school werd de brugfiguurfunctie eerder 'geïncorpora-
seerd' tot communicatiemiddel. Door haar als 'buffer' in plaats van facilitator tussen de school en ouders te plaatsen, werd het gesloten karakter van de school bestendigd.

- "[De IEM-brugfiguur] legt steeds de link met haar collega's op school en vertelt de ouders wat hun taken zijn. Daarnaast geeft ze steeds duidelijk aan dat iedereen kan helpen, ondanks de taal. Maar ik ben soms vaker bufferfiguur dan brugfiguur. Ik ben dus vaak het communicatiemiddel en ik denk niet dat dit de bedoeling is"¹⁸

BRUGFIGUUR, SCHOOL D

.....

“Soms word je met de neus op de feiten gedrukt. Het reflecteren gebeurt niet altijd vanzelf, waardoor de brugfiguur een belangrijk persoon is om je als leerkracht te laten reflecteren. Het ouderpubliek verandert continu, dus waarom zou dat ooit stoppen? Je krijgt elk jaar nieuwe ouders. Het percentage van kinderen in kansarmoede vergroot elk jaar. Dus die noodzaak om brugfiguren op de school te hebben, vergroot ook. Ze zijn een onmisbare schakel in kwaliteitsvol onderwijs voor elk kind.”

LIEVE STALPAERT, DIRECTEUR, ELS DOSSCHE,
BELEIDSONDERSTEUNER FREINETSCHOOL MANDALA

.....

Mogelijke spanningsvelden

Het kan niet anders dat de brugfiguur net door haar kerntaken soms op de grenzen van het mogelijke, haalbare en wenselijke stoot. Ze zoekt soms een evenwicht tussen belangen die niet altijd makkelijk sporen. Ze moet haar plaats weten te vinden zowel bij de diversiteit van de teamleden als van de ouders. En bovendien: het kan een emotioneel zware job zijn. Daarom is het van belang dat brugfiguren niet geïsoleerd werken, dat ze zowel binnen de school als erbuiten met collega's goed gecoacht worden. Uit elk van de spanningsvelden blijkt die nood. Deel 2 van Hoofdstuk 3 gaat meer in detail in hoe de coaching van de brugfiguren is georganiseerd (zie p.100).

..... “De coördinator van de brugfiguren heeft een belangrijke functie. Dat is de persoon waarop brugfiguren kunnen terugvallen, door wie zij geëvalueerd kunnen worden. De eindevaluatie biedt de directie een kans om te horen hoe het jaar is verlopen, waar we kunnen bijsturen. Als je als brugfiguur in moeilijke situaties niet terecht kunt bij een directie of het team, is het zeer belangrijk dat zij hun coach kunnen aanspreken die hen kan opvangen en sturen.”

ANNE VEREECKEN, DIRECTEUR HET KLIMREK

Mogelijke spanningsvelden

Een goed evenwicht zoeken

We vermeldden hierboven al het belang van een expliciet mandaat. Hoe duidelijker de rol en functie voor elke actor is omschreven, hoe meer rust en veiligheid dat in haar werk brengt. In het verlengde hiervan kan er een spanningsveld liggen tussen de professionaliteit in het handelen en het emotioneel betrokken raken door de vele verhalen van mensen in precare levensomstandigheden. Het is op sommige momenten zaak een goede afweging te maken van wat je wel en niet kan, mag en moet zeggen en doen, een evenwicht tussen nabijheid en afstandelijkheid, afhankelijkheid en zelfredzaamheid, zachtheid en assertiviteit,... ‘We gaan er soms mee slapen’ is een terugkerende uitdrukking bij de emotionele verhalen. Een spanningsveld is dus het bewaken van de eigen grenzen t.o.v. het engagement dat je graag wilt opnemen.

Mogelijke spanningsvelden

Is de brugfiguur een onmisbare functie op school?

De meningen zijn verdeeld maar hellen ten langen leste over naar het standpunt dat de brugfiguurfunctie best blijft bestaan. Het was initieel de bedoeling om tijdelijk het schoolteam te ondersteunen in het overbruggen van de ‘mentale’ kloof tussen school- en oudercultuur (zie p.8). Het idee was vrij simpel en aannemelijk: het is uiteindelijk aan de leerkracht en aan het team om voor een goede communicatie met ouders te zorgen, zij zijn de centrale spelers in het onderwijsveld.

- “De aanwezigheid van een (IEM)brugfiguur werkt dus niet enkel drempelverlagend voor ouders, maar heeft eveneens een positief effect op de bereidwilligheid van leerkrachten om in dialoog te gaan met ouders uit de doelgroep. De resultaten van de tussenkomst van een (IEM-)brugfiguur reiken echter nog verder. Doordat het initieel contact tussen ouders en de school op een positieve en gelijkwaardige basis verloopt door de bemiddeling van een (IEM-)brugfiguur, zullen het schoolteam en ouders nadien – ook zonder tussenkomst – vaker met elkaar in dialoog gaan.”¹⁹

Mogelijke spanningsvelden

‘Zelf doen’ versus ‘het team laten doen’

Stel je twee uitersten voor. In het ene uiterste is de brugfiguur degene die alle contacten met ouders verzorgt (en zij alleen), in het andere uiterste is zij onzichtbaar voor de ouders maar ondersteunt zij het hele schoolteam in de omgang met ouders. De waarheid ligt zoals steeds ergens tussenin. De brugfiguur verzorgt contacten met ouders én versterkt tegelijk het team door hen bijvoorbeeld gesprekstechnieken aan te reiken en door de sociale kaart te hanteren. Ook hier is het zaak een goed evenwicht te zoeken.

- “Ouderbetrokkenheid wordt ook nog te veel bekeken als een taak van de brugfiguur en niet van de school. Ik ben nog altijd aan het zoeken, voor mezelf ook, naar een manier om het meer gedragen te laten worden door het hele schoolteam. Er wordt vaak nog uitgegaan van ‘de brugfiguur zal het wel regelen’ als het iets met ouders te maken heeft. Maar zo werkt dat niet. Maar je kunt niet alles doen, een deel moet worden opgenomen door de rest van de school. In de school waar ik stond namen de zorgcoördinator en de zorgleerkrachten zaken spontaan van mij over. Zij gingen bijvoorbeeld op huisbezoek, niet ik. De moedergroepen worden nu helemaal door de zorgleerkrachten georganiseerd. Ook leerkrachten kunnen een rol spelen bij het inrichten van een koffiemoment, bijvoorbeeld door ‘s ochtends gewoon mee aanwezig te zijn vóór de bel gaat. Dat maakt de leerkrachten ook zeer aanspreekbaar. Een brugfiguur kan zaken aangeven, opstarten en opvolgen. Maar het moet wel door heel het team gedragen worden.”

DEMICY, BELEIDSONDERSTEUNER HENRI D’HAESE EN VOORMALIG BRUGFIGUUR

Mogelijke spanningsvelden

Niet-onderwijsgerelateerde zaken

Een ander spanningsveld is tegelijk ook een enorme kans: de mate waarin een brugfiguur tijd neemt om samen met (individuele) ouders allerlei vragen en problemen aan te pakken die niet met de school te maken hebben. Ouders die in precare omstandigheden leven of die het Nederlands niet of onvoldoende machtig zijn, richten zich vaak tot de brugfiguur als laagdrempelige vertrouwenspersoon met allerlei papieren en documenten waar ze zich geen raad mee weten. Brugfiguren stappen ook mee naar welzijnsbureaus en andere instellingen om zo voor een warme overdracht te zorgen. Dat creëert vertrouwen en gemoedsrust bij de ouders.

.....

“Dat is het ideale, dat je je misbaar kan maken als brugfiguur. Dat de school zich richt naar alle ouders, dat er een goede communicatie is, een school die zorgt voor verbinding,... Om dan als brugfiguur verder te gaan naar een andere school en daar die verandering ook teweeg te brengen.”

DEMICY, BELEIDSONDERSTEUNER HENRI D’HAESE
EN VOORMALIG BRUGFIGUUR

.....

Het spanningsveld zit dan vooral in het potentieel ‘eindeloos’ karakter van deze ondersteuning. Het gaat dus vooral om het bewaken van grenzen, in onderlinge afstemming tussen school en brugfiguur. De meeste brugfiguren krijgen hier voldoende autonome beslissingsruimte om die grenzen zelf te bepalen. Ze zijn er zich terdege van bewust dat dit soms zaken zijn die zich eerder aan de rand van hun kerntaken bevinden. Ook in de eindevaluatie IEM-brugfiguren wordt dit spanningsveld opgemerkt.

..... “Een valkuil voor directies is mogelijks dat meteen een takenpakket wordt gegeven aan de brugfiguur. Zij moet voldoende autonomie krijgen om diverse taken invulling te geven in functie van ouderbetrokkenheid.”

PIETER DIRIX, DIRECTEUR DE TRIANGEL

..... “Niettegenstaande de positieve resultaten van deze interventies, doet deze casuïstiek de vraag rijzen in welke mate een school verantwoordelijk kan worden geacht om niet-onderwijs-gerelateerde problematieken aan te pakken. Onafhankelijk van de uitkomst van deze discussie en de draagkracht van scholen, is het echter onbetwistbaar dat scholen uniek gepositioneerd zijn in het maatschappelijk weefsel. Het dagelijks contact met ouders en kinderen maakt dat de school vaak de eerste partij is die signalen van zulke problemen kan opvangen”²⁰

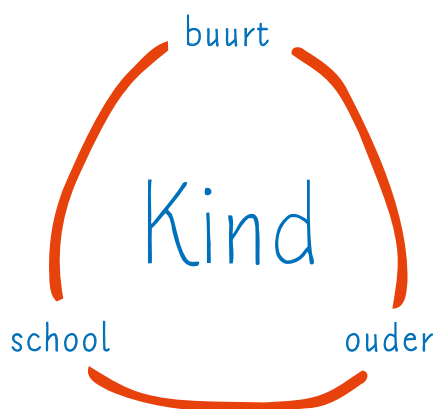
EEN STAP VERDER?

“Wij zitten in een fase verder, denken we. Wij zijn nu aan het nadenken over het actieplan van de brugfiguur voor volgend schooljaar en de jaren nadien. We zitten in de fase dat haar werk goed geïntegreerd is in het team, dat iedereen een zeer positieve band heeft met ouders, dat we zeer toegankelijk zijn, dat wij empathisch zijn, dat wij echt hun context kennen. Dat is nu na tien jaar opgebouwd. Maar we willen verder kijken. In de volgende tien jaar zouden we toch moeten proberen de ouders meer te betrekken bij het pedagogisch project van de school. Ze

hebben een grote loyaliteit ten aanzien van de school, ze zijn zeker bij het klasgebeuren betrokken, ze proberen hun talenten in te zetten. Ouders kiezen niet echt voor een freinetschool, ze kiezen voor een buurtschool. Maar ik zou graag zien dat ze ook die visie van Freinet leren kennen, dat ze ‘mee zijn’ in ons concept. Met onze brugfiguur hebben we het daar vaak over.”

LIEVE STALPAERT, DIRECTEUR, ELS DOSSCHE,
BELEIDSONDERSTEUNER FREINETSCHOOL
MANDALA

4 Van ouderbetrokkenheid naar partnerschap

‘Ouderbetrokkenheid’ is een stevig ingeburgerde term om aan te duiden dat de school belang hecht aan een goede relatie met ouders. Toch blijkt dat de invulling in de praktijk nog te vaak op een eenrichtingsverkeer wijst: de ouders horen betrokken te zijn op de schoolloopbaan van hun kinderen en horen daartoe zichtbare signalen naar de school toe te geven. We pleitten in de vorige delen al voor een sterke wederkerigheid in de relatie. In dit deel gaan we nog een stapje verder. We stellen het brugfigurenproject voor als een model waarin de partners – school, gezin en buurt – samenwerken in functie van het kind/de leerling en waarbij de brugfiguur de motor en de facilitator van het geheel is. Dat levert onder meer een ander soort verhouding tussen school en ouders op.

De leerlingen centraal

De pijler ‘leerlingen’ mag misschien wat ondergesneeuwd raken in het takenpakket van de brugfiguren, toch zijn er goede redenen om de leerling centraal te stellen in dit driehoeksmodel. Het gaat tenslotte om zijn leerproces en welbevinden, zijn schoolprestaties en ontwikkelingskansen. We verwijzen bijvoorbeeld naar de bevindingen in de Vlor-publicatie “Gezin en School”. Daar lezen we dat kinderen nog te vaak als ‘actor’ buiten beeld blijven, ondanks het feit dat ze ook op jonge leeftijd al duidelijke opvattingen hebben over ouderbetrokkenheid:

“McNamara e.a. stellen dat kinderen met het ouder worden steeds meer in staat zouden zijn om de relaties tussen school en thuis te negotiëren en te controleren. (...) Uit ons onderzoek blijkt dat ook kinderen uit het basisonderwijs hierin al zeer actief zijn.”²¹

Dit versterkt ons pleidooi om zo vroeg mogelijk in het basisonderwijs leerlingenparticipatie, -betrokkenheid en -inspraak ernstig te nemen, ook wanneer het gaat om de relatie tussen school en ouders/gezin.

Partnerschap met ouders

Een partnerschapsmodel²² toegepast op de school-ouder-relatie lijkt evident. Uiteraard zijn ouders partners in de ontwikkeling van hun kinderen, meer zelfs, ze zijn de eerste verantwoordelijken. Maar eens op het domein van de school spelen andere verhoudingen. De school heeft als kernopdracht: maximale leer- en ontwikkelingskansen voor haar leerlingen nastreven. Graag wil ze dat ouders haar in deze kernopdracht ondersteunen, liefst bijna onvoorwaardelijk. Zoals we hierboven beschreven (zie p. 16) is dit een ‘natuurlijke’ gang van zaken bij ouders die geheel volgens de gangbare waarden en normen van de schoolcultuur handelen, denken, erin opgegroeid zijn. Dat is het al veel minder voor ouders die daar niet of minder mee vertrouwd zijn. Partnerschap uitbouwen is dan plots minder evident, stelt serieuze uitdagingen. En toch is partnerschap potentieel sterker dan ‘ouderbetrokkenheid’: het gaat uit van een *gedeelde* verantwoordelijkheid over opvoeding en onderwijs. Partnerschap is een mogelijk antwoord op het potentiële risico dat ‘ouderbetrokkenheid’ vooral instrumenteel is aan wat de school verlangt, zonder dat er sprake is van wederkerigheid.

²¹ Lauwers en Piesens, in *Gezin en School*, p. 67 (Vlor, 2011)

²² We hebben dit idee een begin van uitwerking gegeven in publicaties zoals ‘Van Eiland naar Wij-land’ (2013, downloadbaar via <http://www.diversiteitleren.be/materiaal/materialen/van-eiland-naar-wij-land>) en in het artikel “Partnerschapsmodel met ouders en leerlingen” in “De basisschool als fundament voor ontwikkelen en leren” (Vlor, 2015)

Vanuit een partnerschapsmodel bekeken, stellen we volgende uitgangspunten voorop²³:

- Het partnerschap tussen gezin en school is een samenspel tussen en met drie actoren: ouder, school en leerling.
- De school is de regisseur, de 'pedagogisch verantwoordelijke' om de relatie te initiëren en in goede banen te leiden. Zij creëert de kansen voor een goede samenwerking. De brugfiguur speelt hierin een cruciale rol.
- Een krachtige relatie ouder-leerling-school impliceert het bewustzijn van de aanwezige verschillen tussen de drie actoren. De partners bakenen samen ieders terreinen af en respecteren die.
- De school creëert de ruimte om ieders rol en verantwoordelijkheid, verschillende perspectieven en visies bespreekbaar te maken. Zij zorgt voor een vertrouwenwekkend klimaat waarin er onderhandeling mogelijk is over die perspectieven. Een goede wederzijdse en wederkerige communicatie en het expliciteren van elkaars verwachtingen maakt het partnerschap rijker.
- De school legt met haar team enkele uitgangspunten/principes vast, bijv. "alle ouders zijn betrokken bij de schoolloopbaan van hun kind(eren)", "eindverantwoordelijkheid op school ligt bij de school", "respect voor elkaars 'tijd': werktijd – gezinstijd – kindertijd – schooltijd", "de school verlaat het probleemgerichte kijken naar ouders en leerling en zoekt wegen om constructief oplossingsgericht te denken en te handelen", enz.
- De school denkt samen met haar partners na welke rol zij opneemt in de buurt, wijk, gemeente waarin zij is gevestigd, ook inzake niet-schoolse levensdomeinen (welzijn, gezondheid, vrije tijd ...).

De school als 'pedagogisch verantwoordelijke' betekent dat zij zich een basishouding eigen maakt om een goede partnerrelatie te kunnen uitbouwen. Het gaat om essentiële elementen als openheid en respect, luisterbereidheid, een krachtig empathisch vermogen, een sterk zelfreflecterend vermogen, kunnen omgaan met de diversiteit van meningen en overtuigingen, oplossingsgericht denken, waarderend coachen en begeleiden, expertise in professioneel dialogeren en onderhandelen,.... Wederom: de brugfiguur zorgt er mee voor dat de school op regelmatige tijdstippen reflectiemomenten over deze waarden en competenties inbouwt.

De relatie tussen school, gezin en buurt

In het beste geval levert dit partnerschap tussen school en ouders zoete rozengeur en heldere maneschijn op. Maar zoals dat bij elk partnerschap in het leven gaat, dit loopt niet altijd van een leien dakje. Er ontstaan problemen, communicatie-misverstanden, 'grensconflicten'. Uit allerlei bevragingen blijkt dat zowel school, leerling als ouder het principe van partnerschap hoog inschatten en belangrijk achten, maar niet altijd tevreden zijn met de manier waarop het partnerschap gestalte krijgt. Scholen kunnen bijvoorbeeld ouderlijke steun gebruiken bij het handhaven van de schoolregels. Maar ouders geven die steun niet onvoorwaardelijk en eisen uitleg wanneer hun kind gestraft wordt, of stappen moeilijk af van de sterke loyaliteit met hun kind. Anderzijds wil de school niet dat ouders zich teveel

bemoeien met inhoud en aanpak van haar onderwijs. Ook over de ouderbetrokkenheid thuis is de school kritisch (ouders doen te veel of te weinig, of pakken het verkeerd aan). En er is de angst voor kritiek (of zelfs agressie) van ouders, angst om zich kwetsbaar op te stellen ...

Ouders waarderen het wanneer leerkrachten positief en genuanceerd communiceren over hun kind en kunnen evengoed emotioneel reageren wanneer naar hun perceptie hun kind onheus/onrechtvaardig is behandeld. De verwachtingen van ouders zijn soms hooggespannen. Laagopgeleide ouders verwachten dat de school hun kinderen klaarstoomt voor een betere toekomst. Hoogopgeleide ouders hebben vaak hun eigen mening over hoe de school beter kan functioneren. Ouders die in de sociale sector werken hebben ook ervaring met bepaalde leerstoornissen en behandelingen en willen hierover onderhandelen met de school. Sommige ouders zijn dus vragende partij om meer en beter gehoord te worden, wat een mooie aanleiding kan zijn om de klassieke inspraakformules en communicatiekanalen (het oudercontact) te herbekijken. De school als regisseur van deze partnerrelaties kan zich professionaliseren in het leren omgaan met emoties, in het voeren van moeilijke versus vertrouwenwekkende gesprekken, in het creatief bedenken van alternatieve inspraak- en communicatieformules, enzoverder.

De brugfiguren staan meer dan om het even welke actor in het midden van deze spanningsvelden. Zij 'bemiddelen' bijna letterlijk en zorgen ervoor dat de diverse belangen overbrugd geraken.

Brugfiguren vermelden steevast de contacten die zij leggen met buurt- of wijkorganisaties, of de momenten waarop zij ouders kennis laten maken met hun aanbod. Brugfiguren spelen bijvoorbeeld een belangrijke rol in de Brede Scholen. Zij dragen op deze manier bij tot het versterken van het sociaal weefsel tussen school, gezinnen en de buurt. Zij betrekken ook de ouders bij Brede Scholen door hen te vragen waar ze nood aan hebben. Tegelijk krijgt een Brede School zicht op de talenten en vaardigheden van de gezinnen en de kinderen door in te spelen op ontspannings- en vrijetijds mogelijkheden.

..... "Zeer belangrijk is ook dat de brugfiguur betrokken is met wat er zich in de buurt afspeelt of welke mogelijkheden qua gezondheidszorg of vrije tijd in de buurt aanwezig zijn. Dankzij de brugfiguren en de Brede Schoolwerking kunnen wij Brede Schoolprojecten doen, zoals de samenwerking met het gezondheidscentrum en graffiti-kunstenaars, met de Circusplaneet, ... De brugfiguur kent heel veel organisaties in de buurt en heeft daardoor een grote inbreng in de vrijetijdswerking. We komen hierdoor in contact met veel experts."

ANNE VEREECKEN, DIRECTEUR HET KLIMREK

.....

"Vanuit de Brede School kregen enkele leerlingen van onze school de kans om mee te doen met een *street dance*-project. Onze 'zwaarste' jongens, zeg maar de jongens die het meest moeilijkheden ervaren met het naleven van de schoolafspraken, deden hieraan mee. Recent brachten zij een toonmoment voor de ouders en de leerkrachten van de buurtscholen. Ik was zwaar onder de indruk van het resultaat. Tevens werd ik gegrepen door de waardering en het respect dat zij achteraf kregen van hun ouders, maar evenzeer van hun leerkrachten. Missie geslaagd!"

LIESA, BRUGFIGUUR

.....

Er zijn dus goede redenen om de samenwerking met externe organisaties op te zoeken. Samenlevingsopbouw Vlaanderen wijst in haar campagne “Een zaak van iedereen” voor gelijke onderwijskansen op het belang van één of meerdere expertisenetwerken rond elke school (of scholen).

..... “Door dit netwerk zal de school op termijn ook beter ingebed zijn in de lokale samenleving. Door de school te herpositioneren zullen partnerorganisaties in staat gesteld worden om leerkrachten beter te ondersteunen bij de complexe problemen waar ze in hun klaslokaal mee geconfronteerd worden. Op die manier zal de school ook een versterkende factor zijn voor gezinnen in een maatschappelijk kwetsbare positie. (...) Op basis daarvan kunnen de expertisenetwerken omheen de scholen vorm krijgen langsheen drie assen: de as tussen de school en het gezin, de as tussen de school en de lokale samenleving, en de as tussen de gezinnen en de lokale samenleving.”²⁴

.....
“Voor ons is een brugfiguur iemand met wie we duurzaam kunnen samenwerken aan een gezonde wijk! Op maat van ouders, in een vertrouwde setting met de brugfiguur als brug tussen ouder en thema’s die ouders en kinderen de kans geven op een kwaliteitsvol leven.”

ANNA BUYSENS, GEZONDHEIDSPROMOTOR
WIJKGEZONDHEIDSCENTRUM BRUGSE POORT

De buurt kan ook een kans zijn om ouders te versterken. Uit de acties van brugfiguren blijkt dat zij hier sterk op inzetten: bezoek aan de spelotheek, voorlezen-aan-huis-projecten, huiswerkbegeleiding,... Tijdens koffiemomenten nodigen ze schoolnabije of externe organisaties uit die info geven over bijvoorbeeld gezonde voeding en opvoedingskwesaties. De brugfiguren zijn goed geplaatst om signalen van kwetsbaarheid bij gezinnen op te vangen, met de school te bespreken en door te verwijzen. Zij zijn ook actief in het faciliteren van de school als ‘openbare ruimte’ voor wijk- of gemeentelijke initiatieven. Op die manier bouwt de basisschool haar netwerk in de buurt of gemeente verder uit en legt ze contact met diverse diensten en instellingen werkzaam rond gezondheidszorg, welzijn, huisvesting, enzoverder. De school wordt dan een ontmoetingsplaats waar netwerken tussen mensen ontstaan die zo bijdragen aan de leefbaarheid, aan sociale cohesie en aan een aangenaam leefklimaat in de buurt.

..... “Als jobcoach had ik de kans om een jonge man met autisme voor te stellen als ‘begeleid werker’ op een lagere school. Mijn cliënt werkt twee namiddagen vrijwillig met de brugfiguur en zo blijkt: hij is een grote hulp bij allerhande computertaken. De brugfiguur vangt de begeleid werker op, hij verricht er zinvol werk en ervaart daardoor veel voldoening, het geeft een enorme boost aan zijn zelfvertrouwen. Een win-winsituatie dus! Op die manier leerde ik de brugfiguur en haar gevarieerd takenpakket kennen. Deze mooie samenwerking betekent bovendien een grote meerwaarde voor de kinderen van de school. Zij leren immers op een ongedwongen manier omgaan met iemand die een beperking heeft. Op die manier wordt handicap een beetje ‘gewoner’ voor hen, wat op zich al een belangrijke opvoedkundige waarde is. De blik van de kinderen wordt op een spontane manier breder.”

GRIET DE ROO, JOBCOACH OC DE BEWEGING

²⁴ Samenlevingsopbouw Vlaanderen vzw (2011). *Gelijke Onderwijskansen, een zaak van iedereen*. Discussietekst, p. 37. www.eenzaakvaniedereen.be

De mythe van de niet-betrokken ouder.

..... Het is niet omdat je als ouder veel drempels ervaart die een goed contact met de school bemoeilijken, dat je niet betrokken bent. Je bent alleen 'minder zichtbaar'.

Een hoge
betrokkenheid
van ouders
bij de
schoolloopbaan
van hun kind
geeft meer
kansen op
schoolsucces.

.....
Ouderbetrokkenheid werkt, doet ertoe.

Ouders zijn loyaal
aan hun kinderen
en nieuwsgierig: wat
gebeurt er in de klas,
op de speelplaats, ...?
Ouders zijn onzeker:
wat verwacht de
school van mij, welke
positie neem ik aan ten
aanzien van de school,
de leerkracht?

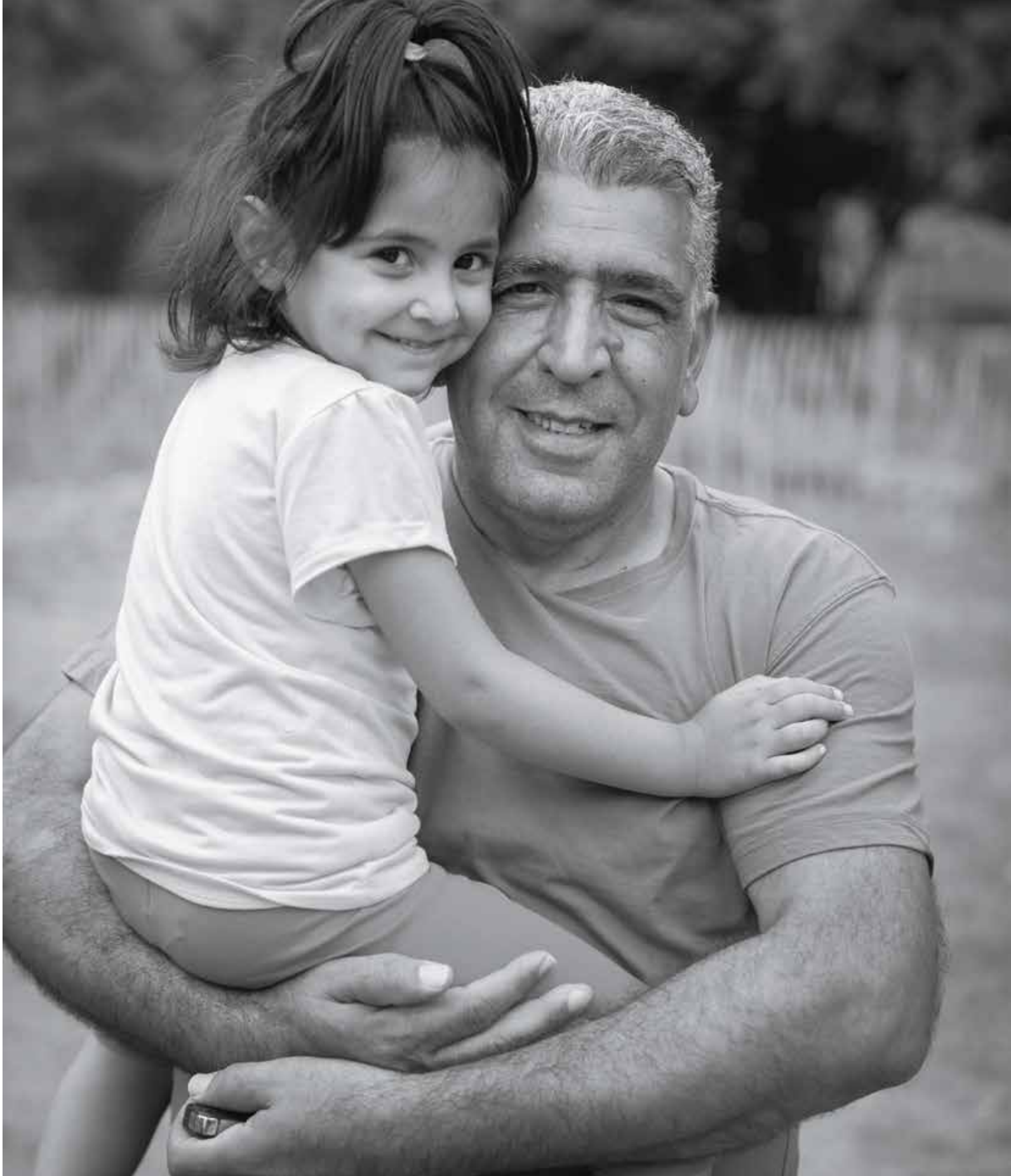
.....
Ouders zijn ouders.

De brugfiguur verbindt en versterkt.

..... De brugfiguur neemt zelf het initiatief naar de kwetsbare ouders toe en werkt dus outreachend.

Brugfiguren gaan uit van een partnerschapsmodel.

.....

Opvoeding en
onderwijs zijn
een gedeelde
verantwoordelijkheid,
wederkerigheid is
belangrijk.

Brugfiguren proberen het beeld over ouders te verruimen en te nuanceren. Het is onze rol om bepaalde percepties en eerder negatief taalgebruik bij te stellen.

.....
Positief communiceren.

Oplossingsgerichte verandering.

..... Door te focussen op wat de mensen doen als ze op hun best zijn, komt er een pak energie, (zelf)vertrouwen en engagement vrij voor oplossingsgerichte verandering.

Vier kernwaarden

De drijfveren van onze brugfigurenwerking

de Gentse brugfiguren

Naar aanleiding van het feest '20 jaar Brugfiguren' hebben wij, de Gentse brugfiguren, de oefening gemaakt wat ons drijft, wat de kernwoorden en -waarden zijn die ons werk goed samenvatten. We kwamen op 12 begrippen uit: op maat werken, versterken, positief communiceren, betrokkenheid, verbinden, netwerken, gelijkwaardigheid, er zijn/aanwezig zijn, samen op weg, respect, vertrouwen, bemiddelen. In dit hoofdstuk werken we vier kernwaarden uit: vertrouwen opbouwen – verbinden – versterken – positief communiceren.

We voerden intense gesprekken met elkaar om zo fijn mogelijk te ontrafelen wat we precies met deze waarden bedoelen, hoe ze uit onze dagelijkse praktijk opflakkeren. We zagen in dat alle kernwaarden onlosmakelijk verbonden zijn met elkaar. Je kunt niet aan vertrouwen werken zonder positief te communiceren, je kunt niet versterkend werken zonder ook te verbinden. Enzovoort. Tegelijk vroegen we aan enkele leerkrachten, directies, schoolexterne organisaties én ouders hoe zij de brugfiguren beleefden. Het resultaat van dit alles hebben we neergepend in dit hoofdstuk. We hopen dat het andere brugfiguren kan inspireren!

VERTROUWEN OPBOUWEN

De Brugfiguur als Huis van Vertrouwen

“Er waren kinderen, een stuk of vier, die eerst niet mee mochten op zeeklas. Ik zei toen aan de ouders: ‘Maar ikzelf ga ook mee!’ en dan was het opgelost, ze mochten toch mee. Ik moest daar geen twee woorden aan vuil maken. Niks anders, ‘het is goed, oké.’ Dat was het.”

GÜLSA, BRUGFIGUUR

Waarom vertrouwen opbouwen als kernwaarde?

Vertrouwen komt te voet maar gaat te paard. Als je maximale ontwikkelingskansen aan kinderen wilt geven, heb je een goede samenwerking nodig tussen ouders en school. En samenwerken lukt pas als er wederzijds vertrouwen is. Wij brugfiguren spelen een centrale rol in die vertrouwensband door informeel en laagdrempelig de ouders tegemoet te treden, door te luisteren naar hun noden en vragen. Tegelijk zijn wij ‘doorgeefluik’ van dat opgebouwde vertrouwen naar de hele school. Zo komen alle partners dichterbij elkaar en bloeien de kinderen open. Vertrouwen opbouwen kun je daarom ook niet los zien van verbinden, versterken en positief communiceren.

1 Aanspreekpunt voor de ouders

“Ik spreek niet goed Nederlands en als ik dan de brugfiguur zie die altijd lacht, geeft ze mij de kracht om toch in het Nederlands te proberen. Mocht dat echter een persoon zijn die erg strikt is, dan zou ik niet praten, zelfs al had ik een probleem dat ik graag wou bespreken.”

FARIDA, OUDER

De kracht van het informele

Het is niet voldoende ervan uit te gaan dat de ouders de school ‘wel moeten vertrouwen’ aangezien ze hun kind er hebben ingeschreven. Vertrouwen bouw je langzaam op, met wederzijdse interesse, bemoedigende woorden, verhalen en anekdotes, met een open en een respectvolle houding. Vertrouwen opbouwen tussen gelijkwaardige partners die niet gelijk zijn, is complexer dan het lijkt. De partners – school en ouders – zijn gelijkwaardig omdat beiden het belang van het kind vooropstellen. Ze zijn niet gelijk omdat de school een instelling is waaraan de ouders hun kind ‘toevertrouwen’. Scholen willen dat vertrouwen waard zijn en daarom is vertrouwen opbouwen een proces van **actieve investering en betrokkenheid**. Het vraagt om een visie op dit partnerschap, een basishouding die ongerustheid en bezorgdheid langzaam kan doen wegsmelten.

..... “Nu, wij hebben als brugfiguur ook dat vertrouwen. Wij zijn dikwijls al jaren op de school, de ouders kennen ons. Elk jaar opnieuw gaan ze bij een andere leerkracht. De kinderen schuiven op. En dan merk je wel dat ouders soms eerst bij mij dingen komen vragen. Ik zeg dan: ‘Ga maar met de juf praten, net zoals je vorig jaar deed op het einde van het jaar. Dat is ook iemand die openstaat’. Dus eigenlijk ze dat duwtje geven dat dikwijls nodig is, ze versterken en dat vertrouwen meegeven van ‘we zijn hier allemaal om je kind zo ver mogelijk te brengen en om samen te werken aan de ontwikkeling van je kind. Vooral dat samenwerken’.”

CHRISTA, BRUGFIGUUR

Daarom is vertrouwen opbouwen per definitie ervoor zorgen dat je alle mogelijke drempels voor ouders wegneemt, dat je zo laagdrempelig mogelijk wordt (liefst ‘zonder-drempel’-ig). En dat duurt een tijd, daar moet je hard en doordacht aan werken. Je moet bewijzen dat je het waard bent. Dat lukt wellicht enkel op informele wijze en tijdens informele momenten. Dat lukt enkel als je bereikbaar/aanspreekbaar bent. Wie als brugfiguur op de eerste verdieping van een school werkt en daar ouders spontaan wil ontvangen, zal het niet bewerkstelligen.

..... “De brugfiguur toont niet enkel interesse in onze kinderen, maar ook in ons. Zo vraagt hij aan mij: ‘Hoe is het op jouw werk?’ en ‘Hoe lopen de autorijlessen?’.”

WENDY, OUDER

De kracht van het informele blijkt ook uit de eindevaluatie van de IEM-brugfiguren. In één school werd de hoge aanwezigheidsgraad van ouders bij oudercontacten verklaard doordat ze ook op andere, niet-formele momenten veel naar de school kwamen.

..... “Dit impliceert dat het betrekken van ouders op gelegenheden die afwijken van de klassieke contactmomenten, zoals ouderavonden en infosessies, mogelijk drempelverlagend werkt en dus ook een positief effect heeft op de formele betrokkenheid van ouders.”²⁵

EEN GOEDE BASISHOUDING: DE VAARDIGHEDEN VAN DE SOCIAAL WERKER

Opvallend zijn de gelijkenissen tussen de vaardigheden en competenties die de brugfiguur inzet en die beschreven staan voor sociaal werkers en hulpverleners. Dat duidt op erg gelijkaardige functies en kerntaken. We nemen als voorbeeld de 'divers-sensitieve' aanpak zoals Bea Van Robaey (2013) die heeft uitgewerkt. In deze aanpak krijgt de hele 'integrale' persoon aandacht, de klant – bij ons 'de ouder' – wordt niet doorgestuurd. Ze beschrijft de volgende competenties voor de sociaal werker, waarin wij ons sterk herkennen.

OPEN EN RESPECTVOLLE HOUDINGSASPECTEN:

- open en warm ontmoeten,
- erkenning van andersheid en respect: voornamen zo correct mogelijk uitspreken, verschillen in gedragingen, voorkomen en communicatievormen zien en oordeel opschorten,
- krachtgericht kijken en competenties benoemen: uitgaan van de enorme ervaringsdeskundigheid van gezinnen in omgang met hun kinderen, oplossen en aanpakken van problemen, aanwezige krachtbronnen zichtbaar maken, actief zoeken naar aanwezige vaardigheden en talenten.

KRITISCH BEWUSTZIJN:

signaalfunctie over wanneer een sociaal werker helpt en wanneer niet (vinger leggen op noodzakelijke structurele veranderingen), kanaliseren van frustraties en onmacht via een constructieve aanpak in netwerken en samenwerkingsverbanden.

EMPATHISCH ZIJN.

REFLEXIEF EN MEERVOUDIG DENKEN:

- thema's bekijken vanuit verschillende hoeken, zoeken naar alle dimensies die ertoe doen;
- zoeken naar taal die 'ruimere, bredere invullingen' toelaat, taal die niet reduceert maar de diversiteit aan ervaringen tot zijn recht laat komen;
- telkens de afweging maken welke verschilcategorieën (socio-economische achtergrond, opleidingsniveau, culturele achtergrond, sociaal netwerk) in de praktijk aan de orde zijn.

CULTURELE KENNIS:

- over de persoon en zijn/haar economische, psychologische en culturele achtergrond;
- kenniselementen: migratiehistoriek, historische positionering van groepen in de samenleving, praktische kennis over religie, ethiek, waarden, de rol van familie, gemeenschap

en sociaal kapitaal, taal, politieke achtergrond ...;

- pragmatische houding aannemen t.a.v. deze kennis, culturele kennis zorgt niet voor handelingsvrees, men gaat ermee aan de slag.

FLEXIBILITEIT: intentie om mee te evolueren met wat de context of nieuwe doelgroepen vragen, in een snel veranderende en complexe samenleving.

COMMUNICATIEVE

VAARDIGHEDEN: diverse vaardigheden en middelen inzetten (o.a. Google Translate, tolken, folders in diverse talen), inzetten van alle hulpbronnen in huis, humor ... De wil om te willen verbinden.

Van Robaey, B. Ondersteunen van kwetsbare burgers in een context van diversiteit: het verhaal van De Sloep vzw. In: *Professioneel omgaan met diversiteit*. Mechelen, Kluwer, 2013.

..... “Het wantrouwen van IEM- en Roma-ouders tegenover maatschappelijke instituties zoals de school is een gegeven dat, ondanks de gangbare veronderstellingen, niet noodzakelijk is te reduceren tot een culturele eigenschap van deze groepen. (...) De impact van ex-cathedra informatiesessies blijkt in de praktijk immers vrij beperkt te zijn in vergelijking met meer praktische methoden en het creëren van een open en verwelkomend schoolklimaat, waardoor het gehele schoolteam een aandeel heeft in het dichten van deze (informatie)kloof. Het vertrouwen hebben *in* (affectieve component) hangt sterk samen met het vertrouwd zijn *met* (cognitieve component). De mogelijkheden om als ouder op informele wijze gekend te geraken met het schoolse gebeuren blijkt, voornamelijk binnen het kleuteronderwijs, een belangrijke hefboom te zijn tot vertrouwen, dialoog, participatie en het verhogen van de aanwezigheidscijfers van leerlingen uit de doelgroep.”²⁶

P. 107

Is het makkelijker om contacten te leggen met (bepaalde) ouders als je zelf een migratieachtergrond hebt? De opstap is in elk geval makkelijker, omdat je dezelfde taal spreekt en bepaalde families ook goed kent. Als je zelf kinderen hebt, helpt dat ook. Dat alles volstaat echter niet om meteen een vertrouwensrelatie te kunnen ontwikkelen. Wie zelf geen ouder is of de thuistaal niet spreekt, zal op een andere – en wellicht tragere – manier het vertrouwen moeten winnen. **Een goede basishouding, aangevuld met sociale en communicatieve vaardigheden, is daarvoor erg belangrijk, maar vooral vriendelijkheid en respect zijn cruciaal.**

Naar de ouders toestappen

Een van onze kerntaken is om mensen in kwetsbare levensomstandigheden goed te begeleiden en te informeren, om obstakels tussen hen en de school weg te werken. En daarvoor is vertrouwen een noodzakelijke voorwaarde. Om vertrouwen op te bouwen, moet je ‘uit je kot’ komen. Je werkt altijd *outreaching*, met een basishouding van interesse tonen, bezorgd zijn, meeleven, de taal van de gezinnen spreken en begrijpen, gezelligheid en een welkomgevoel aanbieden en uitstralen ... We willen aanspreekpunt en vertrouwensfiguur zijn. Dat merken we ook in andere levensdomeinen: werken met vertrouwensfiguren zorgt ervoor dat er (opnieuw) bruggen ontstaan tussen deze mensen en voorzieningen die ervoor zorgen dat ze hun rechten kunnen opnemen.

..... “Ik ben nog maar net opnieuw begonnen in een school en vertrouwen is waar ik bijna al mijn tijd insteek: naar de kinderen, naar de ouders en naar het team toe. Want als je dat van die mensen niet krijgt, kun je eigenlijk weinig doen. Dat gebeurt door heel veel kleine babbels, heel veel koffie staan drinken, aanwezig zijn, tijd maken, luisteren, bellen met ouders, rondlopen in de wijk, een huisbezoek

afleggen om kennis te maken, in de klassen binnengaan. Laten zien dat je er gewoon bent voor de mensen op school, dat je in de eerste plaats het beste wil voor de kinderen en dan kijken hoe het kan met iedereen erbij.”

MIEKE, BRUGFIGUUR

Van bij de aanvang

Het **allereerste contact** tussen school en ouders/leerlingen bepaalt al voor een groot deel de sfeer. Ouders kunnen vele drempels ervaren bij het betreden van de school (fysieke en psychische). Zich welkom voelen is van cruciaal belang, zeker voor gezinnen die om allerlei redenen eerder verlegen of wantrouwig staan tegenover een officiële instelling als een school.

Wie een hoge drempel naar een instelling als de school ervaart, heeft tijd nodig om die instelling te vertrouwen. Bovendien bouw je dat niet snel op door ouders (enkel) uit te nodigen op formele infosessies, een kort en zakelijk inschrijvingsgesprek te voeren en verder vooral contact op te nemen wanneer er zich problemen voordoen. We zouden zelfs zeggen, integendeel. Vertrouwen veronderstelt vele informele contacten vanuit één of enkele zeer toegankelijke aanspreekpunten. Dat willen wij, brugfiguren, elke dag proberen.

Sommigen onder ons doen mee de inschrijvingen van nieuwe ouders. Dat is al een belangrijk eerste contact. Als ouders zich dan welkom voelen, dan hebben we al een basis gelegd. We maken hier veel tijd voor vrij met bijvoorbeeld een rondleiding in de klassen. We geven hen een warm onthaal. We vragen wat zij verlangen van de school en tonen hen ook wat hun verantwoordelijkheden zijn. We vragen: zal je opvang nodig hebben? Wie komt jouw kind ophalen? Wat eet je kind graag? Wat kan je kind troosten? Ging jouw kind naar de crèche? Heb je al een boekentas? ... Dit eerste gesprek kan de basis leggen voor een goede samenwerking. Je leert elkaar kennen. Het schept reeds een band met de ouders en het kind. We zeggen van bij de aanvang dat wij steeds aanspreekbaar zijn voor kleine en grote vragen.

Contactmomenten

Twee informele momenten zijn ondertussen bijna legendarisch geworden, en daar zijn we als brugfiguren best wel fier op: **de schoolpoortcontacten en de koffiemomenten.**

Aan de schoolpoort

Van bij de eerste schooldag hebben wij ons eerste schoolpoortcontact. We stellen ons voor aan de ouders. En we krijgen dan onmiddellijk onze eerste vragen. Zo merken we dat we direct een band aan het ‘installeren’ zijn, dat die ouders je dan ook sneller terug opzoeken.

Aanwezigheid aan de schoolpoort maakt een wereld van verschil. De leerkracht, de brugfiguur, de zorgcoördinator vervullen daar de rol van

.....

“Gisteren ben ik op huisbezoek geweest bij een mama van een instappertje, dat binnenkort start op onze school. De mama ervaaarde veel stress, omdat ze haar kindje voor het eerst moest ‘afstaan’ aan de school. Zij vond het geweldig dat iemand van de school bij haar langskwam, waarmee zij dit openlijk kon bespreken. In mijn ogen leek dit maar iets kleins, maar voor haar duidelijk niet. Het feit dat ik, als brugfiguur, hier de tijd voor kan en mag nemen, is van onschatbare waarde!”

NELE, BRUGFIGUUR

.....

“De brugfiguur is de eerste contactpersoon op een school die er staat om klein en groot vriendelijk en zonder vooroordelen te ontvangen, te beluisteren, te bevestigen, te bemoedigen maar evenzeer te ‘begrenzen’ indien nodig. Hij/zij zal mogelijke oplossingen aanreiken, rekening houdend met de capaciteit en beperkingen van het kind, van de ouder.”

VALÉRIE DE VOS, UILENSPEL

aanspreekpunt. De informele gesprekken die daar ontstaan zijn vaak heel waardevol in het opbouwen van een vertrouwensrelatie. Ouders ervaren geen drempel, leerkrachten evenmin, ze leren ouders kennen in een vaak ontspannen context. We babbelen over alledaagse zaken, ‘het weer’, ‘goed geslapen?’, over koetjes en kalfjes. We geven gemeente complimentjes. We zoeken naar gemeenschappelijkheden. Dat is een opstap naar diepere communicatie.

..... “Een gezin met twee kinderen veranderde van school. De vader had op de vorige school reeds ingestemd met GON-begeleiding. Maar dit was toen voor hem niet helemaal duidelijk, waardoor hij het niet had gemeld bij de inschrijving. Door dit gebrek aan info maakte het gezin een moeizame start. Via de vele schoolpoortcontacten heb ik als brugfiguur een verschil kunnen maken. Ouders leerden me vertrouwen. Nu komen de kinderen graag naar school, gaan mee op zoekklas. De moeder geeft zelf aan indien er nog andere problemen zijn.”

VÉRONIQUE, BRUGFIGUUR

EERST KOFFIE!

De koffieochtend is dé laagdrempelige activiteit bij uitstek. Ouders krijgen een kopje koffie aangeboden op school, liefst in een gezellige ruimte. Ze komen binnen in de school, ze zien hoe de kinderen naar de klas trekken, ontmoeten leerkrachten en directie...

Dienstverlening tijdens de koffie

Het is hét moment bij uitstek waarop allerlei formulieren, al dan niet met de school te maken, worden bekeken of ingevuld, bijvoorbeeld CLB-vragenlijsten, briefjes van

leerkrachten, papieren van de vakbond, sollicitatieformulieren, facturen, berichten over huisvesting, bankcorrespondentie, enz. Zaken worden voor de ouder verhelderd. We maken afspraken met externe instanties.

Actualiteit op de koffie

Tijdens de gesprekken spelen we in op actuele gebeurtenissen of brengen ouders zaken aan die hen raken. Dit kunnen persoonlijke verhalen zijn, een gebeurtenis in de wijk of wereldpolitiek. Op die manier houden we voeling met de leefwereld

van de ouder en verruimen we elkaars leefwereld.

Netwerken op de koffie

Ouders leren ouders kennen. Als brugfiguur ben je de gastvrouw, je schenkt aandacht aan iedereen en je hebt er oog voor om ouders met elkaar in contact te brengen ongeacht afkomst, taal, religie, enz.

Ouders uitdagen op de koffie

We hechten belang aan een emancipatorische visie waarbij ouders ertoe worden aangezet om zélf initiatieven

te nemen, bijvoorbeeld samen een tentoonstelling bezoeken of het schoolteam verrassen met een ontbijt op de dag van de leerkracht. Evengoed is het mogelijk dat we de ouder aansporen om zélf of samen met ons naar de leerkracht te stappen. Op die manier pakken we veel 'problemen' snel aan.

Preventie op de koffie

Door te luisteren, te kaderen en de juiste informatie te verstrekken, worden bij de koffie al heel wat problemen vermeden of ontmijsd.

Het koffiemoment

De wekelijkse koffiemomenten²⁷ vormen een platform waar ouders op diverse manieren worden betrokken en versterkt. Deze wekelijkse bijeenkomsten zijn niet enkel een moment waar ouders geïnformeerd worden over het schoolse gebeuren, bijvoorbeeld door middel van infosessies, maar bieden eveneens een kans om bepaalde vragen tot uiting te brengen. Deze vragen kunnen enerzijds betrekking hebben tot hun eigen leefwereld, resulterend in de praktische ondersteuning die (IEM-)brugfiguren voorzien op vlak van verschillende levensdomeinen. Anderzijds vormen deze informele samenkomsten een uitdrukkelijke kans om ouders medezeggenschap te geven over de school en het schoolse gebeuren. Het ontbreken van formele oudercomités wordt met andere woorden gecompenseerd door de aanwezigheid van een (IEM-)brugfiguur.

Klasmomenten

We zijn als brugfiguur steeds op zoek naar hoe we de ouders bij de school kunnen betrekken. Daarom ondersteunen we activiteiten in de klas die voor ouders openstaan. Zeker in de kleuterklassen is dit van belang. Ouders hebben nog zoveel vragen, zijn erg bezorgd om wat er met hun kind gebeurt, hoe het zich voelt. Daarom komen ouders graag naar de school en in de klas. We organiseren dan allerlei activiteiten zoals werken met de koffer rond schoolrijpheid of spelletjesnamiddagen. Zo zien de ouders beter in wat er op een dag zoal gebeurt, hoe de kinderen spelen en leren,

hoe de school zorg draagt voor hun kind. Wie aarzelt om de kinderen op jonge leeftijd naar school te laten gaan, krijgt op die manier een beeld van een kleuterklas. We denken dat ze dan sneller en vaker hun kinderen naar school zullen sturen.

..... “Het uitnodigen van ouders in de klas blijkt een effectieve strategie te zijn om hen te informeren en te sensibiliseren over het belang van (kleuter) onderwijs. Tijdens zulke kijkmomenten vormt de taal een minder grote barrière en kunnen ouders zien en ervaren wat er elke schooldag met hun kinderen gebeurt. Dit werkt drempelverlagend en kan ouders overtuigen dat ze geen reden tot (over)bezorgdheid hebben. Op deze manier heeft ouderbetrokkenheid mogelijk een rechtstreekse invloed op de schoolparticipatie van leerlingen. Eén van de IEM-brugfiguren is dan ook *‘gaandeweg tot de vaststelling gekomen dat kleuterparticipatie echt samenhangt met ouderparticipatie en dat als wij willen dat de kinderen meer naar school komen, we echt betrokken ouders moeten hebben’.*”²⁸

IEM-BRUGFIGUUR

Ouders erkenning geven

Het erkennen van de ouder als expert is de basis van een gelijkwaardige relatie. We willen aan ouders het gevoel geven dat zij hun kind het best kennen.

..... “Ik was aanwezig op een MDO [multidisciplinair overleg]. Het vorig overleg was een beetje uit de hand gelopen. Met een bepaalde moeder was er geen contact meer. Ik ben dan bij haar langs gegaan om mijzelf voor te stellen. Ik heb toen zeer veel geluisterd zonder voor de één of de andere partij te kiezen. Ik heb haar erkend in haar gevoelens.”

EVELIEN, BRUGFIGUUR

De brugfiguren zorgen mee voor een positieve benadering van de ouders. Belangrijk is hoe je hen aanspreekt en betreft. We zoeken samen met de school naar wat ons bindt in het belang van een maximale ondersteuning van de kinderen.

Signalen dat er vertrouwen is

We merken dat, hoe beter ouders je kennen en je vertrouwen, hoe meer ze delicate zaken durven aanhalen, zoals moeilijkheden om de schoolfactuur te betalen of problemen in het gezin. Door dit vertrouwen geraken ze met hun verhaal tot bij ons en kunnen we hen goed ondersteunen.

..... “Voor mij is vertrouwen belangrijk. Ik kan alles komen zeggen tegen jullie, over mijn kinderen en ook als ik thuis problemen heb. Niet alleen over de school maar ik kan met jullie ook over mijzelf praten. Voor mij is het hier heel goede school omdat ik contact heb met jullie. Ik voel mij goed dan, mijn kinderen zitten ook goed.”

ZAYMAN, OUDER

.....

“De brugfiguur is duidelijk een eerste aanspreekpunt waardoor – maar ik kan dat moeilijk bewijzen – je preventief eigenlijk heel veel zaken voorkomt. Ze kan al veel mogelijke conflicten of discussies kortsluiten.”

LIEVE STALPAERT, DIRECTEUR

ELS DOSSCHE, BELEIDSONDERSTEUNER

FREINETSCHOOL MANDALA

.....

We krijgen talrijke signalen dat we voor sommige mensen veel betekenen. Daar haal je zelf als mens ook veel kracht en voldoening uit. Je voelt dat je het verschil kan maken.

..... “Een moeder waar ik normaal niet zoveel contact mee heb, kwam bij mij. Haar zoontje was gevallen in Nederland en was een stuk van zijn tand kwijt. Ze hadden een afspraak in het ziekenhuis, maar moesten hiervoor nog twee maand wachten. Toevallig was het wijkgezondheidscentrum bij ons op school geweest, over tandzorg, en we hadden een bundeltje met adressen in de buurt. Ik heb haar gezegd: ‘Ga eens bij zo’n adres langs, zonder bellen, en zie of ze je kunnen helpen’. Na het weekend kwam de mama trots de tand van haar zoontje tonen die weer helemaal gemaakt was. Ik zag dan ook enorm veel dankbaarheid in haar ogen. Het feit dat die mama tot bij mij komt om extra hulp te vragen, zie ik als een bewijs dat ze mij echt als vertrouwenspersoon ziet.”

AN, BRUGFIGUUR

Geduld

Om vertrouwen te verwerven, heb je veel geduld nodig. Als brugfiguur speel je in op de noden die er zijn maar die wil je graag met de nodige discretie en voorzichtigheid aanpakken. Zo zetten we vaak hele kleine stapjes die amper zichtbaar zijn.

..... “We hebben een moeder die altijd thuis is, altijd met haar zoontje. Haar zoontje heeft ook emotionele problemen. De eerste keer mocht ik niet binnen. Ik stond altijd aan de deur, altijd aan de parlofoon. Ze wou niet verder gaan. De volgende keer kwam ze naar beneden en kon ik haar al zien. De keer daarop mocht ik naar boven gaan maar nog altijd aan de deur, wel al boven. De volgende stap stond de deur al op een kier. En zo kreeg ik steeds meer toegang tot haar. Daarna belde ze zelf naar mij. Ze vertelt nu zelf haar persoonlijke verhalen, over haar gezondheid, over zijn therapie. Daar is heel veel tijd voor nodig geweest. Eigenlijk ben ik een vertrouwensfiguur geworden.”

NAILYA, BRUGFIGUUR

De moeilijkere gesprekken ...

Er kan veel misgaan in de loop van een schoolcarrière: leerlingen beginnen te laat te komen, de afwezigheden stapelen zich op, er komen doorverwijzingen. Als een juf of zorgcoördinator een slechte boodschap geeft, hebben ouders soms wat tijd nodig of extra uitleg. Als brugfiguur kan je nadien nog eens terugkomen op dat gesprek.

Vertrouwen is een noodzakelijke voorwaarde om ook moeilijkere zaken of problemen ter sprake te brengen. Als ouders voelen dat je erg met hen en de kinderen begaan bent, dan kun je ook delicate vragen stellen.

.....

“De brugfiguur is een persoon op wie we een beroep kunnen doen als de communicatie met de ouders moeilijk verloopt; een persoon waarbij ouders met problemen zich begrepen voelen. Ze hebben vertrouwen in de brugfiguur en bespreken gevoelige punten die ze liever niet aan de juf vertellen.”

SCHOOLTEAM OLV VISITATIE

.....

- "Onlangs werd mijn dochter een beetje gepest. Ik was een beetje boos en ik ging naar de brugfiguur. Ze zegt: 'Je moet je geen zorgen maken, ik zal het wel in orde brengen.' Na school kwam ze bij mij en zei ze: 'Het gaat wel goed komen.' Ze heeft gepraat met de zorgjuf en de leerkrachten en ze heeft het uitgelegd. 'Als er iets is mag je altijd naar mij komen', zegt ze."

KARIMA, OUDER

... en om talenten te ontdekken

Door de vele informele contacten leren we bijvoorbeeld de jobs, interesses, kwaliteiten en hobby's van ouders kennen. Je ontdekt ook wie goed is in het spreken van verschillende talen, in bemiddelen en wie een vertrouwenspersoon is in de gemeenschap. En daar spelen we dan op in.

- "Op de hulpcheque had ik aangevinkt dat ik goed kan koken en tolken. Toen mijn dochter in het derde leerjaar zat, leerde ze over het thema 'gezonde voeding'. In het kader hiervan nodigde de meester mij uit om voor de leerlingen een couscousschotel te maken. Samen met nog een mama van Marokkaanse origine maakten we zo'n grote hoeveelheid, dat ook de leerkrachten konden meegenieten. Dit was een héél leuke ervaring!"

MERYEM, OUDER

2 Aanspreekpunt voor het team

.....

“In mijn ogen is dat juist de visie van de brugfiguur, dat zij ervoor zorgt dat het hele team het vertrouwen heeft van de ouders. Als zij wegvalt, blijft het vertrouwen wel bestaan.”

LIEVE STALPAERT, DIRECTEUR,
ELS DOSSCHE, BELEIDSONDERSTEUNER
FREINETSCHOOL MANDALA

.....

Het is fijn om een vertrouwensband met ouders op te bouwen. Nog fijner is het wanneer hun vertrouwen uitbreidt naar de hele school. Ouders hebben hier ook tijd voor nodig. Sommige ouders kijken met veel argwaan naar de school. De houding van het schoolteam en de manier waarop iedere leerkracht op de ongerustheid en bezorgdheid van ouders reageert, zijn eveneens bepalend.

..... “Ik heb een zorggesprek met een mama gehad, die de kindjes slechts één weekend om de twee weken had. Ik kreeg het gevoel dat de twee zusjes zich helemaal niet goed voelen op school en bij de papa. Ik dacht ‘die hebben dan nergens een vertrouwenspersoon twee weken aan een stuk tot ze terug bij de mama kunnen’. We hadden daarop een ‘groot’ gesprek, met de juf, de zorgcoördinator en het CLB. Die mama heeft mij dan enkele dagen later teruggebeld, op mijn gsm-nummer, zodat het zeker niet via de school zou gaan, en vroeg: ‘Wil jij alsjeblieft met mijn kinderen af en toe spreken, want jou gaan ze vertrouwen en de rest vertrouw ik helemaal niet op school?’ Ik begreep dat er daar dringend werk aan de winkel was, om daar zeker mee te starten en te proberen het vertrouwen met de school ook te vergroten’.”

MIEKE, BRUGFIGUUR

Maar over het algemeen blijkt het vertrouwen tussen ouders en ons overdraagbaar naar de school in zijn geheel.

..... “De schoolactoren rapporteren dat ze sinds de aanwezigheid van de IEM-brugfiguur een toegenomen vertrouwen merken tussen (IEM-)ouders en de school: ‘Doordat ouders vertrouwen hebben in xx [IEM-brugfiguur] krijgen ze ook wat meer vertrouwen in de school. Ik denk ook dat, stel dat xx [IEM-brugfiguur] hier niet meer zou werken, dat het terug naar af zou zijn op de duur’.²⁹

ZORGCÖÖRDINATOR

Wat geldt voor de ouders geldt in zekere mate ook voor de leerkrachten. Er is tijd nodig om een wederzijdse vertrouwensband met ons op te bouwen. We staan tegelijk binnen en ook een beetje buiten het team. We durven al eens ouders verdedigen, kritisch zijn ten aanzien van bepaalde voorstellen. Dat vertrouwen stijgt wel als je ook voor de leerkrachten zichtbaar bent én als je iets concreet kan doen. Zo zorgen we er vaak voor dat we tijdens de speeltijd en tijdens de pauze aanwezig en aanspreekbaar zijn. We steken de handen uit de mouwen bij klas- of schoolprojecten, we delen de zorg voor de kinderen en gezinnen uit hun klas. Zichtbaar zijn én samen school maken is belangrijk.

..... “Het is nodig om een juist evenwicht te vinden tussen de verschillende partijen om vertrouwen te wekken. Eens dit vertrouwen er is, wordt de brugfiguur volwaardig lid van het schoolteam. Zij krijgt hierdoor het mandaat om een andere visie binnen te brengen of kritische standpunten in te nemen naar bijvoorbeeld een directie die niet consequent is in het uitdragen van de visie. Of naar ouders die hun afspraken niet zijn nagekomen.”

ANNE VERECKEN, DIRECTEUR HET KLIMREK

VERBINDEN

De Brugfiguur als ingenieur van Bruggen en Wegen

“Verbindend werken is voor mij de belangrijkste waarde. De brugfiguur maakt bij ons deel uit van het zorgteam, is wekelijks bij de vergaderingen aanwezig en is deel van het kernteam. Daarnaast verbindt ze de ouders en de leerlingen onderling en met de school. De brugfiguur is als een brug die twee oevers verbindt. Vandaar dat de brugfiguur het schoolse leven moet kennen.

ALAIN DE VLAEMINCK,
DIRECTEUR INSTITUUT VAN GENT

Waarom verbinden als kernwaarde?

Brugfiguren zijn er gekomen omdat in een diverser wordende wereld de verbindingen tussen mensen en instellingen onder druk staan. De leerkracht mag dan nog bijna uitsluitend uit een blanke Vlaamse middenklasse komen, de kinderen (en hun gezinnen) stromen uit alle sociale klassen en uit alle hoeken van de wereld binnen. De veronderstellingen dat iedereen wel weet hoe het er op een Vlaamse school aan toe gaat en dat ouders weten wat van hen verwacht wordt, staan op losse schroeven. Zeker in verstedelijkte en stedelijke contexten krijgen scholen te maken met een snel wisselende schoolpopulatie, toenemende kansarmoede, meertaligheid, nieuwkomers, mensen met een migratieachtergrond. Dat stelt heel andere uitdagingen aan de school dan pakweg 50 jaar geleden. Vandaar: de brugfiguur. De naam zegt het zelf: een brug verbindt twee oevers, twee contexten, twee werelden. Een brugfiguur maakt verbindingen of herstelt ze. Om voor kwetsbare mensen de aansluiting met levensdomeinen als het onderwijs te optimaliseren, heb je een verbindings- of vertrouwenspersoon nodig. Verbinden kun je daarom ook niet los zien van versterken, vertrouwen opbouwen en positief communiceren.

1 Een school is een kruispunt

De school is een plek waar kinderen leren. Dat is een open deur intrappen. Maar een school is meer dan dat. Kinderen leren er samenleven, leerkrachten werken in teamverband, ouders ontmoeten elkaar, de buurt – en bij de uitbreiding de hele wereld – komt over het muurtje geklommen. De school is een broeiend en dynamisch netwerk met vele verbindingen van binnen naar buiten, en omgekeerd.

Wij zijn als brugfiguren wellicht de meest centrale persoon in dit ‘spinnenweb’, de kameleon die zich aan diverse situaties aanpast en met iedereen in verbinding staat. We proberen de maïzena, de lijm te zijn, we willen voor cohesie zorgen. We zorgen ervoor dat de verbindingen tussen alle betrokkenen binnen en buiten de school sterk zijn. We leggen de wegen aan waarop al die actoren elkaar kunnen ontmoeten. Dat maakt de uitdagingen voor ons werk ook zo gevarieerd.

Wat ons voor ogen staat, is: op een **positieve en krachtgerichte manier** de communicatie aangaan met ouders, de ‘onzichtbare’ kant van armoede en andere vormen van kwetsbaarheid zien, ouders en leerkrachten dichter bij elkaar brengen, de banden tussen ouders onderling versterken, samenwerkingsverbanden met de wijk opzetten, de buurt naar de school en de school naar de buurt brengen, verbindingen met andere levensdomeinen – zoals welzijn, huisvesting, werk – leggen.

..... “We zouden eens een foto moeten maken van onze schoenen. We leggen als brugfiguren vele kilometers af, we lopen vele malen de brug over van de ene naar de andere oever, van de klas naar de ouder, op huisbezoek, naar de school, terug naar buiten, naar de buurt ... Die schoenen zijn vaak op pad en veel onderweg. Daarom kiezen we voor makkelijke schoenen die we snel kunnen uittrekken bij een huisbezoek.”

SAMIRA, COÖRDINATOR-COACH BRUGFIGUREN EN OPVOEDINGSWINKEL

..... “Voor mij betekent de brugfiguur iemand die erin slaagt om de wereld van de school te verbinden met de wereld van de kinderen thuis. Voor kinderen is het van belang dat die werelden elkaar zoveel mogelijk versterken zodat er gegroeid kan worden in alle richtingen. Een brugfiguur kan die brug letterlijk helpen slaan.”

KATELIJNE BÉATSE, KOMPANJON VZW

..... “De brugfiguur heeft mee het oudercomité hervormd. Ze geeft ook informatie over vrijetijd-activiteiten en kijkt uit naar sportkampen voor de kinderen. Ze zorgt voor tolken in de school. Ze legt contacten met de buurt incl. handelaars. Ze heeft mee de website vernieuwd en is de trekkende kracht geweest achter de oprichting van onze facebookpagina.”

ELS DE VILDER, DIRECTEUR FRANÇOIS LAURENTINSTITUUT

In die zin hebben wij als brugfiguur in het onderwijs linken met andere vertrouwenspersonen en mediators die in die andere levensdomeinen actief zijn. Wat we allen gemeen hebben, is dat wij uitgaan van de krachten en sterktes van alle betrokkenen.

2 Het hart van alle bindingen

Doorheen de 20 jaren dat we als brugfiguren in Gent actief zijn, hebben wij geleerd om op heel diverse niveaus verbindend te werken. We rafelen het breiwerkje uiteen en laten mensen hierover aan het woord aan de hand van anekdotes, ervaringen, ideeën, voorbeelden, illustraties, verhalen.

Verbinden met het team

Het is essentieel dat de brugfiguur de band met het team maximaal uitbouwt. Anders werk je op een eiland. Als brugfiguur moet je jezelf eerst verbinden met het schoolteam. Zeker als nieuwe brugfiguur bekijk je de dingen neutraal en ken je de voorgeschiedenis niet. Daardoor ben je ook onbevooroordeeld. Tegelijk moet je in het team een duidelijke plaats krijgen om bruggen naar ouders te kunnen slaan.

Een brugfiguur heeft als enig lid van het schoolteam de specifieke opdracht om de school en de ouders te ondersteunen in een goede samenwerking en communicatie en het uitbouwen van een stevig partnerschap. Omdat je geen klasopdracht hebt, heb je de kans om met veel verschillende teamleden samen te werken en flexibel in te spelen op noden die zich voordoen. In de instapperiode kan je je aandacht toespitsen op de instapklas, later ben je misschien meer betrokken bij de warme overdracht naar het secundair.

Verbinden tussen team en ouders

Dit is uiteraard de bestaansreden van de brugfigurenwerking. Wij leren de ouders en de gezinnen goed kennen zodat we deze informatie kunnen delen met de leerkrachten. We zorgen voor de randvoorwaarden opdat een goede communicatie mogelijk wordt. We merken dat dit niet evident is, ook niet voor de nieuwe leerkrachten. Wij ondersteunen hen met informatie over bepaalde gebruiken, communicatiestijlen, achtergronden ...

..... "Een kleuterjuf zei ons dat het contact met de ouders veel spontaner gaat als ze vooraf heel kort even op huisbezoek is geweest. De kennismaking met de instappende peuter en zijn ouders, de vragen die ze stelden – 'Wat zal er de eerste schooldag precies gebeuren?' – zorgen voor een goede start. Als het eerste contact positief en niet bedreigend is, is er direct sprake van verbinding. Alle zorgen van de ouders kunnen direct openlijk besproken worden."

JO, BRUGFIGUUR

Informele en feestelijke momenten op school zijn ideale gelegenheden om te werken aan verbinding tussen school en ouders. Op een picknick, een ontbijt of een afsluitfeest van een project kan je elkaar leren kennen van mens tot mens. Als brugfiguur zorg je hierbij actief voor verbinding. Je laat mensen met elkaar in gesprek gaan. Op die manier leggen ook aarzelende leerkrachten en kwetsbare ouders contact. Het ijs is gebroken.

..... "Voor mij is verbindend werken die verschillende werelden dichter bij elkaar brengen, in beide richtingen. Ik informeer ouders over de school en waarom dat er bepaalde zaken gebeuren of vastliggen, en ik informeer de school over de gezinnen."

KELLY, BRUGFIGUUR

"Je merkt het ook aan kleine dingen: sommige leerkrachten hebben in gesprekken met ouders graag dat de brugfiguur erbij is. Ze weten dat je een goede band met de ouders hebt, dat je de gevoelige snaren kent en er in het gesprek rekening mee kunt houden."

SIGRID, BRUGFIGUUR

OP HUISBEZOEK

Scholen hebben een eigen 'politiek' omtrent huisbezoeken. In sommige scholen gaan leerkrachten occasioneel op huisbezoek, bijvoorbeeld bij nieuw ingeschreven ouders. Anderen kiezen ervoor om dit niet te doen en de ouders op school uit te nodigen. Alle brugfiguren gaan op huisbezoek om zo de bestaande drempel tussen school en gezin te verlagen. In die zin werken ze 'outreaching' of 'vindplaats-gericht', zoals

dit in de welzijnssector heet. Zij nemen als uitgangspunt: "hoe kwetsbaarder de doelgroep, hoe vindplaatsgerichter je moet werken". Voor wie het Vlaamse onderwijssysteem niet kent of voor wie zelf negatieve schoolervaringen heeft, kan *outreaching* werken nuttig zijn om bijvoorbeeld onzekerheid of wantrouwen weg te krijgen. Doel is: zorgen dat ook voor die ouders de school op den duur de 'vindplaats' wordt.

"In sommige gevallen gaat de leerkracht mee op huisbezoek. In dat geval bereiden we het huisbezoek samen voor en bespreken we wie welke rol op zich neemt, wie welke boodschap geeft, welke doelstelling we hebben, ... Een gezamenlijk huisbezoek, kan echt verbindend werken."

INGRID, BRUGFIGUUR

- "Ik zal blij zijn als mijn zoontje in september naar school komt. Dan kan ik opnieuw meer betrokken zijn bij de school. Dat is niet alleen leuker voor mijn kinderen, maar ook voor mezelf!"

MERYEM, OUDER

Verbinden met en tussen kinderen

We denken mee na over het stimuleren van een positief leef- en leerklimaat. Dat is de basis: een warm nest waar iedereen goed in kan functioneren. Als het goed zit tussen kinderen, zit het snel ook goed tussen leerkrachten en ouders.

Door in de tuin of op de speelplaats aanwezig te zijn, kleine gesprekjes met de kinderen te voeren, mee op uitstap te gaan of als vertrouwenspersoon op te treden, creëren we zelf een band met de kinderen. Hen goed leren kennen en op de hoogte zijn van wat er zich in hun leefwereld afspeelt, zorgt ervoor dat we een goede band met de ouders en de leerkrachten opbouwen.

Verbinden tussen ouders onderling

Ouders kunnen veel steun hebben aan elkaar. Sommige ouders leven geïsoleerd, zijn eenzaam, klampen zich aan de brugfiguur vast. Hen bewust in contact brengen met andere ouders waarmee het kan klikken is belangrijk. Dat is een mooi voorbeeld waarbij 'verbindend' ook 'versterkend' werkt. Ouders zijn blij dat ze elkaar vragen kunnen stellen, en elkaar ook buitenschools kunnen ontmoeten.

NIET DE BEDOELING, MAAR MOOI MEEGENOMEN ...

Twee gezinnen zijn via het koffiemoment met elkaar in contact gekomen. De mama van het ene gezin had gehoord dat het andere gezin op zoek was naar een woning. Ze zei op het koffiemoment: "ik ken wel iemand die zijn huis wil verhuren. Ik wil eventueel wel gaan bemiddelen voor jou". Zo gezegd, zo gedaan. Ze heeft de ouders in contact gebracht met de persoon die zijn huis verhuurde en op die manier is het gezin aan een huis geraakt. Zij waren al heel lang op zoek naar een woonst. De huurmarkt is echt moeilijk, zeker als je de taal niet goed spreekt. Via de bemiddeling op ons koffiemoment is het dan toch gelukt.

Er is een soortgelijk verhaal van een andere koffiemama. Ik wist dat er een ouder op zoek

was naar een woning, en omdat ik er al een goede ervaring mee had, heb ik het in de groep gegoid: "Deze mensen hier zijn op zoek naar een woning. Hebben jullie iets gehoord van vrienden, kennissen, familie?" Plots zei een mama, "Ja, ik verhuur mijn woning!" Op die manier is dus die andere mama ook aan een woonst geraakt.

Als brugfiguur geeft dat uiteraard veel voldoening. Ik ben vooral blij voor de kinderen. Als de ouders lang op zoek zijn naar een woning heeft dat een grote impact op hen. Kinderen nemen dat mee naar school zodat ze zich moeilijk op de leerstof kunnen concentreren. Ook ik heb verschillende keren een afspraak gemaakt met eigenaars om die ouders te helpen.

Een laatste anekdote. Ik had eens een groep ouders meegenomen naar de bib. Hoewel de weg erheen niet zo lang is, ontspannen zich tijdens de wandeling veel gesprekken. Zo is een mama onderweg aan werk geraakt. Ze vertelde dat ze op zoek was naar werk en dat ze niets vond. Een andere mama reageerde: "Is het zo? Ik ben nu met ziekteverlof, maar mijn baas is op zoek naar iemand. Als ik terug ga zal ik het vragen aan mijn baas". Op die manier is die mama dan inderdaad aan werk geraakt. Vaak kunnen ouders elkaar goed helpen, hebben ze meer gemeenschappelijk dan ze denken.

NEZHLYA, BRUGFIGUUR

Wij organiseren vele informele momenten opdat ouders elkaar kunnen vinden. De koffieochtenden of -momenten zijn ondertussen klassiek. Hier is echt de 'lijm'- of 'maïzena'-metafoor van toepassing. Er zijn koffieochtenden waaruit hechte vriendschapsbanden ontstaan, waar mensen elkaar echt vinden en een netwerk uitbouwen. Ouders blijken op het koffiemoment ook vaak over elkaars telefoonnummer te beschikken. Als er dan een mama niet is, gaat er bijna altijd iemand meteen de gsm nemen om te vragen of er iets scheelt.

..... "Vroeger was het hier gesloten, mochten wij niet altijd binnen. Nu is het beter, er is veel veranderd. De mama's en de papa's komen samen. Ze ontmoeten elkaar, drinken koffie, doen mee aan de activiteiten. Er is verbondenheid."

NIRAJ, OUDER

We brengen ook ouders met een bepaald doel samen. Bijvoorbeeld naar aanleiding van de overgang naar het eerste leerjaar, omdat ze kennis willen maken met een buurtorganisatie of omdat ze eenzelfde thema willen bespreken. Ouders kennen elkaar niet echt maar hebben op dat moment wel een **gemeenschappelijk belang**. Door de juiste technieken te gebruiken, kunnen we mensen met elkaar in gesprek laten gaan, ook al spreken ze een verschillende taal. Het is belangrijk om te zorgen voor een vertrouwelijke, positieve sfeer, waarin mensen zich thuis voelen, zich gehoord voelen en vragen durven stellen.

..... "Vorig jaar werden er op mijn school, in samenwerking met In-Gent, conversatietafels Nederlands georganiseerd. Dit was een groot succes. De ouders hadden zin om Nederlands te oefenen rond schoolgerelateerde thema's. De conversatietafel werkte ook verbindend met de school. Ouders durfden sneller vragen stellen. Ik heb het geluk om een kansrijke ouder te hebben die verder als vrijwilliger met deze formule aan de slag ging. Hij is de lesgever, de leerkracht. Ik heb nu gemerkt dat dit heel erg verbindend werkt. De beide groepen kunnen elkaar beter vinden. De mama's die naar de praatgroep komen, hebben meer onderling contact aan de schoolpoort en zeggen bijvoorbeeld al sneller goeiedag aan die kansrijke papa."

NAOMI, BRUGFIGUUR

Verbinden tussen gemeenschappen

Soms merken we wel dat er 'groepjes' ouders ontstaan in de koffiemomenten. Het is voor een deel ook logisch: mensen die dezelfde taal spreken of die elkaar al goed kennen, zitten graag bij elkaar. Maar dat is niet voor iedere ouder zo fijn. Die kan zich wat uitgesloten voelen. We schenken daar bewust veel aandacht aan om zo de gemeenschappen dichter bij elkaar te brengen. Dat doen we vooral door de manier waarop we het gesprek voeren, door tolken in te zetten, of door de aanwezige talen rond de tafel goed te gebruiken.

.....

"Ik vind de koffiemomenten en de haakactiviteit leuk omdat ik dan samen met andere mama's ben, samen praten en koffie drinken. Ook op uitstap gaan met andere mama's is leuk."

AYSE, OUDER

.....

.....

“We werken ook samen met sociale organisaties zoals de Opvoedingswinkel. De brugfiguur participeert in de zorgteams en doet voorstellen om ouders te ondersteunen. Als het zorgteam akkoord gaat, doet de brugfiguur vanuit haar vertrouwensband het voorstel van ondersteuning naar de ouders toe. Het eerste gesprek met de Opvoedingswinkel en ouder vindt dan plaats op school omdat dit laagdrempeliger is.”

LIEVE STALPAERT, DIRECTEUR, ELS DOSSCHE,
BELEIDSONDERSTEUNER FREINETSCHOOL MANDALA

.....

..... “Toen ik hier begon te werken, had je vooral twee nationaliteiten, de Turkse en de Bulgaarse. Die twee groepen konden niet zo goed omgaan met elkaar. Dat heeft zo zijn redenen in de geschiedenis, maar daar ga ik nu niet op ingaan. Het is werk van lange adem om die twee groepen bij elkaar te krijgen. Het heeft mij echt tijd en energie gekost. Maar nu zie ik verbetering. Voor mij is dat een supergrote vooruitgang. Het koffiemoment is er dus niet enkel voor de koffie. Het is echt een proces dat heel veel tijd vraagt. Mensen moeten elkaar echt leren kennen. De kinderen hebben vaak dezelfde interesses, dezelfde leerkrachten soms. Eens je de ouders van de twee gemeenschappen samen hebt, is het eigenlijk makkelijk om gemeenschappelijke thema's naar voor te brengen. Dat doe ik zeer vaak tijdens het koffiemoment. Ik breng altijd nieuws uit de klas, van de school in het algemeen. Dat zijn dingen die iedereen interesseren en niet enkel bepaalde ouders.”

NEZHLYA, BRUGFIGUUR

Verbinden tussen school, ouders en buurt

Wij proberen als brugfiguur goed verbonden te zijn met de verschillende actoren in de ons omliggende wijk. We hanteren de lokale sociale kaart zodat we noden en diensten op elkaar kunnen afstemmen. Zelf de wijk door en door leren kennen is de eerste stap. Nadien kan je ouders en het team informeren over wat er in de wijk leeft en welke diensten er werkzaam zijn.

Soms organiseren we voor het hele schoolteam een wijkwandeling in samenwerking met Brede School. Zo krijg je als leerkracht een reële blik en aanvoelen van de leefwereld van de gezinnen.

Via uitstappen of bezoeken ontdekken ook de ouders de mogelijkheden in hun wijk.

..... “Opdat de ouders de wijk goed zouden leren kennen, organiseer ik uitstappen in de buurt. We gaan samen de bibliotheek en de spelotheek bezoeken. We krijgen er een rondleiding en ouders kunnen zich meteen inschrijven. Maar we spelen ook in op individuele vragen. Zo kan ik hen de weg wijzen naar andere diensten. Je merkt dat ouders hier veel aan hebben”

NELE, BRUGFIGUUR

..... “Er is een bibliotheek opgestart. Er komt meer toneel naar de school. Dat zijn allemaal projecten die zij binnenhaalt waar je als leerkracht gewoon geen tijd voor hebt. Er zijn veel diensten die aangeven dat ze wel iets samen met de school willen doen. Dat gaat allemaal via de brugfiguur Sigrid en die organiseert dat super goed en leuk. Je leert niet alleen de kinderen kennen maar ook de ouders, de buurt waar ze leven. Er is nu gewoon een goede samenhang tussen alle projecten en buurtwerking.”

FATIMA EN LIZZY, KLEUTERLEIDSTERS VICTOR CARPENTIER

En uiteraard zijn we actief betrokken in die wijken waar er een Brede-Schoolinitiatief is.

..... “Mocht Brede School er niet zijn, dan zouden veel kinderen bij ons op school geen theater-, sport- of tekenatelier doen. Maar moest de brugfiguur alle taken die zij daarin opneemt niet doen, dan nog zouden de kinderen niet naar de laagdrempelige activiteiten komen. De ateliers staan open voor iedereen, maar vanuit de zorgteams worden talenten van kinderen opgevolgd en worden zij extra gestimuleerd voor bepaalde ateliers. Daarna geeft de brugfiguur info, ze maakt reclame, ze contacteert kinderen en ouders, zorgt voor een duidelijke communicatie, ze volgt de aanwezigheden op, ze doet gesprekken met ouders over het belang ervan, ze faciliteert praktische zaken ...”

LIEVE STALPAERT, DIRECTEUR, ELS DOSSCHE, BELEIDSONDERSTEUNER
FREINETSCHOOL MANDALA

BUURTSTEWARDS

De Gentse Buurtstewards hebben de taak om nieuwkomers te begeleiden in het samenleven in hun wijk door hen goed te informeren over hun rechten en plichten en over de samenlevingsgewoontes. De Buurtstewards kaderen in het Vlaamse actieplan *Midden en Oost-Europese (Roma) migranten 2012 – 2015*. Na de uitbreiding van de Europese Unie werkte de Vlaamse Regering een actieplan uit om tegemoet te komen aan de urgente problemen van Midden en Oost-Europese migranten. Hongarije, Polen, Tsjechië, Slowakije en Slovenië traden

toe in 2014, Bulgarije en Roemenië in 2007 en Kroatië in 2013.

Veel van de nieuwkomers uit deze landen zijn gezinnen met jonge kinderen. Via de kinderen komen de buurtstewards vaak in contact met de brugfiguren. Hieronder enkele citaten van een aantal buurtstewards:

“Vanuit de Buurtstewards werken we heel vaak samen met brugfiguren. Ze zijn een onmisbare schakel op het veld. Wanneer er samenwerking met een brugfiguur is, kan er meestal veel sneller iets bereikt worden rond

scholing. Zij bouwen vertrouwen op bij de ouders, wat cruciaal is in het samenwerken met IEMers en andere etnisch-culturele minderheden.”

MARIEKE LAMAIRE, COÖRDINATOR BUURTSTEWARDS

“Een brugfiguur is voor mij een goede collega en partner die voor mij de school- en familiezaken in het oog houdt, zodat ik mij kan concentreren op de andere omkadering daarbij rekening houdend met de situatie op school. Dit is een grote hulp voor mij.”

MOCO TIBOR, BUURTSTEWARD

VERSTERKEN

De Brugfiguur als Duwtje in de Rug

“Eind vorig schooljaar organiseerde de brugfiguur in het buurtcentrum een opvoedingsreeks voor ouders met tieners. We konden er ervaringen bij de opvoeding van onze kinderen met elkaar delen. Ook kregen we concrete tips over hoe we bij onze kinderen het gebruik van een gsm, computer, tablet kunnen begrenzen. Ik vond dit een supertof initiatief!”

MERYEM, OUDER

Waarom versterken als kernwaarde?

Versterken, *empoweren*, wil zeggen dat je de talenten, competenties en hulpbronnen die in elke mens zitten naar boven haalt. Bij mensen die in kwetsbare omstandigheden leven, is hiervoor ondersteuning nodig. Het doel van versterken is dat mensen opnieuw greep krijgen op de eigen situatie en de omgeving. Wij als brugfiguren proberen dat op diverse niveaus te doen, om te beginnen door ouders te versterken in hun relatie tot de school en tot relevante instellingen in de samenleving. Evengoed proberen wij de schoolteams te versterken zodat zij zelf in een verbindende relatie met de ouders kunnen stappen. Versterken is eigenlijk emancipatie bewerkstelligen. Versterken kun je daarom ook niet los zien van verbinden, vertrouwen opbouwen en positief communiceren.

1 We versterken de ouders

We zien dat als één van onze kerntaken, ouders sterker maken in hun rol als ouder, met hen mee op pad gaan naar wat voor hen belangrijk is. We tonen, 'waar kun je naar toe gaan, wat zijn hier de opties om jezelf te versterken als ouder?' Als brugfiguur ben je misschien de persoon die het makkelijkst aanspreekbaar is. Je bent er heel vaak, je bent er vroeg en laat. Maar met een goede dosis geduld en volharding wil je er toch voor zorgen dat die ouder ook leert om zelf naar een leerkracht of een directie te stappen. We hebben daar een voorbeeldfunctie in. Denk maar aan een oudercontact of een afspraak maken. Je kunt dan in eerste instantie eens tonen hoe het moet. De volgende keer vraag je, 'gaan we het samen doen?' En in die kleine stapjes maak je ze echt sterker om er als zelfstandige ouders te zijn voor hun zoon of dochter. Zo zit dit verweven in vele aspecten van onze werking, door ouders in groep te informeren over het vrijetijdsaanbod in de buurt, door hen uit te nodigen voor openklasmomenten rond het thema 'gezonde voeding', enzovoort.

..... "Mijn zoon eet altijd brood. Niets anders. Hij drinkt alleen ice-tea, geen water. Ik zei dat aan de brugfiguur Milena. Zij heeft dan elke dag stickers gegeven en mijn zoon kwam thuis en hij zei: 'mama, ik wil komkommers en tomaten, dan geeft juf Milena een sticker'. Nu zegt mijn zoon als ik vraag of hij ice-tea wilt, 'nee mama, dat is niet gezond, zegt juf Milena'. Die stickers doen veel. Dan willen de kinderen zelf gezond eten. Als ik in de ochtend vraag aan mijn dochter, wat wil je tussen je boterham, zegt ze altijd: 'vergeet mijn tomaatjes niet he! Of appel in kleine stukjes met een klein beetje citroen'."

SEVDA, OUDER

..... "Er is een alleenstaande moeder met twee kinderen op school die door het OCMW begeleid wordt. De oudste zoon heeft logopedie nodig en de jongste een bril. Ze vraagt hiervoor hulp aan de brugfiguur en aan de zorgcoördinator van de school. Voor mama is het niet steeds duidelijk met welke vragen ze op school terecht kan, en met welke bij het OCMW. We nodigen de maatschappelijk werker van het OCMW en mama op school uit. Op die manier leren alle betrokkenen elkaar kennen. Voor mama is het heel fijn om met iedereen aan tafel te zitten en haar vragen te kunnen stellen. Het OCMW zal haar verder helpen met de aankoop van een bril en de school zal haar helpen bij de aanvraag logopedie. Ze voelt zich ondersteund en weet nu goed wie wat doet. Ze gaat naar haar maatschappelijk werker op haar zitdag als ze vragen heeft over haar financiën en komt bij de zorgcoördinator met vragen omtrent de leerprestaties van haar kinderen. Door deze mama wegwijs te maken, kan ze zichzelf verder uit de slag trekken en is ze zichtbaar sterker geworden."

MAGALI, BRUGFIGUUR

Ouders onderling versterken

Door het organiseren van informele ontmoetingsmomenten voor ouders proberen we ouders te versterken. Zo ontstaan er geleidelijk aan netwerken van ouders die steun vinden bij elkaar. Zij vangen elkaars kinderen op, doen samen ontspanningsactiviteiten, wisselen ervaringen uit over opvoeding, informeren elkaar over goedkope kledingwinkels, sociale voordelen, enzovoort.

Ook op formele momenten waar inhoudelijke thema's worden besproken, krijgen ouders de kans om rond opvoedingsvragen met elkaar in gesprek te gaan en creëer je de mogelijkheid om van elkaar te leren.

..... "Bij ons is er een Marokkaanse mama die geïnteresseerd was om naar een mama-workshop van de Circusplaneet te gaan. Maar ze vond niemand om mee te gaan. Toch is ze geweest. De Circusplaneet belde mij nadien op om te zeggen dat ze inderdaad de enige was, maar zich zo geamuseerd had op de trampoline. Ze maakte er bij ons dan reclame voor en nu zou ze er al naartoe gaan met drie extra mama's. Zij is dus echt de anderen beginnen overtuigen. Als brugfiguur heb ik dit eigenlijk gewoon voorgesteld op een koffiemoment aan de hand van een mailtje dat ik gekregen had van de Circusplaneet."

AN, BRUGFIGUUR

..... "We hebben met enkele mama's een parcours rond voorlezen opgezet. Ze hadden in het begin veel schrik om voor te lezen. Nadat ik hen hierin begeleid heb, komen ze nu regelmatig langs om voor te lezen. Het zijn onze vaste gezichten geworden tijdens de voorleesweek en ze proberen andere ouders hiervoor warm te maken."

HAVA, BRUGFIGUUR

Ouders versterken in de thuissituatie

We merken dat ouderlijke betrokkenheid verhoogt als we de verbinding maken met wat ze thuis voor hun kinderen kunnen betekenen, zowel voor schoolse zaken als meer algemeen – opvoeding, gezondheid ... We wijzen ouders op hun kracht: zij kunnen hun kind als geen ander motiveren en stimuleren. We gaan na wat leeft bij de ouders en spelen in op hun noden. Thema's als zindelijkheid, schoolrijpheid, veilig internetgebruik, begeleiden van huiswerk zijn maar enkele voorbeelden. De handvaten die we ouders op school aanreiken, kunnen ze thuis toepassen. Ouderbetrokkenheid op school gaat samen met ouderbetrokkenheid thuis.

..... "Een voorbeeld is de 'verteltassen', een tas met spelletjes die de kinderen een week mogen meenemen naar huis. We merken dat ouders deze tassen graag ontlend en er onderling over praten. Soms komen ze zelf vragen hoe ze die tas best gebruiken. Verteltassen worden ook in de kleuterklassen gebruikt. Zo kennen de kleuters soms al de spelletjes en boekjes en kan er gemakkelijk een gesprek ontstaan tussen de leerkracht en de ouders."

GÚLSA, BRUGFIGUUR

..... "De aanwezigheid van ouders in de klas werkt echter niet enkel informeel en sensibiliserend, maar kan ouders potentieel ook versterken in het opvoedingsproces van hun kinderen. Met deze doelstelling in het achterhoofd nodigden de brugfiguur en leerkrachten de ouders en kinderen uit om enkele speelgoedstukken van thuis mee te brengen naar een open-klasmoment. Tijdens dit ontmoetingsmoment benutte de leerkracht dat speelgoed zeer doelgericht zodat duidelijk werd dat zelfs het meest banale speelgoed, zoals autootjes, gebruikt kan worden om kinderen tot leren te brengen. (...) Het uitnodigen van ouders in de klas blijkt een effectieve strategie te zijn om hen te informeren en te sensibiliseren over het belang van (kleuter)onderwijs."³⁰

Opvoeden is in deze tijd een hele uitdaging. Dit brengt heel wat spanning en onzekerheid met zich mee. Deze onzekerheid schuilt in tal van kleine zaken. Het is niet altijd makkelijk voor een ouder om dit te bespreken, maar door met hen in gesprek te gaan, krijgen ze de ruimte voor het delen van bezorgdheden.

..... "Soms zijn ouders erg onzeker over zichzelf en vergelijken ze zich met andere ouders die het schijnbaar wel goed doen. Zo merken ze bv. op dat andere kinderen al zelfstandiger zijn of denken ze dat andere kinderen gemakkelijker gaan slapen, gemakkelijker eten, enz. Wij brengen ouders samen waardoor ze een netwerk kunnen vormen en elkaar kunnen ondersteunen, luisteren naar hun bezorgdheden, bevestigen hen in wat ze wél doen. Af en toe bieden we oplossingen aan of zetten we trajecten op. Sommige ouders zijn gebaat met een infomoment, anderen hebben een traject op maat nodig."

MIEKE, BRUGFIGUUR

.....

"Een vraag die kwetsbare ouders mij soms stellen: 'Hoe komt het dat vele kleuters uit de klas van mijn kind de kleuren al kennen?' Je kunt dan gemakkelijk duiden dat een rijke taal in de opvoeding en in het samenspelen belangrijk is om het geheugen te trainen en woordenschat aan te leren, ook in de eigen taal. Als de thuistaal sterk ontwikkeld is, gebeurt de transfer naar de schooltaal vlugger. Het machteloos gevoel dat ouders soms hebben omdat ze de taal niet kennen, proberen we op die manier om te buigen."

CHRISTA, BRUGFIGUUR

.....

Ouders versterken in de thuis- en schooltaal

Voor anderstalige ouders is taal een thema die hen sterk bezighoudt. Schooltaal en thuistaal zijn even belangrijk en voor veel ouders is het een zoektocht hoe zij hier mee om kunnen gaan.

Wij proberen hen hierin te ondersteunen. Een voorbeeld hiervan zijn de Conversatietafels, een project dat in samenwerking loopt met IN-Gent. Het project biedt ouders oefenkansen Nederlands aan. Ze komen gedurende acht weken samen op school en gaan onder begeleiding van vrijwilligers in gesprek rond bepaalde thema's. We praten over onze school, onze kinderen, ons leven. Het oudercontact, een babbel met de juf aan de schoolpoort, het medisch onderzoek of de briefwisseling op school zijn klassiekers. Maar ook: het pedagogisch project, hoe gezelschapsspelletjes spelen, het vrijetijdsaanbod in de wijk, recepten uitwisselen of een babbel over 'mijn roots' en de buurt.

Ouders vertellen ons dat ze zo de school beter leren kennen en dat het schooljargon duidelijker is. Ze geven ook aan dat ze meer spreekdurf hebben. De groep leert elkaar steeds beter kennen, over de taalgrenzen heen. Voor sommigen is het een opstap naar het regulier aanbod Nederlandse lessen in Gent. Het is ook een ideaal moment om met het team stil te staan bij de schriftelijke en/of mondelinge communicatie op school.

..... "Zowel bij de ouders als mezelf als brugfiguur was er een grote voldoening, net omdat alles heel concreet was. We namen de talenten en ervaringen van ouders mee in de groepsbesprekingen, ze keken in de boekjes die ze elk hadden meegebracht, ze konden hun eigen taal aanbrenge(n), ze leerden een woordje uitspreken en schrijven ... We volgden dit project op door met dezelfde groep ouders allerlei activiteiten te organiseren, zoals een oudercafé of uitstappen. Iedereen zag daar echt het nut van in."

NEZHLYA, BRUGFIGUUR

..... "De school kiest er doelbewust voor om de brugfiguren niet te gebruiken als tolk. Voor oudercontacten of gesprekken wordt de tolkendienst aangesproken. Anders zou de brugfiguur mee in het verhaal terechtkomen en dat zou de vertrouwensband schaden. De brugfiguur treedt wel op om de afspraak te verduidelijken: 'die dag om dat uur voor zo'n gesprek'."

PIETER DIRIX, DIRECTEUR, KIM MUSSCHE, ZORGCÖÖRDINATOR DE TRIANGEL

.....

“Voor ouders die de Nederlandse taal weinig of niet machtig zijn, doet de brugfiguur extra inspanningen. Zo organiseert hij telkens tolken voor oudercontacten en doet hij een beroep op ouders – waaronder ikzelf – om te vertalen bij infomomenten en openklasmomenten.”

MERYEM, OUDER

.....

Ouders versterken in hun relatie tot de school

Vaak zijn ouders onzeker over hun positie ten aanzien van de school, het team, de leerkracht. Dit geldt zeker voor kwetsbare ouders die soms weinig voeling hebben met het onderwijssysteem. Naar formele infomomenten met slides en andere presentaties durven ze niet altijd te komen omwille van het schooljargon of de moeilijke taal. Wij proberen het op een andere manier te doen. Ouders stap voor stap begeleiden in een **actief en informeel proces** van versterking heeft een grotere impact dan wanneer ze passief voorgelicht worden tijdens infosessies. We geven bijvoorbeeld een rondleiding in de school en in de klassen. We tonen dat er in het onderwijs één rode draad aanwezig is doorheen de jaren en laten hen de verschillende domeinen zien. We proberen dat telkens erg concreet en visueel voor te stellen.

..... “Vorig jaar hebben we iets gedaan met Digikriebels. Dat is een project in samenwerking met Leerpunt en Digitaal.Talent@Gent. Digikriebels bestaat uit een reeks van vijf bijeenkomsten waarbij ouders van kleuters op school met computer en tablets aan de slag gaan. Een belangrijke troef is het laagdrempelig karakter: waar nodig worden tolken ingeschakeld en kinderopvang is geen probleem. Ouders komen al wel eens met hun baby of peuter naar de les. Ze geven aan dat zij, naast welkome info over educatief materiaal, elkaar én de school beter leren kennen. Met als gevolg dat ze nu meer op de school betrokken zijn.”

KATIA, BRUGFIGUUR

We proberen ouders te versterken door hen te laten zien dat zij zelf de stap kunnen zetten naar de school of naar een externe organisatie. Soms komen ze met een vraag bij ons en dan gaan we samen naar de leerkracht. Later zetten ze dan zelf de stap. De barrière is dan minder groot om een vraag te stellen. Hun vertrouwen groeit.

We participeren bijvoorbeeld vaak in zorggesprekken om daar de ouders te versterken. Dat doen we door extra vragen te stellen, af en toe iets te herhalen of samen te vatten, door te vragen naar de beleving van de aanwezige ouders of door hen actief te bevragen zodat ze zelf een inbreng hebben. We proberen om de kracht van ouders een plaats te geven in het gesprek, gaan er actief naar op zoek en verwoorden het zelf, indien nodig. Na een zorggesprek gaan we vaak een informeel gesprek aan, zodat de ouders zelf kunnen terugkoppelen wat hen bijgebleven is, hoe ze het gesprek ervaren hebben. Dit zorgt ervoor dat ouders én brugfiguur verder kunnen afstemmen.

Ouders versterken in hun relatie tot de buurt, de stad, de samenleving

Rond iedere school vind je een hele samenleving terug. Kinderen ontwikkelen zich niet enkel op de schoolbanken, gezinnen leven niet op een eiland. Het buurt- en stadsweefsel rond de school en het gezin biedt talrijke kansen. Door de brug te slaan en de buurt in de school binnen te brengen maar ook omgekeerd, de blik van de school op de buurt te richten, creëer je groeikansen. Sommige ouders vinden als vanzelf de weg naar organisaties en diensten, kwetsbare ouders zijn soms niet op de hoogte van alle mogelijkheden. Vele malen gaan we met een groep of met individuele ouders op stap om diensten te leren kennen.

.....

“Zonder brugfiguur zouden we nooit zoveel toeleiding met resultaten hebben voor kwalitatieve vrijetijdsbesteding van kwetsbare kinderen.”

ILSE VAN WAMBEKE, DIENST
BELEIDSPARTICIPATIE STAD GENT

.....

“We trokken ook naar de Stadswinkel om Uitpassen aan te vragen. Vooraf hadden we dan gesproken over vrijetijdsbesteding.”

NAOMI, BRUGFIGUUR

.....

“Voor mij betekent de brugfiguur iemand die een stem geeft aan ouders die minder mondig zijn, en zelf de stem is van de school. Iemand die voor iedereen kansen wil creëren. Zo heeft de brugfiguur ervoor gezorgd dat kansarme ouders toegeleid worden naar e-inclusieprojecten.”

KAREN VOS, DIGITAAL TALENT STAD GENT

.....

“De brugfiguur zorgt ervoor dat de inschrijvingen voor de taalkampen van Roeland vlot verlopen, dat Roma-ouders naar onze infosessies komen en dat we toegang hebben gekregen in scholen.”

TEAM IN-GENT

PROJECT KINDEREN EERST

.....

Leerkrachten en brugfiguren krijgen als vertrouwenspersoon meer en meer vragen rond welzijn. Het beantwoorden van die vragen vergt specifieke kennis en ook tijd. Dat weegt op de kerntaken van leerkrachten én brugfiguren.

Pilootproject

In basisschool De Toverberg zette het OCMW Gent in samenwerking met brugfiguren en Huis van het Kind Gent in 2015 het pilootproject ‘Kinderen Eerst’ op. Een OCMW-medewerker was er tweemaal per week aanwezig om de vragen van ouders te beantwoorden. De brugfiguur zorgt voor de toeleiding en een warme overdracht. Door aanwezig te zijn in de school, is het makkelijker

voor ouders om aan te kloppen en hulp te vragen. De OCMW-medewerker beantwoordt de vragen op basis van de meest actuele info en gaat op zoek naar de rechten waar de gezinnen aanspraak op maken en contacteert de bevoegde diensten.

Uitbreiding schooljaar 2017-2018

Deze aanpak wierp vruchten af. Vooral vragen rond kinderbijslag en andere financiële hulp, medische vragen, woonvragen en het vinden van werk kwamen aan bod. In het schooljaar 2017-2018 wordt een extra OCMW-medewerker voltijds aan het project toegewezen. De bedoeling is om met veertien basisscholen en acht secundaire scholen

een samenwerking uit te bouwen. Bij deze uitbreiding worden ook scholen deeltijds onderwijs en scholen buitengewoon onderwijs betrokken.

Resultaat is onder meer een efficiëntere dienstverlening. Minder dubbel werk, minder hiaten in de hulpverlening en sneller kunnen inspelen op veranderende noden: het draagt allemaal bij tot een gerichtere hulpverlening. De scholen zien dan weer een ‘paddenstoel-effect’ ontstaan. Door met een gezin aan de slag te gaan, valt de drempel voor andere gezinnen weg. Bovenal is het de samenwerking zelf die gesmaakt wordt. Met verschillende partners overleggen en informatie uitwisselen leidt tot snellere en duurzamere oplossingen.

Ouders versterken t.o.v. andere levensdomeinen

Vragen waarmee ouders naar school komen hebben niet altijd te maken met schoolkwesties maar met andere levensdomeinen. Soms merken we dat ouders met vragen zitten die ze niet durven stellen. Dan komen we zelf over de brug. 'Die brieven die jullie thuis krijgen, hoe pakken jullie dat aan? Kennen jullie iemand die jullie helpt bij de administratie?' 'Neen, alles blijft een beetje liggen bij ons...' Dan bekijken we die papieren. Op die manier krijgen we een ingang in het gezin en kunnen we soms gericht doorverwijzen naar het CAW of het wijkgezondheidscentrum.

..... "Op heel wat vlakken versterkt de brugfiguur de werking van de school. Ouders in een precaire situatie komen vaak naar de school met documenten rond huisvesting, belastingen, deurwaarders ... Ouders zijn vaak in paniek als zij deze documenten ontvangen. De brugfiguur kan hen ontvangen, hen duidelijk en juist informeren en verwijzen indien nodig. Op deze manier kan de schoolwerking voor de leerlingen en de leerkrachten doorgaan."

ANNE VEREecken, DIRECTEUR HET KLIMREK

..... "Als ik aan een brugfiguur denk, dan denk ik aan de juiste doorverwijzingen van kansarme gezinnen waarvoor we vanuit Kompanjon vzw een echte meerwaarde kunnen zijn. De brugfiguren kennen het profiel van gezinnen waar we mee werken en zorgen ervoor dat de ouders ons bij hen thuis met open armen ontvangen."

KATELIJNE BÉATSE, KOMPANJON VZW

..... "We hebben meer contact met gezinnen wiens kinderen naar deze basisschool gaan en dat heeft effect. Op deze manier bereiken we de kinderen die de beweging en sportactiviteiten het meest nodig hebben. Voor hen doen we het allemaal en het is superfijn om daarvoor te kunnen samenwerken met de brugfiguren!"

BERT MISPLON, SPORTAROUND VZW

Later zie je dan de effecten. Je krijgt signalen van resultaten. In levensdomeinen waar ouders vroeger vragen over hadden, vinden zij hun weg en helpen zelfs anderen. En zo engageren ze zich langzaam een beetje meer voor de school en breder.

..... "Er is een heel jonge mama bij ons op school. Ze is 23 jaar en heeft 3 kindjes op onze school. Ze kwam heel regelmatig bij mij. We hebben haar ingeschreven voor een cursus Nederlands en ze heeft nu al 2 niveaus afgewerkt. Na veel contacten komt ze bijvoorbeeld tijdens koffiemomenten ook andere mama's helpen voor het invullen van studietoelagen. Ze biedt haar hulp aan bij de anderen. Dat vind ik een heel mooi voorbeeld van hoe je die mama hebt zien groeien en nu veel sterker ziet staan in het leven."

HAVA, BRUGFIGUUR

2 We versterken het team

We bouwen mee aan een laagdrempelige school, opdat ouders de school gewoon kunnen binnenlopen en informele contacten hebben. We willen ouders bewustmaken dat zij ook iets in de pap te brokken hebben bij de opvoeding van hun kinderen op school, dat ze inspraak hebben. Tegelijk willen we aan het team tonen dat ouders betrokken willen zijn. Met de teams staan we stil bij **achtergronden over armoede en kwetsbaarheid**. We delen inzichten over de achtergrond van bepaalde groepen ouders, over de situatie waarin ze zich bevinden, en de mate waarin ook ouders thuis op hun manier betrokken zijn bij de school.

We willen de stem van de ouders in het schoolteam binnenbrengen, vooral wanneer het om kwetsbare ouders gaat. De hoogopgeleide ouders vinden vaak hun weg wel, maar die groep veel minder.

..... “Er zijn bepaalde zaken die zichtbaarder worden door de brugfiguur. Er is nog veel verborgen armoede. Maar de schroom valt een beetje weg. De fierheid is belangrijk. Iedereen kent de maatschappelijke context. Als leerkracht ben je gefocust op het leren. Leren en leven zijn twee zaken die moeten samengaan. De brugfiguur is meer bezig met het leven en neemt daarin de leerkrachten mee.”

ALAIN DE VLAEMINCK, DIRECTEUR INSTITUUT VAN GENT

..... “Ik geef de leerkrachten ook **achtergrond over de thuissituaties**. Het kan soms om een kleinigheid gaan dat niet veel lijkt uit te maken. Maar soms weten de leerkrachten hiermee voldoende om rekening te houden met hoe het kind zich die dag voelt. Die kleine verhalen van grote zorgen meegeven aan de leerkrachten werkt echt versterkend.”

AN, BRUGFIGUUR

Effectieve ouderbetrokkenheid is een werk van lange adem. Het is vaak een hobbelig parcours waarin je moet blijven investeren. Het blijft zoeken naar formules op maat van de ouders die je op dat moment wil bereiken. We vragen hierbij begrip en geduld aan het team. Teams zijn doorgaans vragende partij om samen activiteiten uit te denken, te evalueren en bij te sturen. We focussen ons soms op die leerkrachten die er al open voor staan, die willen investeren in ouderbetrokkenheid. Die zorgen dan voor een **olievlekeffect**. Hun positieve ervaringen werken aanstekelijk voor andere leerkrachten. En zo groeit een team: leerkrachten beginnen steeds meer ouders te vragen om samen dingen te beleven en te ondernemen, op klas- en schoolniveau.

..... “Zonder brugfiguur zouden heel wat activiteiten met de ouders wegvallen. Ze ondersteunt de ouders in de taal en het wel en wee op een school. Ik laat haar de brieven naar de ouders nalezen zodat die voor iedereen leesbaar zijn. Die knowhow is er niet altijd. Ze denkt ook beleidsmatig mee, hoe organiseren we een oudercomité bijvoorbeeld. Er zijn nu twee comités, een ‘light’ overdag en een ‘large’ ’s avonds. We bekijken ook regelmatig de financiële opvolging van de ouders, de afbetalingsplannen. Ze gaat soms ook mee op huisbezoek. Ze is ook volledig betrokken bij het kernteam. Ze bekijkt de zaken vanuit een andere bril.”

ELS DE VILDER, DIRECTEUR FRANÇOIS LAURENT INSTITUUT

..... “We leggen de leerkrachten ook uit dat ouders gevoelig zijn voor kritiek, voor de te grote nadruk op problemen, op wat het kind ‘nog niet kan’. Elke ouder zoekt erkenning, wil gehoord worden. Samen met leerkrachten zoeken we naar manieren om een evenwichtige boodschap op oudercontacten te brengen, waarbij ook ruimte gelaten wordt voor inbreng van ouders. Een echte dialoog is van groot belang om vanuit een vertrouwensrelatie verdere stappen te kunnen zetten in het begeleiden van het kind. Met deze aanpak laat je de ouder voelen dat hij een partner is.”

NATHALIE, BRUGFIGUUR

..... “Sommige leerkrachten vragen ons hoe ze het best een bepaalde ouder benaderen. We geven dan nuttige informatie: ‘Waar vertelt deze ouder graag over? Welke onderwerpen liggen gevoelig? Wat zijn de sterktes en interesses van deze ouder?’ Soms gaan we samen het gesprek aan.”

JULIE, BRUGFIGUUR

..... “Het is zeer boeiend om vanuit een andere bril het schoolteam te versterken en tegelijk een evenwaardige partner van de ouder te zijn. Want als brugfiguur heb je altijd het recht om op pad te gaan en om samen met alle leden van het schoolteam met elk hun achtergrond de blik te verruimen. Om samen met alle personeelsleden onze visietekst uit te dragen. Want iedereen is hier welkom, ouders zijn evenwaardige partners en we geven kwaliteitsvol onderwijs aan alle kinderen. Met hoe meer achtergronden je bent om daar samen over na te denken, hoe sterker je werking is. De brugfiguur slaagt daar net in omdat zij volwaardig lid is van het schoolteam en mee helpt school te maken.”

ANNE VERECKEN, DIRECTEUR HET KLIMREK

We ondersteunen de leerkracht ook bij conflicten of frustraties. Daartoe kunnen we de nodige tijd vrijmaken voor alle betrokkenen. Naast het luisteren kan je uitgebreid informeren en op zoek gaan naar mogelijke en voor de betrokkenen wenselijke stappen naar een oplossing. Ouders en leerkrachten voelen zich gehoord. Je creëert weer ruimte. De samenwerking vlot opnieuw en op die manier kan je het kind weer alle kansen te geven.

3 We versterken de leerlingen

We hebben veel leerlingen die ondersteuning kunnen gebruiken, bijvoorbeeld kinderen die op latere leeftijd naar België komen. Ze beschikken wel over intellectuele capaciteiten maar kunnen niet echt mee omwille van hun persoonlijke geschiedenis of omdat ze een ander onderwijssysteem gewoon zijn. Sommige brugfiguren werken samen met huiswerkbegeleidingsdiensten.

Eén van die versterkende projecten is het tutoerenproject. Vele scholen hebben, vaak via hun brugfiguur, samenwerkingsverbanden uitgebouwd met organisaties en hogescholen om hun leerlingen extra ondersteuning aan huis te geven. Hier zijn diverse doelstellingen aan verbonden, bijvoorbeeld een goede studiehouding aanleren, op een speelse manier schoolse vaardigheden inoefenen, een extra aanbod Nederlands geven, de studiemotivatie verhogen. Ouders worden actief betrokken in het hele proces, zodat zij na het vertrek van de tutor hun kinderen gepast kunnen stimuleren en motiveren. Ook de tutoeren kunnen terugblikken op een interessante ervaring die hun wereld verruimd heeft.

Sommige projecten zetten ook in op het actief verruimen van de leefwereld van de kinderen. Hun tutoeren besteden bijvoorbeeld aandacht aan de vrijetijdsbesteding, maken een culturele uitstap met het hele gezin, gaan naar de bibliotheek. Wij als brugfiguren verzorgen mee de communicatie tussen de betrokken partijen: ouders, leerkracht, leerling, tutor, zorgcoördinator en begeleiding vanuit de hogeschool of organisatie. We zijn vaak het eerste aanspreekpunt, gaan op huisbezoek, introduceren de tutoeren in school en bij de kinderen en het gezin.

Leerlingen versterken vraagt veel samenwerking met de leerkracht. Als brugfiguur zit je dan in het midden, tussen die thuisbegeleiding, het gezin zelf met de leerling en de leerkracht, en je zorgt dat alles goed verloopt.

..... "Zonder brugfiguur konden we nooit het 'wiskundig knutselen' op woensdagnamiddag uitbouwen, dit in twee verschillende scholen. Jaarlijks bekroont de stichting Koningin Paola acht schoolprojecten met de prijs 'School van de hoop', een initiatief om de integratie van kansarme, maatschappelijk kwetsbare jongeren te bevorderen. Ons project ontving die prijs in 2006. Het project werd in de loop van de voorbije jaren steeds verfijnd. Zonder het initiatief en de actieve medewerking van de brugfiguur zou het project 'Van Maat tot Math' en 'MiniMath' nooit van de grond gekomen zijn."

BERNADETTE DE BAERE, MEDEWERKER 'WISKUNDIG KNUTSELEN'

4 We versterken onszelf

We worden als brugfiguren omringd door coördinatoren en coaches. De coaches ondersteunen ons op de werkvloer maar zorgen ook voor reflectie en feedback op ons werk. Ze stellen vragen die prikkelen, complimenteren, enthousiasmeren, helpen. Dat gebeurt bijvoorbeeld in intervisiegroepen en evaluatiegesprekken. Als brugfiguur zit je immers middenin het verhaal, opgeslorpt door emoties en indrukken. Een buitenstaander kan dan een dankbaar klankbord zijn én een kritische vriend. Zo gaan we met de coaches en de collega's samen op zoek naar mogelijke oplossingen, naar wat een eerstvolgende stap kan zijn in een project.

Tijdens het project 'Brugfiguren Intra-Europese Migratie' kregen de IEM-brugfiguren (zie Hoofdstuk 1, p.28), de kans om simultaan een graduaatsopleiding maatschappelijk werk te volgen. De kennis en praktijkhandvaten die we hier aangereikt kregen, waren echt een meerwaarde. Een directeur formuleerde het in de eindevaluatie IEM-brugfiguren als volgt.

..... "In het begin hadden wij een brugfiguur van Turkse origine, maar het probleem was dat die gewoon een ervaringsdeskundige was en niet was opgeleid in het sociaal werk. En dat is toch ook wel écht een vereiste. Ethiek, de manier van handelen. [...] Misschien hebben sommige mensen het ook van nature, maar ik denk dat een opleiding daarin wel heel belangrijk is. Omdat je dan toch wel een aantal tools, mechanismes en een aantal inzichten krijgt waardoor je daar beter mee kan omgaan".³¹

Sommige scholen maakten in het verleden de bewuste keuze om een brugfiguur aan te werven met een diploma maatschappelijk werk. Zo komt er heel wat expertise over welzijn en empowerment, over de sociale kaart, over dienstverlening de school binnen. Tegelijk is het een mooie kans tot zelfontplooiing. Een directeur verklaart zijn keuze.

..... "Xx [regulier brugfiguur] is de eerste brugfiguur bij ons die ook maatschappelijk werker is en dat was eigenlijk wel een bewuste keuze. Om wat kennis van de sociale kaart binnen te brengen. En het is toch een beetje anders kijken en een andere insteek. Dat sterker maken [empowerment]. Het is niet gewoon er zijn en zorgen dat alles oké is. [...] Dat omgaan met welzijn en dat versterken, dat is toch waarom we met xx in zee zijn gegaan."³²

³¹ Eindevaluatie IEM-brugfiguren, p. 97

³² idem

POSITIEF COMMUNICEREN

De brugfiguur als Adviesbureau Communicatie & PR

“Communicatie is belangrijk. De communicatie naar ouders volgt de brugfiguur volledig op. Elke schriftelijke communicatie naar de ouders passeert via haar. Ofwel keurt ze de brieven goed, ofwel verandert ze de brieven. Meestal stelt ze de brieven zelf op maar alle communicatie naar ouders passeert via de brugfiguur. Zij doet niet de verdeling van de brieven, maar zij zorgt ervoor dat de communicatie duidelijk is.”

LIEVE STALPAERT, DIRECTEUR, ELS DOSSCHE,
BELEIDSONDERSTEUNER FREINETSCHOOL MANDALA

Waarom positief communiceren als kernwaarde?

Ons taalgebruik verraaft ons denken. En toegegeven, in het onderwijs hebben we nog te vaak de neiging in probleemtaal te spreken: stoornissen, zorg, achterstand. Er is een andere taal mogelijk, en zelfs nodig. Brugfiguren willen het vertrouwen winnen van schoolteam, ouders, leerlingen en buurt. We willen versterken en verbindend werken. Dat werkt niet goed met probleemtaal. De voorbije jaren gaat er veel aandacht uit naar een waarderende aanpak, zowel binnen onderwijs als daarbuiten: vertrekken vanuit wat mensen kunnen – ook al weten ze het nog niet van zichzelf. Talenten ontdekken en ontwikkelen, stimuleren tot groei, aanmoedigen om moeilijkheden te overwinnen, complimentjes geven, het werkt allemaal zoveel beter. Het gekke is, iedereen beseft dat. Maar de omslag naar meer ‘groene’ taal moet nog gebeuren. Van één ding zijn we overtuigd: eens die krachtgerichte taal in alle communicatie doorsijpelt, werkt het erg besmettelijk. Positief communiceren is een noodzakelijke kernwaarde in het brugfiguur-zijn. Positief communiceren kun je daarom ook niet los zien van verbinden, versterken en vertrouwen opbouwen.

1 Gericht op groei

HET VERHAAL VAN DE APPEL

Een ouder kwam met zijn kind te laat op school en werd aangesproken door een leerkracht die hem wou wijzen op het belang van op tijd komen. Naar aanleiding van dit voorval gebruikte de ouder een beeld. 'Je hebt hier een appel met een rode kant en een groene kant, jij ziet rood, ik zie groen. Ik kwam te laat, maar dat heeft zijn redenen. Ik heb vijf kinderen, één ervan werd deze nacht erg ziek. Oké, ik kwam te laat, maar dit is wat ik zie'. De ouder gaf hiermee aan dat hij zowel de visie van de school begrijpt, maar ook begrip vraagt voor zijn situatie.

Deze ouder wilde eigenlijk zeggen, 'het gaat er mij niet om dat ik gelijk heb, of dat jullie gelijk hebben. Ik weet dat dat belangrijk is, op tijd komen'. Hij wilde vooral benadrukken dat ook hij een verhaal heeft en dat hij daar respect voor vraagt. 'Ik weet dat het misschien niet goed te keuren is, maar ik wil wel laten weten waarom het nu zo gelopen is'. Misschien is het onze rol als brugfiguur vooral de positieve intenties van de ouders aan te kaarten, in het daglicht te stellen.

NATHALIE, BRUGFIGUUR

Kunnen we 'anders' naar kwetsbare gezinnen en leerlingen leren kijken dan in termen van problemen en achterstand? Wij denken van wel. We spreken graag vooral over 'uitdagingen en krachten', over wat ouders en leerkrachten gemeenschappelijk hebben, over wat de leer- of onderwijsbehoefte zijn bij de kinderen. We proberen het vertrouwen van ouders te winnen door te investeren in schoolpoortcontacten, koffie- en openklasmomenten, door te investeren in positief contact. Daar hoort een positieve en **waarderende benadering** bij. Dan kun je veel bereiken met ouders. Positief communiceren begint al met het zeggen van een goedemorgen, elke ochtend aan de schoolpoort.

De basis van elke goede communicatie is het respect voor andere meningen en het opschorten van het eigen oordeel. Denk niet te snel, 'ik weet het wel' of: 'die zijn niet betrokken'. Vergeet even het woordje 'maar': 'hij is wel goed bezig, *maar...*' Een goede communicatie nodigt uit tot actie en vertrekt dus van wat er reeds aanwezig is dat als kracht kan dienen om de uitdagingen aan te pakken. Alles wat je aandacht geeft, groeit.

In sommige scholen zijn wij dan ook expliciet de 'communicatieverantwoordelijke': brieven naar ouders passeren eerst langs ons zodat we nog suggesties inzake toegankelijkheid kunnen meegeven, we organiseren oudercontacten of we zijn er actief bij betrokken ...

..... "De brugfiguur in Het Klimrek organiseert de oudercontacten, maakt een planning, communiceert per brief en mondeling de afspraak met de ouders, verduidelijkt het belang, herhaalt de boodschap, weet welke taal de ouders spreken en boekt de juiste tolken. Resultaat van deze taak is dat er 100% aanwezigheid is op de oudercontacten! Zonder brugfiguur valt deze ondersteuning en dit resultaat weg. De brugfiguur zorgt voor de randvoorwaarden die nodig zijn om tot een positieve communicatie te komen."

ANNE VEREECKEN, DIRECTEUR HET KLIMREK

Eigenaarschap

Het helpt ook als je het verwoorden aan de ouder of de leerkracht zelf overlaat. Door de juiste vragen te stellen kun je hen stimuleren om zelf een antwoord, een suggestie of een oplossing aan te reiken. Zo hebben ze het gesprek en de uitkomst ervan in eigen handen, en dat werkt wel. Zeker bij ouders is dit een zinvolle oefening. Op die manier versterken we hen in hun eigen kracht. We doen dat door bijvoorbeeld terug te koppelen naar 'thuis': merken jullie dat ook thuis? Hoe zie jij dat als ouder? ... Als brugfiguur neem je dan een meer ondersteunende rol aan. Vragen naar de beleving bij de ouder is belangrijk en geeft ademruimte. Zo komt er een tweerichtingscommunicatie op gang.

Moeite doen voor de thuistaal

Het helpt de communicatie goed vooruit als de ouder niet wordt afgewezen omwille van een andere thuistaal. Wij als brugfiguren zijn getraind in het 'met handen en voeten' uitleggen indien nodig. Of je nu een dialect praat, Turks, Frans of Arabisch, dat maakt niet uit, als we allebei maar moeite doen om elkaar goed te verstaan. We stimuleren daarom ook scholen om die thuistaal – en breder de thuiscultuur – een plaats te geven op school.

..... "Bij mij op school heeft thuistaal echt een plek. Je eigen taal is iets om fier op te zijn. Dit hangt ook uit in de school. Als brugfiguur zorg ik er bijvoorbeeld voor dat ouders uitgenodigd worden om in hun eigen taal voor te lezen, hebben we een kookboekje in verschillende talen gemaakt, ... Op de thuistaaldag voorzie ik iets speciaals. Zo zijn we al met een 10-tal ouders naar de thuistaalconferentie geweest."

AN, BRUGFIGUUR

2 Professioneel communiceren

Emotie

Gezien de loyaliteit voor de kinderen reageren ouders vaak emotioneel. Dat heeft enerzijds te maken met de eigen ongerustheid of bezorgdheid en anderzijds met het feit dat kinderen ‘uit handen geven’ nooit makkelijk is, zeker niet bij het begin van hun schoolloopbaan. Sommige ouders hebben zelf negatieve schoolervaringen of wantrouwen om de een of andere reden de school als instelling. Zeker in dit soort situaties kunnen wij een bemiddelende en aanmoedigende rol spelen.

..... “De brugfiguur heeft een neutraliteit en laagdrempeligheid. De school heeft voor veel ouders een dubbele connotatie. Enerzijds is het een fantastische leerplek, anderzijds verloopt niet altijd alles even eenvoudig. Als ouders naar het secretariaat moeten komen, dan is het vaak voor onduidelijkheden of facturen. Als de zorgcoördinator hen wil spreken, zijn het niet altijd makkelijke gesprekken en als ze bij de directeur moeten, dan zal het ook wel ernstig zijn. De brugfiguur wordt door zijn neutraliteit gemakkelijker aangesproken door de ouders.”

PIETER DIRIX, DIRECTEUR, KIM MUSSCHE, ZORGCÖÖRDINATOR DE TRIANGEL

We vinden het belangrijk om mee te geven dat emoties normaal zijn, zeker wanneer er een moeilijk gesprek gaande is met een leerkracht over het kind. Dat de ouders de argumentatie van de leerkracht niet direct willen volgen, heeft minder te maken met het feit dat ze hem of haar niet willen geloven, dan wel dat ze loyaal blijven aan hun kind. Het heeft geen enkele zin, ook al is het erg verleidelijk, om dan zelf als leerkracht de argumentatie steeds te herhalen, zelf emotioneel te worden. Iemand die vol emotie zit, kan niet goed luisteren, laat staan leren.

Professioneel communiceren wil zeggen dat je uit die potentiële vicieuze cirkel moet blijven. Daarom worden we soms ingezet om te bemiddelen, om zo afstand te houden. Daarom ook is onze neutraliteit zo belangrijk: zowel de leerkrachten als de ouders moeten weten dat wij niet het ene belang boven het andere plaatsen. **Oplossingsgericht** handelen en communiceren is geen makkelijke opdracht, maar wel een noodzakelijke.

Minder leuke boodschappen

Wanneer er al een vertrouwensband is gesmeed, worden ook moeilijkere boodschappen makkelijker overgebracht. We vinden duidelijke en eerlijke boodschappen belangrijk, vanuit een **respectvolle en empathische basishouding**.

..... “Positieve communicatie is niet altijd even eenvoudig. Als een kind telkens te laat in de les komt, kan dat voor een leerkracht frustrerend werken. Een brugfiguur kan op pad gaan om te achterhalen wat de oorzaak is en dat aan de het schoolteam communiceren, én het belang van op tijd komen communiceren aan de ouders.”

PIETER DIRIX, DIRECTEUR, KIM MUSSCHE, ZORGCÖÖRDINATOR DE TRIANGEL

Een voorbeeld van moeilijke boodschappen zijn sommige doorverwijzingen naar het middelbaar onderwijs. Soms moet de school de ouders adviezen geven die onaangenaam overkomen, zoals de overstap naar de B-stroom. We begrijpen de emoties en de bezorgdheid van de ouders wel: zij zitten met de zorg voor het kind, ze verlaten de veilige omgeving van de basisschool. We proberen dan samen met de leerkracht in functie van de zorg voor het kind te spreken. Soms nemen we de ouders en de leerling mee naar de nieuwe school. Zo tonen we dat we ons betrokken blijven voelen. Tegelijk is het belangrijk dat we een eerlijke boodschap geven.

En soms, dat moeten we toegeven, gaan we ook zelf in de fout, gaan we zelf te ver in de communicatie: 'Je bent nu eens altijd te laat!' Dat komt zwaar over op een ouder, waardoor de communicatie stopt. Dan is het zaak om je excuses aan te bieden, even te kaderen dat 'altijd' eigenlijk 'meestal' moet zijn, dat je je irritatie ongepast hebt geuit. Ouders waarderen dat.

Er wordt niet altijd positief over bepaalde gezinnen gesproken. Wij proberen het beeld over ouders te verruimen en te nuanceren. Het is onze rol om bepaalde percepties en eerder negatief taalgebruik bij te stellen. Dit is geen gemakkelijke opdracht, je wil tenslotte ook collegiaal blijven. Maar het is één van onze kerntaken: school- en thuiscontext dichter bij elkaar brengen.

GROENE TAAL

Taal is bij uitstek een communicatiemiddel en met taal bouwen we voortdurend 'verhalen' die we met anderen delen. Het maakt dus nogal wat uit met welke woorden we deze werkelijkheid beschrijven:

- Een probleemgerichte taal ('rode' taal): met woorden als moeilijk, frustrerend, negatief, falen, kansloos, probleemleerling, probleemouder, achterstand, 'nog niet', 'ja, maar' ...
- Een kansgerichte, positief-constructieve taal (waarderende of 'groene' taal): met woorden als mogelijkheden, hoop, vertrouwen, succes, uitdaging, kansen, groei, oplossingen, ondanks ...

Richt je niet op wat ontbreekt of niet goed is, maar focus je op wat je wil laten groeien en waar je meer van wil en richt dus niet al je

aandacht op wat ontbreekt of niet goed is. (...)

Door te focussen op wat de mensen doen als ze op hun best zijn, komt er een pak energie, (zelf)vertrouwen en engagement vrij voor oplossingsgerichte verandering. Die energie maak je door een weloverwogen gebruik van kansgerichte taal: woorden, precieze vragen, gecombineerd met een authentiek non-verbale communicatie. Gericht op de positieve toekomst die je samen wil creëren. Een toekomst waar je dus samen in gelooft.

Samenwerken in dialoog betekent dat je oefent in de waarderende vragen, in de waarderende dialoog. In zo'n dialoog

- staat de tweezijdigheid van het gesprek centraal; niet "ik zeg hoe het moet", maar we bespreken samen hoe het het beste kan,
- staan we niet tegenover elkaar – geen

wij-zij – maar naast elkaar, wij komen er samen uit,

- leggen we echt contact, zijn we geïnteresseerd in wat de ander te vertellen heeft,
- luisteren we naar elkaar,
- gaan we uit van vertrouwen,
- trekken we samen op,
- herkennen en erkennen we elkaars deskundigheid en autonomie.

De magie is even simpel als effectief: 'het probleem' en 'de moeilijkheid' worden van bij de aanvang omgetoverd tot 'opportunities', 'uitdagingen' en 'leerkansen'.

Uit: "Windkracht 4. pIEO. Rijke verhalen voor een duurzame Schoolontwikkeling". Publicatie n.a.v. het pIEO-coachingsproject, Koning Boudewijnstichting, 2015, p. 11 e.v.

- “Je bent deel van het team, je hebt het team nodig om zaken te kunnen realiseren. Ik denk dus dat we moeten proberen om positief te blijven kijken. Ook al zijn er wel momenten dat je je eenzaam voelt of dat je je team tegen hebt bij bepaalde voorstellen.”

SIGRID, BRUGFIGUUR

- “De brugfiguur communiceert altijd positief over de ouders, zij kent hun context goed, zij kent de kansarmoede waar zij mee te maken hebben, de multiculturaliteit. Zij probeert altijd vanuit die context te denken. Als wij als team daarin zouden ontsporen, zal zij toch proberen om terug de positieve draad weer op te nemen en vanuit de ouder te denken. Zij erkent ook dat er soms nood kan zijn aan ventilatie rond ouderbetrokkenheid.”

**LIEVE STALPAERT, DIRECTEUR, ELS DOSSCHE, BELEIDSONDERSTEUNER
FREINETSCHOOL MANDALA**

.....

“Aanvaringen, problemen of negatieve situaties proberen we om te buigen naar iets positiefs. Dat is de kunst. De uitdaging: de plooien gladstrijken om zo de verschillende partijen terug te doen communiceren, liefst ook op een fijne manier. Maar dat heeft tijd nodig.”

SEMRA, BRUGFIGUUR

.....

Bruggen slaan –
Perspectief, werking
en uitdagingen
een vak apart

Brugfiguren bouwen bruggen, dat is een open deur. Maar als je denkt dat dat een simpel beroep is, ben je eraan voor de moeite. De job is erg veelzijdig, en vraagt om een combinatie van diverse vaardigheden en competenties. Dit hoofdstuk is zeker interessant voor wie erg nieuwsgierig is naar het hoe en waarom van de brugfiguur – meer bepaald die overheid of beleidsmens die zelf overweegt een brugfigurenproject op te zetten. In het eerste deel van dit hoofdstuk spit Kris De Visscher, vzw Dēmos, dit verder uit. Hij gaat na waarom dit soort bruggenbouwers worden ingezet – en waarom dit een goed idee is. In het tweede deel beantwoorden de coördinatoren en coaches van het Gentse project alle mogelijke praktische en organisatorische vragen. In het derde deel verlaten ze dit wat beschrijvende pad en lijsten ze op wat de uitdagingen voor de toekomst zijn.

BRUGFIGUREN IN PERSPECTIEF

Kris De Visscher – Dēmos vzw

Kris De Visscher studeerde Pedagogische Wetenschappen aan de Katholieke Universiteit Leuven. Sinds 2011 werk hij voor Dēmos als stafmedewerker personen met een beperking en jeugd.

De Gentse brugfiguren kunnen we situeren in een bredere evolutie om via ‘bemiddelaars’ en ‘bruggenbouwers’ verbinding te leggen tussen maatschappelijke instellingen en de mensen die er moeilijk toegang tot vinden, zoals mensen in armoede, mensen met een handicap, mensen met migratieachtergrond. Dēmos onderzoekt en ondersteunt deze ontwikkeling binnen jeugdwerk, cultuur en sport.³³ Maar we volgen ook de evoluties binnen integratie en inburgering en binnen welzijn. Onder de noemer van ‘bruggen bouwen’ ontplooiën zich zeer diverse praktijken. Zowel professionelen als vrijwilligers nemen deze rol op. De ene doet dit als

hoofdjob, voor de andere is het een deeltaak. Soms is het opzet formeel en doelbewust, dan weer gebeurt het spontaan en onder de radar. De ene focust op volwassenen, anderen richten zich op jonge kinderen en hun gezin, nog anderen werken met jongeren die ze op straat aantreffen. In dit hoofdstuk schetsen we een beeld van deze brede ontwikkeling. We gaan na waarom bruggenbouwers worden ingezet, welke types van bruggenbouwers we kunnen onderscheiden, welke taken ze opnemen en welke kenmerken en competenties ze delen. Ten slotte staan we stil bij de (werk)context die bruggenbouwers nodig hebben om hun rol optimaal te vervullen.

³³ Schouppe, L., De Visscher K., Van de Walle, I. (2014) Verbinding in de vrije tijd. Netwerken tussen jeugdwerk en gezinnen in armoede. Brussel: Agenschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassen.

1 Kiezen voor verbinding

Veel organisaties en diensten zijn er in principe voor de hele bevolking. Toch merken de inrichters dat ze systematisch bepaalde groepen niet of erg moeilijk bereiken. En dat wringt. De meeste diensten en organisaties richten dan in eerste instantie de blik naar binnen. Ze nemen maatregelen om hun aanbod of hun dienstverlening laagdrempeliger te maken: ze treffen financiële regelingen, ze organiseren vorming voor de medewerkers, ze passen hun communicatie aan, enz. Hoe nuttig en welkom deze maatregelen ook zijn, ze leiden niet altijd tot het gewenste resultaat. De beoogde doelgroep wordt nog steeds onvoldoende bereikt, ondanks alle inspanningen. Sommige inrichters blijven dan met een kater achter. De term 'diversiteitsmoeheid' valt al eens. Maar ook bestuurders of mandatarissen zetten programma's stop als de investering onvoldoende resultaat oplevert.

Anderen zetten door, zich scherper bewust van complexiteit van deze materie. Want ondanks alle goede bedoelingen blijven diepgaande en structurele verschillen in levensomstandigheden leiden tot ervaringen van sociale ongelijkheid, uitsluiting en discriminatie. Deze ervaringen creëren een kloof die mensen op eigen kracht niet kunnen overbruggen. Mensen leven in verschillende netwerken die elkaar moeilijk raken. De informatie die circuleert binnen het ene netwerk, bereikt andere netwerken niet. Verschillende levensomstandigheden leiden ook tot fundamenteel andere ervaringen en die kleuren de bril waarmee mensen naar de werkelijkheid kijken. Verschillende referentiekaders leiden tot misverstanden en onbegrip die op hun beurt voeding geven aan een wederzijds wantrouwen en de gangbare vooroordelen versterken. Enkel door buiten de eigen werking te treden en de stap naar de doelgroep te zetten, kunnen diensten en organisaties die kloof helpen dichten.

Zo groeit het besef dat werken aan laagdrempeligheid een evenwichtsoefening is tussen interne processen en processen naar externen. Zonder interne processen loop je het risico dat je organisatie niet klaar is om een meer divers publiek te verwelkomen, met misschien negatieve gevolgen voor je eigen werking en voor de mensen die je wil bereiken. Zonder processen naar externen loop je het risico dat interne maatregelen de doelgroep niet bereiken. Of dat je niet het nodige vertrouwen geniet om hen over de streep te trekken. Ook bestaat de kans dat je niet voldoende maatregelen neemt of niet de juiste. En je loopt het risico dat je je onvoldoende bewust wordt van de blinde vlekken in je organisatie.

Organisaties en diensten leggen daarom niet enkel verbinding met individuen, maar ook met partnerorganisaties en aanverwante diensten. Het inzicht groeit dat een dergelijke complexe problematiek beter te tackelen valt door netwerken te vormen, afstemming te zoeken en samen te werken. Want ook andere organisaties en diensten worden geconfronteerd met dezelfde complexe problemen die hun bevoegdheid en draagkracht overstijgen en die ze met louter interne maatregelen of processen niet de baas kunnen. Veel abstracte maatschappelijke thema's zoals armoede en (super)diversiteit laten zich het eerst concreet voelen in heel alledaagse, lokale contexten (lege brooddoos, onbetaalde schoolrekeningen, racistische uitspraken op de speelplaats, het offerfeest op 1 september,...). Tegelijk zijn er ook veel positieve krachten werkzaam in de samenleving die hun steentje willen bijdragen (overheden, organisaties, instellingen maar ook individuele burgers of zelforganisaties). Zij voelen zich soms ook machteloos, werken naast of soms tegen elkaar, ontmoeten elkaar niet omwille van verkokering, netwerken die elkaar niet raken ... Vanuit die nood aan netwerkvorming en samenwerking wordt ingezet op brugfiguren om allianties te smeden.

De keuze voor bruggen bouwen vertrekt echter niet altijd vanuit een bepaald aanbod of dienstverlening. Een oprechte interesse, een betrokkenheid en/of of een zorg voor mensen die uit de boot vallen kan evenzeer de aanleiding vormen. Niet de toeleiding of de verbinding met het bestaande aanbod staat dan centraal, maar eerder de vraag: wat kunnen we voor hen betekenen? Hoe kunnen we hen ondersteunen? We vinden deze benadering terug bij outreachend werken, vindplaatsgericht werken, jeugdopbouwwerk, straathoekwerk ... Hier gaan bruggenbouwers vaker over tot het oprichten van bottom-upinitiatieven met een sterk (mede)eigenaarschap en zelforganisatie van de doelgroep zelf. Deze specifieke initiatieven voor (en door) mensen in een kwetsbare positie blijven duidelijk hun waarde behouden, naast het inclusief werken en de toeleiding naar het bestaande aanbod.

Deze verschillende doeloriëntaties kunnen in de praktijk door elkaar lopen, maar ze kunnen er ook toe leiden dat bruggenbouwers een andere positie innemen. In navolging van het Projectteam Brugfiguren van het Agentschap Integratie en Inburgering (2015)³⁴ onderscheiden we 3 types van bruggenbouwers.

³⁴ Projectteam brugfiguren (2015b). Generieke competenties voor brugfiguren die werken in een integratie- en inburgeringscontext. Brussel: Agentschap Integratie en Inburgering.

2 Types van bruggenbouwers

De neutrale makelaar

Een eerste type van brugfiguur staat buiten de directe relatie tussen aanbieder/dienst en gebruiker. Vanuit een aparte dienst of een organisatie bemiddelt de brugfiguur tussen vraag en aanbod. De brugfiguur helpt de gebruiker om z'n vragen te verduidelijken en onder woorden te brengen, zoekt (mee) naar een passend aanbod, legt de eerste contacten, bereidt de weg voor de gebruiker en begeleidt hem/haar in de eerste stappen naar de participatie aan het aanbod.

De bruggenbouwer van/naar

Deze bruggenbouwers staan midden in de relatie tussen gebruiker en voorziening. De brugfiguur is niet onpartijdig. Hij/zij plaatst zich duidelijk aan de kant van de voorziening of de gebruiker, zonder de belangen van de andere partij uit het oog te verliezen. De brugfiguur mag immers niet samenvallen met de belangen van één partij en kan dus niet de rol van bijvoorbeeld advocaat of belangenbehartiger opnemen. De brugfiguur blijft voldoende betrouwbaar voor de gebruiker en voor de aanbieder, maar het is wel duidelijk vanuit wiens perspectief zij vertrekt.

Externe bemiddelaar

Externe bemiddelaars worden vaak ingeschakeld in situaties van spanning of conflict. Afhankelijk van de situatie kunnen ze meerdere posities innemen. Zij moet zich meerzijdig partijdig kunnen opstellen tussen de verschillende partijen. De brugfiguur kan elke mogelijke positie tussen gebruiker en aanbieder innemen, afhankelijk van de situatie en de context. Het doel is steeds om beide partijen dichterbij elkaar te brengen en terug een gemeenschappelijk doel te vinden.

De publicatie van het Agentschap Integratie en Inburgering verfijnt vervolgens het takenpakket naargelang het type van bruggenbouwer. In het korte bestek van dit artikel kunnen we deze nuancering niet meenemen. We beschrijven de taken die bruggenbouwers opnemen in een meer algemene zin. Voor een meer gespecificeerde taakin-vulling verwijzen we naar bovenvermelde publicatie.

3 Wat doen bruggenbouwers?

Alles begint natuurlijk met het veelvuldig contacten leggen: met jongeren en/of gezinnen, met de inrichters van het aanbod en andere partnerorganisaties. Via veelvuldige formele maar vooral informele contacten bouwen de brugfiguren een vertrouwensrelatie op en worden ze een betrouwbare partner voor alle betrokken partijen.

Brugfiguren investeren veel in het informeren van alle betrokken partijen over het aanbod maar ook over de visie en de beleving van alle betrokkenen. Ze doen dit op afgebakende momenten, maar belangrijk is dat ze ook rechtstreeks en informeel aanspreekbaar blijven. Vanuit deze rol kunnen ze drempels in kaart brengen, lacunes detecteren en individuele trajecten opstarten.

Natuurlijk is het de bedoeling om de verbinding met een aanbod tot stand te brengen of te versterken. Dat kan gaan om het toeleiden naar het bestaande aanbod of om *outreach*: een bestaand aanbod naar de gebruiker brengen. Maar bruggenbouwers kunnen ook bottom-up nieuw aanbod creëren samen met de gebruikers of ontmoeting opzetten tussen een bepaalde groepen en andere groepen, buurtbewoners, voorzieningen ...

Veel bruggenbouwers zien hun rol als een opstap naar meer rechtstreekse communicatie tussen aanbieders en gebruikers en naar een sterkere participatie van de gebruiker in het tot stand komen van het aanbod. Ook investeren bruggenbouwers in het opzetten van samenwerkingsverbanden en partnernetwerken die op termijn onafhankelijk van hen kunnen functioneren.

Ten slotte nemen bruggenbouwers een signaalfunctie op naar het lokaal beleid of naar het bestuur van de organisatie. Ze kaarten hardnekkige drempels en lacunes aan en doen concrete voorstellen om deze weg te werken. Brugfiguren bevinden zich tussen leefwereld en systeem. Ze beheersen bijvoorbeeld de codes van 'de straat' en de codes van het 'georganiseerde aanbod'. Ze kunnen boodschappen en gedrag decoderen en een stem geven aan wie minder of niet wordt gehoord. Of ze proberen de besluitvorming te beïnvloeden zodat ook het perspectief van mensen in de marge wordt meegenomen.

Om al deze taken te combineren worden deze medewerkers wel eens als een superman/-vrouw bestempeld. Verschillende onderzoeken hebben geprobeerd om de competenties en de profielen van brugfiguren in kaart te brengen.

4 Kenmerken en competenties

Het Projectteam brugfiguren van het Agentschap Integratie en Inburgering kwam in 2015 tot generieke competenties voor brugfiguren, werkzaam in de integratie- en inburgeringscontext. Zij onderscheiden vijf kerncompetenties: (1) effectieve communicatie mogelijk maken, (2) verschil mogelijk maken, (3) omgaan met meerdere belanghebbenden, (4) klant- en contextgericht handelen en (5) zich handhaven in een complexe werkomgeving. Daarnaast omschrijven ze ook zes organisatorische competenties: (1) zelfstandig werken, (2) organiseren, (3) resultaatgericht werken, (4) samenwerken, (5) zich professioneel ontwikkelen en (6) beroepsethisch handelen.

In hun benadering lijkt het Agentschap Integratie en Inburgering de brugfiguren vooral een communicatieve rol toe te dichten. De voornaamste opdracht van brugfiguren bestaat er voor hen in verschillen zo te benaderen dat vlotte doorstroming van informatie en een wederzijds begrip mogelijk worden. De brugfiguren nemen ook een weldoordachte en doelbewuste positie in, rekening houdend met de verschillende belangen en de soms complexe werkcontext. Dit vereist zelfbeheersing en het bewaken van de eigen grenzen.

In 2007 stelden onderzoekers van het Hoger Instituut voor de Arbeid (HIVA) in opdracht van de Pedagogische Begeleidingsdienst Stad Gent een beroepsprofiel op voor brugfiguren in het basisonderwijs.³⁵ Het beroepsprofiel vertoont een aantal overeenkomsten met bovenstaand competentieprofiel: communicatieve vaardigheden, kunnen bemiddelen, rekening houden met de context en zich daarin een positie kunnen verwerven. Toch zijn er ook duidelijke verschillen. Zo nemen sociale en relationele vaardigheden eerder de centrale plaats in bij de brugfiguren in het basisonderwijs. Ook initiatief nemen en zichtbaar enthousiast zijn komen bij de brugfiguren in het basisonderwijs meer op de voorgrond. Hun focus lijkt meer te liggen op het intermenselijk contact en de interpersoonlijke verbinding. Hun persoonlijke drive en engagement komen meer op de voorgrond, al blijft de rol en taak wel nog vrij afgebakend.

Een derde interessante bron in deze context is een Nederlands onderzoek uit 2012 naar *best persons*³⁶. In vijf ‘achterstandswijken’ volgden de onderzoekers in totaal 50 mensen die in de wijk het verschil maken. Naar analogie met de term ‘best practice’ werden ze ‘best persons’ genoemd. In een artikel op [socialevraagstukken.nl](https://www.socialevraagstukken.nl) vat onderzoeker Ton van der Pennen (2012) samen wat deze medewerkers anders maakt dan ‘doorsnee’ medewerkers.³⁷

- Een opvallende dadendrang en ondernemingszin en een focus op concrete resultaten. *“Die gedrevenheid komt deels uit vroegere ervaringen: wat ze van huis uit mee kregen of wat ze tijdens hun werkende leven hebben meegeemaakt. Vanuit hun eigen biografie (her)kennen sommigen de marginale positie van de mensen voor wie zij zich inzetten. Daarin vinden zij hun drive. Het levert hen veel kracht om te vechten tegen alles wat niet deugt.”*

³⁵ Op den Kamp, H., Van Gyes, G. & Desmedt, E. (2007). *Beroepsprofiel Brugfiguur in het Basisonderwijs*. Leuven: Katholieke Universiteit Leuven. Hoger instituut voor de arbeid.

³⁶ van den Brink, G.; van Hulst, M.; de Graaf, L. & van der Pennen, T. (2012). *Best persons en hun betekenis voor de Nederlandse achterstandswijk*. Den Haag: Boom Lemma.

³⁷ Van der Pennen, T. (2012). *Best persons maken het verschil in probleemwijken*. Geraadpleegd op 28/08/2017 op <https://www.socialevraagstukken.nl/best-persons-maken-het-verschil-in-probleemwijken/>

- Een sterke persoonlijke betrokkenheid en verbondenheid. *“Betrokkenheid betekent voor hen een langdurig engagement aangaan, regelmatig z’n gezicht laten zien en belangstelling opbrengen.”*
- Een eigenzinnige omgang met regels. *“Ze doen niet wat eigenlijk op grond van hun functie van hen zou mogen worden verwacht. Best persons zijn weliswaar gehouden aan bureaucratische regels en procedures, geven daar ook reken-schap van, maar op gezette tijden gaan ze om deze regels heen.”*
- Verbinden voorbij scheidingslijnen. *“Verbinden heeft voor hen in de eerste plaats te maken met het slechten van de barrières tussen professionele kaders. Ze willen samenwerken over bestaande grenzen en domeinen heen. Vanwege gevoeligheden die soms spelen, houden velen de sfeer tussen de onderlinge relaties goed in het oog. Best persons leggen verbindingen tussen de systeem- en leefwereld... Ze zijn vaak ‘meertalig’, letterlijk, maar ook in de zin dat ze de ‘taal van het stadhuis’ en ‘de taal van de straat’ beheersen. Zo kunnen ze denkbepelden en ervaringen uit de ene wereld vertalen naar de andere.”*

Brugfiguren kunnen we dus situeren op een continuüm. Van een eerder afstandelijke, afgebakende en communicatie-technische invulling tot een sterk betrokken, bevlogen en creatieve invulling van de functie. De waarden-gedreven benadering van de Gentse brugfiguren, zoals deze in hoofdstuk 2 wordt beschreven, lijkt eerder aan te sluiten bij deze laatste invulling. Vanuit deze drive kunnen mensen daadwerkelijk het verschil maken, maar ze kunnen ook moedeloos raken. Juist de mensen die tot het uiterste willen gaan, lopen het risico dat ze opbranden, stelden de onderzoekers vast. Net daarom hebben bruggenbouwers een grote nood aan een goede (werk)context.

5 Een goede (werk) context voor bruggenbouwers

Zowel het HIVA-onderzoek uit 2007 als het Projectteam brugfiguren van het Agentschap Integratie en Inburgering³⁸ schetsen verschillende randvoorwaarden voor het optimaal inzetten van brugfiguren. Aangevuld met onze eigen bevindingen en ervaringen, komen we tot deze ophijsting.

Tijd, continuïteit en stabiliteit

Contacten leggen met en het vertrouwen winnen van mensen in een kwetsbare positie vergt tijd en continuïteit. Daarom is een langdurige en duurzame werking onontbeerlijk. Zonder een duurzame werking verdwijnt samen met de brugfiguur de zorgvuldig opgebouwde expertise. Voor de doelgroep verliest de organisatie zo ook z'n vertrouwd gezicht. Tenslotte is het ook voor de brugfiguur zelf niet optimaal als zij zich voortdurend zorgen moet maken over haar job. Wie professionals wil inschakelen als bruggenbouwers voorziet dus best een correct loon en structurele job met een blijvende financiering, liefst binnen de reguliere werkmiddelen van de organisatie. Wie met vrijwilligers werkt, voorziet in een doordacht en stevig uitgebouwd vrijwilligersbeleid. Wil je ook mensen in een kwetsbare positie inschakelen als vrijwilliger, dan bieden verschillende publicaties je een houvast.³⁹

Begrip, vertrouwen en flexibiliteit

Wat bruggenbouwers doen, lijkt voor een buitenstaander soms weinig functioneel. Aanwezig zijn, contacten leggen, koffie drinken, rondhangen, over koetjes en kalfjes praten, luisteren ... Dat is natuurlijk slechts het topje van de ijsberg. Vaak wordt onderschat hoe alert en subtiel brugfiguren tijdens die momenten te werk gaan. Hoe kleine, ogenschijnlijk onbeduidende opmerkingen een aanknopingspunt vormen voor een volgende stap in het creëren van verbinding. Kwantificeerbare resultaten en zichtbare successen zijn doorgaans – zeker in het begin – niet aan de orde. Brugfiguren werken tenslotte ook op plaatsen en tijdstippen buiten de 'normale' werkcontext. Dit alles vergt dan ook nood aan begrip, vertrouwen en flexibiliteit van de leidinggevende(n) en de bestuurders van de organisatie of de dienst. Bruggenbouwers werken vaak discreet en in de luwte. Maar indien nodig is het belangrijk dat de organisatie de waarde en de verdiensten van de brugfiguur expliciet in de verf zet.

Duidelijkheid over mandaat, takenpakket en plaats in de organisatie

Vanuit hun gedrevenheid en betrokkenheid kunnen brugfiguren soms teveel taken opnemen. Contacten met mensen in een kwetsbare positie kunnen overweldigend zijn. Om al die noden te lenigen, worden grenzen soms makkelijk overschreden. Maar ook omgekeerd kunnen bruggenbouwers overladen worden met onrealistische verwachtingen, zowel intern als extern. Een helder en realistisch takenpakket helpt dit voorkomen, al is het wel belangrijk dat dit geen strak kader wordt. Ook een deontologische code is welkom, zowel voor professionals als vrijwilligers, als een gezamenlijk kader: op welke vragen gaan we in, welke verwijzen we door, wat moeten we melden, wat niet ...

³⁸ Projectteam brugfiguren (2015a). *10 praktische aanbevelingen voor werkgevers van brugfiguren*. Brussel: Agentschap Integratie en Inburgering.

³⁹ Haesendonckx, C. & Milh, V. (s.d.) *Begeleiden van vrijwilligers in kwetsbare posities. Een interactieve pdf*. Antwerpen: Samenlevingsopbouw Antwerpen en Atlas, integratie & inburgering Antwerpen. Mathijssen, C. e.a. (2009). *Vrijwillig werkt. Aan de slag met vrijwilligers uit kansengroepen*. Antwerpen: Samenlevingsopbouw Antwerpen.

Ook schep je best duidelijkheid over de plaats van de brugfiguur in de organisatie en het team. Zorg ervoor dat de plaats in het organogram van meet af aan duidelijk is. Met wie werkt de brugfiguur samen? Wie is de direct leidinggevende? Bij wie kan de brugfiguur terecht voor coaching? Bereid met de overige medewerkers de samenwerking met de brugfiguur grondig voor en bepaal vooraf de plaats en de rol van de brugfiguur in bestaande overlegorganen en structuren. Ook al bekleedt de brugfiguur een nieuwe en soms wat aparte functie in een team, toch vormt een brugfiguur een volwaardig lid. Waak erover dat zij kan deelnemen aan alle formele en informele momenten. Binnen dit afgebakend kader hebben brugfiguren nood aan voldoende autonomie en beslissingsruimte. Een te rigide of sturend keurslijf beperkt de bruggenbouwer om snel in te spelen op concrete vragen en noden en om zich als betrouwbare partner op te stellen in de contacten met externen. Daarom is het belangrijk om goede afspraken te maken over mandaat en bevoegdheden. Bijvoorbeeld over de afspraken en de engagementen die de brugfiguur mag aangaan in overleg met externen, over de ruimte om zelf prioriteiten te stellen en initiatieven te nemen ...

Ondersteuning

Bruggen bouwen is bij momenten een eenzaam en emotioneel belastende bezigheid. Veel bruggenbouwers bekleeden als enige deze functie binnen de organisatie. Een brugfiguur verbindt verschillende groepen en standpunten maar hoort daardoor nooit helemaal bij de ene of de andere groep. Een onafhankelijke houding als 'kritische vriend' wordt niet door iedereen in dank afgenomen. Brugfiguren verdienen de nodige ondersteuning om die positie vol te houden. Voorzie in voldoende vorming en opleiding, in uitwisseling en intervisie met andere brugfiguren en in persoonlijke coaching.

Openheid en (beleids)ruimte

De kans is reëel dat een bruggenbouwer ook feedback geeft over de organisatie van het aanbod of het functioneren van de dienst. Tot op zekere hoogte calculeren leidinggevenden en medewerkers in dat ze aanpassingen moeten doen om voldoende laagdrempelig te worden. Toch kunnen bepaalde suggesties en opmerkingen als een verrassing aankomen en weerstand creëren. Op dat moment is het erg belangrijk dat er voldoende openheid en (beleids)ruimte is om de nodige veranderingen door te voeren. Te snel worden sommige gebruiken, gewoontes of tradities beschouwd als essentiële en onvervangbare elementen van (de kwaliteit van) een werking. Sommige praktijken zijn doorheen de jaren zo gekristalliseerd dat ze onveranderbaar lijken. Een goede brugfiguur beschikt over voldoende strategisch inzicht om zo'n veranderingsproces te initiëren, maar voldoende openheid en ruimte binnen de organisatie zijn een must.

Bovendien is een brugfiguur ideaal gezien iemand die 'aanbieders' en 'gebruikers' ook rechtstreeks met elkaar in contact brengt en niet voor eeuwig als go-between blijft functioneren. Ook dit vergt openheid aan de kant van de aanbieder of de dienst om op termijn rechtstreeks in dialoog te treden met de gebruiker.

Visie op het eigen aanbod en de maatschappelijke rol van de organisatie

Bovenstaande openheid en (beleids)ruimte hebben vaak te maken met een onderliggende en meer fundamentele visie op het plaats en de rol van het eigen aanbod in het weefsel van de samenleving. In een aantal sectoren, zoals onderwijs of welzijn lijkt dit (nog) niet aan de orde, maar steeds meer zien we dat aanbieders van jeugdwerk, cultuur en sport een cliënt- of consumentenperspectief hanteren. Hun aanbod wordt dan een consumptiegoed en de deelnemer een consument. Het aanbod wordt niet in vraag gesteld. Het is de persoonlijke keuze van de potentiële klant om er al dan niet gebruik van te maken. Als die klant de aangeboden kans niet grijpt, is dat diens individuele probleem. Deze onderliggende overtuiging leidt ertoe dat organisatoren soms weinig openheid tonen om hun aanbod in vraag te stellen of aan te passen.

Tegenover dit consumentenperspectief kunnen we een fundamenteel andere benadering plaatsen: een burgerschapsperspectief. In deze visie maakt het aanbod deel uit van een collectief goed, bijvoorbeeld hoe we als samenleving kinderen en jongeren ondersteunen in hun ontwikkeling, hoe we waarden en betekenissen delen, enz. Het aanbod is niet neutraal en staat niet buiten discussie, integendeel het wordt telkens opnieuw vormgegeven. Dit aanbod is tot op zekere hoogte een maatschappijkeuze en de burgers zijn ook deelhebbers/mede-eigenaars van dit aanbod. Wanneer groepen van burgers niet participeren en zich onvoldoende in het bestaande aanbod kunnen herkennen, dan is er een democratisch probleem omdat collectieve goederen slechts bruikbaar blijken voor een beperkt deel van de bevolking. Dit burgerschapsperspectief creëert inherent een veel grotere openheid om het bestaande aanbod in vraag te stellen, omdat de gemeenschap – in al zijn diversiteit – als mede-eigenaar wordt beschouwd.

Nadenken over wie, wanneer en hoe is belangrijk alvorens je een brugfiguur inzet. Maar een diepgaande en fundamentele reflectie over het waarom van deze keuze is essentieel. Organisaties, diensten en instellingen met een doorgedreven democratische en maatschappijgerichte oriëntatie richten zich op de samenleving die zich aandient. Een weerspiegeling zijn van die samenleving, vergt voldoende openheid voor invloeden vanuit die samenleving. Binnen een dergelijke (werk)context kunnen brugbouwers hun rol optimaal vervullen en een meerwaarde betekenen. Vanuit hun gedrevenheid en persoonlijke betrokkenheid verbinden ze interne processen met processen naar buiten. Zo effenen ze het pad voor een geloofwaardige en duurzame participatie.

DE BRUGFIGUREN- WERKING UITGEKLEED

We hebben al veel geschreven over het belang van de brugfiguur, de ambities om school, ouders en buurt dichter bij elkaar te krijgen. Hoe is de hele werking georganiseerd? Wie krijgt een brugfiguur toegewezen en wat zijn de afspraken? Hoe worden de brugfiguren intern ondersteund en gecoacht? In dit deel gaan we de praktische toer op: alles wat je had willen weten, maar nog niet durfde te vragen.

TRAJECTBRUGFIGUREN

'Vers van de pers' is de invoering van de 'traject-brugfiguren'. Dit is een concept van tijdelijke ondersteuning op vraag en maat voor scholen zonder brugfiguur door brugfiguren met jarenlange expertise. De focus ligt hier eerder op het informeren van het schoolteam, het samen nadenken over ouderbetrokkenheid of delen daarvan en daadwerkelijke ondersteuning op de schoolvloer bij het organiseren van nieuwe activiteiten in dit kader. We zetten voornamelijk in op het schoolteam en investeren niet zelf in een vertrouwensband met ouders. Komen daarvoor in aanmerking: de basisscholen in Gent die niet over een brugfiguur beschikken, zowel in het regulier als het buitengewoon onderwijs.

Wat is een brugfiguur?

Een brugfiguur wordt aan een school toegevoegd en heeft als expliciete taak de samenwerking met en communicatie tussen (kwetsbare) ouders, school en de buurt te ondersteunen en te optimaliseren. Brugfiguren werken vanuit de school en zijn klasvrij, waardoor zij volop tijd en ruimte hebben zich in te zetten op het verbinden van alle betrokken partijen. Dit vergt een specifiek competentieprofiel (zie deel 1 van dit hoofdstuk). Er is een duidelijk beroepsprofiel opgemaakt in samenwerking met het Hoger Instituut voor de Arbeid – HIVA (voor meer info, zie website Onderwijscentrum Gent). Brugfiguren werken minimaal halftijds.

Gestart in 1997

De brugfigurenwerking startte in 1997, oorspronkelijk met middelen van het Sociaal Impulsfonds, later het Stedenfonds. Sinds 2016 is er niet langer sprake van een project maar is de brugfigurenwerking opgenomen in het reguliere budget van de Stad Gent. De brugfiguren maken deel uit van het team Ouderbetrokkenheid van het Onderwijscentrum Gent.

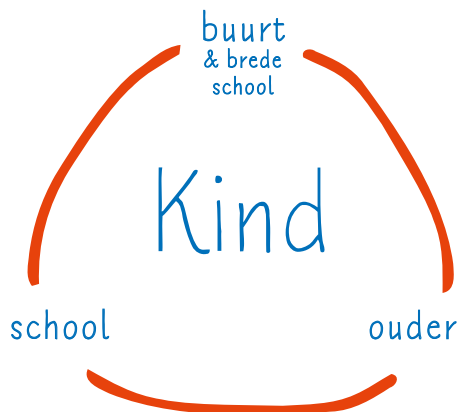
Wat brugfiguren (mede) uniek maakt, is dat zij van bij de start actief waren in alle netten. Tot eind 2016 betekende dit een verschil in statuten, vanaf 1 januari 2017 zijn alle brugfiguren stadspersoneel. Op dit moment zijn we werkzaam in 42 basisscholen. Sinds kort zijn we ook actief in 8 secundaire scholen en kunnen basisscholen zonder brugfiguur een beroep doen op trajectbrugfiguren. De hele ploeg wordt ondersteund door 2 coaches en 2 coördinator-coaches. Een actueel overzicht van alle betrokken medewerkers en scholen vind je op de website.

Welke scholen hebben recht op een brugfiguur?

Doorheen de jaren is er gewerkt aan het verfijnen van de criteria voor het toekennen van een brugfiguur aan een school. Bij de start van de toewijzingsperiode 1 januari 2017 tot 31 augustus 2019 wordt het contingent brugfiguren toegewezen aan basisscholen volgens de volgende criteria:

- Alle scholen, ongeacht het net, worden gerangschikt op één lijst aangeleverd door het departement Onderwijs Vlaanderen;
- Scholen worden behandeld per vestigingsplaats;
- De rangschikking gebeurt op basis van het percentage indicatorleerlingen (opleidingsniveau moeder, thuistaal niet-Nederlands, schooltoelage, trekkende bevolking, thuislozen);
- Scholen moeten de nominale ondergrens van minimum 60 indicatorleerlingen halen;
- Een voltijdse brugfiguur wordt toegekend vanaf 175 indicatorleerlingen;

Voor secundaire scholen ligt het anders, aangezien er enkel brugfiguren actief zijn in de eerste graad van het beroepsonderwijs. De rangschikking gebeurt hier op basis van absolute cijfers van indicatorleerlingen (met dezelfde indicatoren) en op basis van de cijfers voor de laatste drie schooljaren.

Wat doet een brugfiguur?

Een brugfiguur werkt op scholen met een hoog aantal kwetsbare gezinnen en richt zich hierbij naar de ouder, de school en de buurt. Brugfiguren werken aan het verhogen van de betrokkenheid van ouders op school enerzijds en het verhogen van de betrokkenheid van het schoolteam op de thuissituatie anderzijds.

Zodra een brugfiguur is toegekend aan een school, neemt zij tijd om de ouders, leerkrachten, leerlingen en de buurt te leren kennen. In overleg met het schoolteam worden de noden en prioriteiten bepaald op het vlak van ouderbetrokkenheid. Die komen in een actieplan te staan dat in het begin van het schooljaar wordt voorgelegd. In het plan staan activiteiten per doelstelling geformuleerd. Aan het einde van het schooljaar evalueren team en brugfiguur samen de werking. Dit mondt uit in een werkingsverslag dat op zijn beurt de basis vormt voor een nieuw of bijgestuurd actieplan.

Een wederzijds engagement

De aanwezigheid van een brugfiguur betekent een meerwaarde voor een school – op voorwaarde dat de neuzen van alle betrokkenen in dezelfde richting staan. Het Onderwijscentrum Gent werkt daarom met een engagementsverklaring. Dit is een soort contract, voorgelegd bij het begin van een toewijzingsperiode (twee jaar) dat de engagementen van de verschillende partijen vastlegt. Het schoolteam – bij monde van de directie, het Onderwijscentrum Gent en de individuele brugfiguur – ondertekenen het contract en leggen daarmee formeel vast dat werken aan ouderbetrokkenheid een gezamenlijke verantwoordelijkheid is.

Alle partijen onderschrijven de projectdoelen en engageren zich om deze maximaal na te streven in overeenstemming met het pedagogisch project en de specifieke context van de school. We verduidelijken de positie en de taken van de brugfiguur en we vragen een engagement op het vlak van de communicatie en de samenwerking op school- en projectniveau.

Indien aan het einde van de toewijzingsperiode blijkt dat er onvoldoende ruimte is om de vooropgezette doelstellingen waar te maken, is het mogelijk dat de brugfiguur niet langer aan deze school wordt toegekend.

Hoe zit de samenwerking met Brede School?

Kinderen en jongeren hebben tal van competenties nodig om in de stedelijke realiteit vorm te geven aan hun persoonlijk leven en hun omgeving. Die competenties verwerven is niet vanzelfsprekend. Het vraagt om een buurtgericht integrale en gecoördineerde aanpak op maat.

Een Brede School creëert maximale ontwikkelingskansen voor alle kinderen en jongeren via een kwalitatief aanbod van leeractiviteiten in de binnen- en buitenschoolse tijd, zowel op school als in de buurt. Voorbeelden van activiteiten zijn: voorleesplezier stimuleren in de thuissituatie, fietslessen organiseren voor ouders, ouders naar speel- en bibliotheken toeleiden, wijkinitiatieven bekendmaken en ondersteunen, gezamenlijke wijkactiviteiten ondersteunen of inrichten ...

De brugfiguur zal vanuit de school de dialoog aangaan met partnerorganisaties in de wijk en de stad. Samenwerking met de wijk is een belangrijk onderdeel van de ambitie om ontwikkelingskansen voor kinderen te vergroten. Het kadert binnen de uitbouw van een welzijnsnetwerk dat het ondersteunen en versterken van gezinnen voor ogen heeft. Iedere brugfiguur, gedelegeerd door de school, neemt deel aan diverse vormen van wijkoverleg en brengt dit wijkverhaal op school binnen.

Hoe zijn brugfiguren omkaderd?

We voorzien coaching op maat. De coach is er om de brugfiguren te ondersteunen bij de realisatie van de projectdoelstellingen. We gebruiken drie instrumenten als leidraad:

- de 'coachingsflow': brengt de samenwerkingsafspraken in kaart,
- het opgestelde actieplan,
- het werkingsverslag: stippelt de gekozen projectdoelen binnen de context van de school uit.

Onze coaching omvat drie insteken.

drie insteken

Coaching van de brugfiguur

Samen denken en doen: de coach kan als 'buitenstaander' een dankbaar klankbord zijn én een kritische vriend. De coach bouwt reflectie- of evaluatiemomenten in en stelt vragen die prikkelen, complimenteren, enthousiasmeren, helpen.

Samen in actie: de brugfiguur kan op de coach een beroep doen om samen methodieken uit te werken, om op school een rol te spelen in bijvoorbeeld een ouderbevraging of bij de uitvoering van een project.

drie insteken

Coaching van het brugfigurenproces op de school

De coach kijkt samen met de brugfiguur en de school (de directie) hoe we het project vorm kunnen geven. Dit gebeurt aan de hand van diverse gesprekken. Ook de directie kan, samen met de brugfiguur, een beroep doen op de coach.

drie insteken

Het brugteam als lerend netwerk

Brugteam:

Tijdens een maandelijkse teamvergadering nemen we de tijd om ervaringen en ideeën uit te wisselen en signalen te bundelen. We zorgen voor kennisoverdracht, informatie-uitwisseling en er is ruimte voor vormingsmomenten. We bouwen een gezamenlijk referentiekader uit, zodat we dezelfde koers bewaren. Externe diensten benutten dit platform om hun thema's op school te introduceren.

Werkgroepen:

We buigen ons over bepaalde thema's, we verkennen bestaand materiaal, we wisselen ervaringen uit over hoe we op school met thema's aan de slag gaan. We bekijken of we aanvullend materiaal kunnen ontwikkelen.

Intervisie:

Brugfiguren kunnen hier op vrijwillige basis op intekenen. We bespreken (al dan niet met een externe begeleider) diverse casussen. Voor beginnende brugfiguren organiseren we een aparte groep. Zij hebben naast ervaringsuitwisseling ook nood aan extra informatie of vorming.

Collegiale consultatie:

Het is fijn om bij elkaar over de vloer te komen en te zien hoe een collega iets aanpakt. Dit 'gluren bij de burens' werkt heel inspirerend.

UITDAGINGEN VOOR DE TOEKOMST

We hebben met de brugfigurenwerking heel wat verwezenlijkt. Maar we zijn er nog niet. Alles evolueert, nieuwe uitdagingen komen op ons af. Zowel de veranderende wereld, het onderwijsveld als onze eigen kleine stad noopt ons om alert te blijven. In dit deel – als afsluiter van dit boek – geven we een greep weer uit de meest belangrijke uitdagingen die we zien voor de brugfigurenwerking in Gent anno 2017 en volgende. Deze uitdagingen zijn geformuleerd vanuit het team van coördinatoren/coaches en gevoed door uitdagingen die brugfiguren formuleerden op brugteams en individuele coachingsgesprekken.

Inbedding

De Gentse brugfigurenwerking bestaat nu 20 jaar. In de loop van de jaren hebben we gemerkt dat geleidelijk aan meer en meer steden beginnen in te zetten op brugfiguren in het onderwijs. De projecten schoten als paddestoelen uit de grond: Oostende, Kortrijk, St.-Niklaas, Temse, Lokeren, Eeklo, ... We zijn zelfs inspirerend geweest voor de uitbouw van het brugfigurenconcept in Nederland (Groningen). We horen ook stemmen in scholen bij leerkrachten én ouders dat elke school, ongeacht het aantal indicatorleerlingen, een brugfiguur zou kunnen gebruiken om intenser de focus te kunnen leggen op (ouder)betrokkenheid. Hier valt wel een lans voor te breken.

Tot nu toe zijn alle initiatieven gefinancierd door het stedenfonds en gemeentefonds waardoor de verantwoordelijkheid volledig bij het lokale bestuur ligt. Zeer veel mensen zijn overtuigd van de meerwaarde van een brugfiguur. De uitbouw van deze werking heeft zich als een olievlek verspreid. Zou de vraag kunnen gesteld worden of dit niet structureel deel moet uitmaken van een flankerend onderwijsbeleid gesteund door Vlaanderen? Hoe leg je uit aan ouders dat een school in Gent of Oostende wél over een brugfiguur beschikt, maar een school in hun eigen stad niet?

Vraag en aanbod

Het aantal brugfiguren in Gent is gelimiteerd. Er is geen onbeperkte inzet mogelijk. Doorheen de jaren zijn we dus blijven zoeken naar de beste inzet van het contingent brugfiguren. Dat blijkt een blijvende worsteling te zijn.

Vraag en aanbod

Scholen met de hoogste noden?

We hebben er altijd naar gestreefd om de brugfiguren in te zetten waar de nood het hoogst is. Dit is echter geen gemakkelijke oefening. Doorheen de jaren hebben we geprobeerd om de criteria zo veel mogelijk af te stemmen op de praktijk en op vernieuwende tendensen. Toch lijkt het alsof we er nooit in slagen om net die criteria te vinden die ons toelaten om de hoogste noden haarscherp te bepalen: de samenstelling van scholen verandert, de ene indicatorleerling is de andere niet, en wat met zeer grote scholen? Er vallen altijd scholen uit de boot. En bij elke verandering van criteria zijn er scholen die hun brugfiguur moeten afstaan omdat zij er niet langer aan beantwoorden. Dit zorgt uiteraard voor frustratie en onbegrip, zowel bij het schoolteam als bij ouders want zij blijven dezelfde noden ervaren.

Het blijft een uitdaging om telkens opnieuw de scholen met de hoogste noden te bepalen en om er zo snel als mogelijk te kunnen op inspelen (aangezien het rendement van de brugfiguur zich situeert in een opbouwproces van één of twee jaar tijd). Of is dit streven een utopie?

Vraag en aanbod

Andere onderwijsniveaus?

We hebben lange tijd enkel een werking uitgezet in het basisonderwijs. Toch bleven we vragen krijgen vanuit de andere onderwijsniveaus naar de mogelijkheid tot het inzetten van een brugfiguur op de school: secundair onderwijs, buitengewoon onderwijs ...

Sinds 2015 zijn we beperkt begonnen in het secundair onderwijs. Tot vandaag is dit een projectwerking en is er geen garantie op continuïteit in 2019. Hoe gaan we hiermee verder? En wat met het buitengewoon onderwijs?

Vraag en aanbod

Scholen zonder brugfiguur?

Gezien we reeds enige ervaring hebben opgebouwd, zijn we op zoek gegaan naar mogelijkheden om scholen die geen brugfiguur toegewezen krijgen, toch te ondersteunen in het uitbouwen van ouderbetrokkenheid vanuit onze opgedane expertise. Zo is het idee van 'trajectbrugfiguren' ontstaan (zie ook p.101). Dit is een experimenteel project dat vanuit voorzichtigheid én de korte ervaring in het secundair onderwijs voorlopig afgebakend wordt tot het basisonderwijs (inclusief het buitengewoon onderwijs). In het schooljaar 2017-18 starten we met de uitvoering van dit concept, wat op zich al een uitdaging betekent. Hoe kunnen we dit het best realiseren? Zal dit aanslaan en is het mogelijk om op deze manier duurzaam zaken te veranderen? Kunnen we op termijn ook het secundair onderwijs (inclusief het buitengewoon onderwijs) hierin meenemen?

Structurele verankering binnen de scholen

Brugfiguren zetten, voornamelijk bottom-up, heel erg in op sensibilisering van leerkrachten en het samen opbouwen van een aanpak die afgestemd is op de cultuur en de noden van de ouders binnen de school. Dit is niet alleen een werk van lange adem, we merken ook dat het niet evident is om de opgebouwde know-how te behouden als de brugfigurenwerking binnen de school wordt weggetrokken. We zijn nog altijd zoekende hoe we het proces naar een afgestemde aanpak voor ouders op de school kunnen versnellen en op welke manier en met welke methodieken we een langdurige consolidatie binnen de school kunnen realiseren.

Coördinatie en coaching

Coördinatie en coaching

Organisatie?

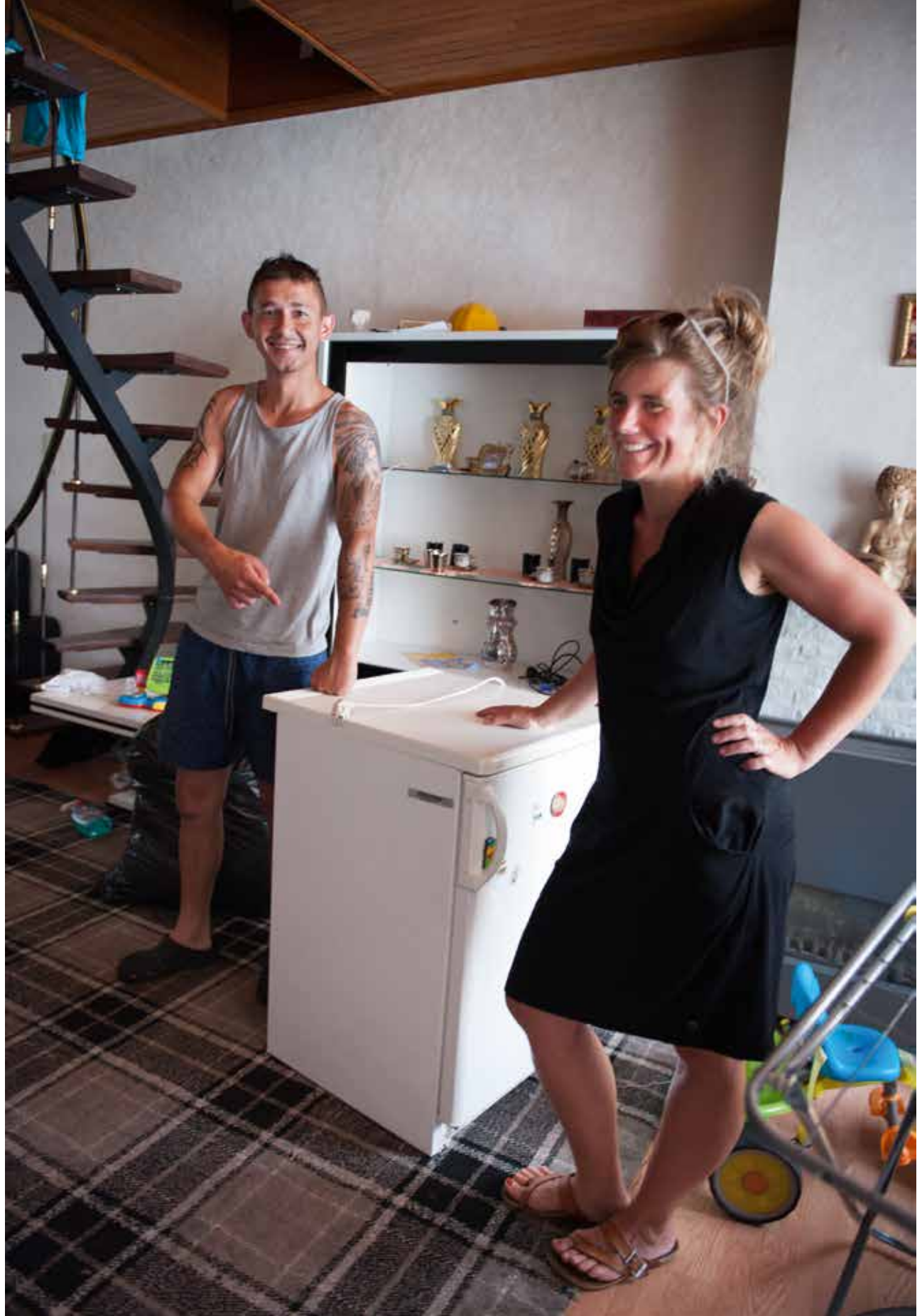
In hoofdstuk 1 en in deel 1 van dit hoofdstuk is reeds duidelijk gewezen op het belang van het uitbouwen van een visie, een duidelijke positie en helder mandaat van de brugfiguur. Mogelijke spanningsvelden zijn benoemd en de noodzaak aan een degelijke en uitgebouwde ondersteuning is aangetoond. De coördinatoren en coaches proberen hieraan tegemoet te komen en hebben doorheen de jaren verschillende denkkaders aangeleverd en diverse methodieken ontwikkeld. Dit is een proces dat nooit af is.

Tegelijk zorgt het stijgend aantal brugfiguren ervoor dat het aantal te begeleiden mensen (50) én scholen (49) per coach/coördinator toch wel omvangrijk is geworden. Bovendien zijn er nog vele andere taken die eigen zijn aan het aansturen van een werking en gelinkt zijn aan veel thema's en levensdomeinen. Is er nog versterking mogelijk in mankracht of moet het gezocht worden in andere oplossingen? Gezien de recente inbedding van de hele brugfigurenwerking binnen het Onderwijscentrum Gent kan men nadenken of er opportuniteiten aanwezig zijn die leiden tot vernieuwende vormen van indeling of begeleiding en aansturing van de brugfigurenwerking. Dit vraagt echter een doordachte denkoefening zonder uitkomstgarantie, indien we geen afbreuk willen doen aan de huidige meerwaarde van de brugfigurenwerking en indien we de uniformiteit van het brugfigurenprofiel willen behouden en bewaken.

Coördinatie en coaching

Het bos door de bomen blijven zien?

Gent is geen grootstad maar heeft alle kenmerken van een grootstedelijke context. De wereld komt samen op de speelplaats van een lagere school. Basisscholen bestaan uit ouders van minimaal tien tot meer dan vijftig verschillende nationaliteiten. Dit is een rijkdom en een troef, en stelt het schoolteam, ouders én de leerlingen voor uitdagingen op het vlak van alle-daags samenleven en samen leren. Nieuwe ouders brengen nieuwe kansen en noden mee. Elk thema vraagt om een doordachte visie en aanpak. Ook hier blijft het een uitdaging om de vinger aan de pols te houden en relevante keuzes te maken.

Coördinatie en coaching

Zwemmen of verzuipen?

Omdat het werk van de brugfiguren op een kruispunt ligt van vele domeinen, krijgen zij veel vragen van andere diensten binnen onderwijs, van welzijnspartners en OCMW, van organisaties actief op het vlak van armoede, integratie, vrije tijd en taal, van studenten uit opleidingen ...

Soms worden brugfiguren gezien als een oplossing, instrument of kanaal om een probleem aan te pakken of een nieuwe maatregel bekend te maken. Brugfiguren kunnen hier zeker en vast een rol spelen maar sommige problemen dienen structureel aangepakt te worden en niet ad hoc naar een brugfiguur te worden doorgeschoven. De vragen zijn bovendien zo talrijk dat hun kernopdracht soms onder druk komt te staan. Het is een voortdurende uitdaging om hier de gulden middenweg in te bewandelen.

Coördinatie en coaching

Diversiteit in de brugfigurenploeg?

Een ander aspect dat we in de toekomst willen bewaken, is het streven naar een zo groot mogelijke diversiteit in de brugfigurenploeg. Op dit moment is een bachelorsdiploma een vereiste om aangesteld te worden. Het is niet altijd gemakkelijk om mensen te vinden met het benodigde diploma binnen (instromende) doelgroepen terwijl daar toch heel wat kennis en ervaring voorhanden is. Kunnen we de huidige selectieprocedure herzien zodat ook deze potentiële kandidaten kans maken?

Meten: kwaliteit versus kwantiteit

In de loop der jaren kwam de vraag van het lokale beleid en de Vlaamse overheid naar 'meetbaar bewijs van de meerwaarde' telkens opnieuw boven water, tot frustratie van de brugfiguren. We hebben inspanningen gemeten, we hebben onderzoeken laten uitvoeren en we hebben pogingen gedaan om resultaten te meten en weer te geven in harde cijfers. Laat dit laatste nu net een moeilijke uitdaging zijn. Hoe kan je het resultaat meten van investeren in ouderbetrokkenheid? Je kan bijvoorbeeld het aantal ouders turven dat naar oudercontacten komt en hierin een stijging waarnemen. Maar wat zegt dat over de kwaliteit van het oudercontact of over de manier waarop de communicatie gevoerd wordt met de ouder? Beleidsmensen willen zeer graag een recht-evenredigheid zien tussen een input (bv. brugfiguren) en een output (bv. daling schoolverlaters). Ouderbetrokkenheid is misschien essentieel maar nooit de enige factor om te komen tot dergelijke conclusies.

We vinden het bovendien belangrijk dat de betrokken partijen (school en ouders) zelf ook inspraak hebben in de evaluatie: waarderen zij de brugfigureninterventies? Vinden zij deze effectief? Voelen zij zich meer betrokken? Zijn ze sterker geworden door/om met elkaar in contact te treden? Er is dan ook werk gemaakt van een ouder- en leerkrachtenantevredenheidsmeting. Die wordt in elke school met een brugfiguur periodiek afgenomen en meet de tevredenheid bij beide partijen over de samenwerking. Helaas

was dit instrument te weinig gericht op het snel en eenvoudig zichtbaar maken van mogelijke werkpunten in het schoolbeleid. Uit de bevraging kwamen werkpunten naar voor, maar of er dan acties aan werden gekoppeld was vaak afhankelijk van de energie die brugfiguur of coach erin kon steken. Om beide euvels te verhelpen maken we momenteel werk van een 'Barometer Ouderbetrokkenheid en Brede School'.

Het meetvraagstuk is nog altijd een spanningsveld waar we ons in bevinden en waar we op zoek zijn naar zinvolle instrumenten die we op een haalbare manier binnen onze werking kunnen integreren.

Brugfigurenwerking XL

In Gent bestaan brugfiguren al 20 jaar. Ook in andere steden en gemeenten zijn intussen brugfiguren aan de slag – soms vanuit een school, soms vanuit een dienst, soms ingebed in onderwijs, soms in welzijn. Wij krijgen meer en meer de vraag van brugfiguren uit andere steden naar gezamenlijke bijeenkomsten, uitwisseling en intervisie. Als pioniers willen wij onze verantwoordelijkheid opnemen om te inspireren, expertise te delen en (samen) te wegen op het beleid.

Bruggen slaan tussen diensten en sectoren

Brugfiguren moeten door de aard van hun werk de weg vinden in onderwijs, welzijn, gezondheid, huisvesting, werk ... Daarenboven krijgen ze door hun dichte samenwerking met ouders in kwetsbare omstandigheden veel nuttige signalen binnen deze levensdomeinen die beleidsmatig van groot belang kunnen zijn. De brugfiguren zelf vinden dat de informatie waarover zij beschikken te weinig structureel wordt bevraagd, doorgegeven en ingezet om verandering te bewerkstelligen. Het gaat om thema's die ofwel op Vlaams niveau, ofwel op lokaal niveau vastgezet zijn in aparte departementen of diensten.

Op Vlaams niveau is het zeker nog een uitdaging om hier de nodige bruggen te bouwen.

En alhoewel we met sommige diensten op grondgebied van de stad Gent samenwerkingsverbanden zijn aangegaan, hebben we, achteraf gezien, door het tijdelijke karakter van het project, kansen laten liggen om dit voldoende structureel en breed genoeg uit te zetten. Ook het groeiend aantal partners die hun aanbod telkenmale aanpassen aan de huidige noden van de immer evoluerende stad, heeft een sluitende samenwerking niet gemakkelijker gemaakt.

De reguliere inbedding van de brugfigurenwerking kan een mooi beginpunt zijn van een zoektocht naar een meer doordachte, structurele en meer afgestemde samenwerking tussen de brugfiguren en het aanbod van organisaties in Gent.

Brede School = brugfiguur?

Brugfiguren en Brede School werken nauw samen. De brugfiguren zijn een onmisbare schakel om de Brede School ingang te laten vinden in hun school en om de school te laten participeren aan het Brede School verband.

Maar wat als de brugfiguur wegvalt? Naar aanleiding van de laatste criteriawijziging merkten we dat het engagement binnen de Brede School, bij scholen die hun brugfiguur verloren, sterk terugviel. In het beste geval probeert het leerkrachtenkorps toch nog een minimale binding te onderhouden met de Brede School en een aantal activiteiten verder te zetten. Maar in sommige gevallen leidde het verlies van de brugfiguur ook met spijt in het hart tot het niet meer deelnemen aan de Brede School. Hier zijn we echt zoekende naar oplossingen: hoe kunnen we dit vermijden of opvangen?

De lerarenopleiding en stedelijke diversiteit

Hoe kan de leerkrachtenopleiding meer voorbereiden op het werken in een grootstedelijke context met toenemende diversiteit? We hebben samenwerkingsverbanden met hogescholen in Gent die een leerkrachtenopleiding organiseren. Toch merken we dat beginnende leerkrachten nog altijd weinig weten over gesprekstechnieken met ouders, weinig ervaring hebben in het omgaan met kwetsbare ouders. Hoe kunnen we onze opgebouwde ervaringen meer ten dienste stellen van deze opleidingen?

TWEE DECENNIA BRUGGEN BOUWEN

1997
— 2017

20 jaar brugfiguren. Dat is al een feestje waard, niet? We hebben met deze publicatie zelf eens in de spiegel, ook de achteruitkijkspiegel, gekeken en samen gepraat over wat we verwezenlijkt hebben. En we besluiten: we zijn fier op onze realisaties. Wat de grondleggers ooit voor ogen hadden – de kloof tussen school en ouders een beetje dichten – proberen we elke dag waar te maken. Zijn onze resultaten meetbaar? Wellicht niet. Maar we durven na de zelfreflecties die in dit boek staan wel te zeggen dat we minstens aan de randvoorwaarden hebben gewerkt zodat schoolloopbanen van leerlingen versterkt werden. Zodat ouders meer zekerheid over hun rol in die loopbanen hebben gekregen. Zodat zij elkaar gevonden hebben en elkaar konden versterken. Zodat zij meer aansluiting vonden in de buurt, in andere levensdomeinen naast onderwijs. En zoals dat gaat in het leven: het zit hem in de kleine dingen die we elke dag merken. Een blijk van vertrouwen, een geruststellende glimlach, een compliment.

Wij hopen van ganser harte, lezer, dat dit boek je hiervan heeft overtuigd. En dat je samen met ons zegt: doe er nog maar 20 jaar bij!

Team Onderwijscentrum Gent

“Voor mij is de brugfiguur mijn **SUPERHELD**, Mega Mindy. Als je een probleem hebt, kan zij alles beslissen, tussen de juffen en ouders.”

RAJAA, OUDER

“Als ik aan een brugfiguur denk, denk ik aan een regenboog, alle kleuren van de regenboog. Rood voor haar haar, groen, blauw, soms zwart, haha, neen want dat is niet positief, **ZIT KAN ALTIJD LACHEN.**”

MARIAT, OUDER

“Bestaat dat al, **‘DE DAG VAN DE BRUGFIGUUR’?** Neen?! Dan moeten wij daar dringend werk van maken!”

MERYEM, OUDER

“Mocht ik een andere naam verzinnen voor brugfiguur dan zou het **‘KAMELEONJUF** of **-meester**’ zijn omdat hij/zij zich zoveel moet aanpassen aan de situatie en met iedereen in elke situatie moet kunnen omgaan.”

BERT MISPLON, SPORTAROUND VZW

“Voor mij betekent de brugfiguur iemand die een **HART** heeft voor grote en kleine mensen.”

FERIDE DEDECI, IN-GENT

“Mocht ik een andere naam verzinnen voor brugfiguur dan zou het **‘MEE-LEEF-FIGUUR’** zijn”

BETTINA TOP, ARTEVELDEHOGESCHOOL

“De brugfiguur is in de kleuterschool als het zout en peper in de soep: **ZIJ MAKEN HET VERSCHIL!**”

JOZEF VERVOORT, ATLANTIS VZW